

**VEDECKÝ ČASOPIS VYSOKEJ ŠKOLY
EKONÓMIE A MANAŽMENTU VEREJNEJ SPRÁVY
V BRATISLAVE**

VEREJNÁ SPRÁVA A REGIONÁLNY ROZVOJ

EKONÓMIA A MANAŽMENT

**School of Economics and Management
in Public Administration
Scientific Journal**

**Číslo 2, december 2015, ročník XI.
No. 2, December 2015, Volume XI.**

Verejná správa a regionálny rozvoj

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave

Public administration and regional development

School of Economics and Management in Public Administration

Redakcia (Editorial Office):

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave
Furdekova 16
851 04 Bratislava
Tel.: +421905864457
E-mail: edita.kulova@vsemvs.sk

Redakčná rada (Editorial Board):

Členovia:

Viera Cibáková, VŠEMvs – predseda (Chairperson of Editorial Board)
Viera Čihovská, VŠEMvs – šéfredaktorka (Editor in Chief)
Vladimír Gozora, VŠEMvs – zástupca šéfredaktora (Co-Editor)
Marta Hamalová, VŠEMvs – zástupca šéfredaktora (Co-Editor)
Stanislav Filip, VŠEMvs
Monika Hudáková, VŠEMvs
Anna Kachaňáková, VŠEMvs
Jozef Kuril, VŠEMvs
Silvia Matúšová, VŠEMvs
Zoltán Rózsa, VŠEMvs
Katarína Stachová, VŠEMvs
Peter Škultéty, VŠEMvs
Judita Táncošová, VŠEMvs
Lucia Balajová, VŠEMvs – výkonná redaktorka (Executive Editor)

(Associate Editors)

Zoran Čekerevac, Business School Čačak, Serbia
Artur Horbovyi, Volyn Institute for Economics and Management, Lutsk, Ukraine
Sebastian Jabłoński, Kielce School of Economics, Tourism and Social Sciences, Poland
Róbert Magda - Szent István University, Gödöllő, Hungary
Oksana Mykhailovska - Deputy Director of Chernivtsi Trade and Economics Institute of Kyiv National Trade and Economics University, Chernivtsi, Ukraine
František Palko, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR
Janus Paweska, International University of Logistic and Transport in Wrocław, Poland
Agota Raisene, Mikolas Romeris University Vilnius, Litva
Oleg Soskin, National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
Renata Stasiak-Betlejewska, PhD., Czestochowa University of Technology, Poland
L'vovič Jakov Jevsevič, Voronezh State Technical University, Russia

Vydavateľ (Publishing House):

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave
Furdekova 16
851 04 Bratislava
Tel.: +421905864457
IČO 35 847 018

Náklad: 200ks

Tlač (Printed by):

Merkury, spol. s r. o.
Martinčekova 2
821 09 Bratislava
Tel./fax: +421/2/ 53 41 59 22
E-mail: info@merkury.sk

EV 2950/09
ISSN 1337-2955

Verejná správa a regionálny rozvoj

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave

Public administration and regional development

School of Economics and Management of Public Administration

**Číslo 2, december 2015, ročník XI.
No. 2, December 2015, Volume XI.**

Contents

Význam otvorenej metódy koordinácie pre spoločné smerovanie sociálnych politík v Európskej únii	7
<i>The importance the open method of coordination for the common direction of social policy in the European Union</i>	
Iveta DUDOVÁ	
Vybrané problémy merania kvality podnikateľského prostredia	14
<i>Selected Problems of Measuring the Quality of the Business Environment</i>	
Alexander KELÍŠEK – Jozef KLUČKA	
Modeling of conditions of stability of project management in the housing and municipal services	22
Grigory KOVALENKO	
Public-private partnership – effective model for the development of the Bulgarian economy	29
Daniela TODOROVA	
Daňový rating – vybrané problémy.....	34
<i>Tax rating - selected issues</i>	
Emil BURÁK	
E-Inclusion and the public sector	46
Peter POLAKOVIČ – Ivana SLOVÁKOVÁ	
Vybrané faktory ovplyvňujúce sociálnu pozíciu obyvateľstva na Slovensku	55
<i>Selected factors influencing the social position of the population in Slovakia</i>	
Dušan PAULIK	
Specificity of financial mechanism structure of the housing and communal services	61
Irina HORBOVA	
Perspectives for the development of trade relations between Slovak Republic and Republic of Bulgaria via Danube River	66
Petya KORALOVA	
Medzinárodné audítorské štandardy v podnikateľskej sfére v kontexte s etickým kódexom	72
<i>International auditing standards in the context of the code of ethics</i>	
Nora ŠTANGOVÁ - Agneša VÍGHOVÁ	
Основные этапы становления понятия региональной национальной безопасности Украины	78
<i>The basic stages of development of the regional national security concept of Ukraine</i>	
Stanislav FILIP- Andrey STARODUBCEV- Sergey CHUMACHENKO	
Ekonomické efekty a perspektívy rozvoja euroregiónov na Slovensku	83
<i>Economic effects and the development prospects of euroregions in Slovakia</i>	
František VOJTECH - Michal LEVICKÝ - Marek VRBINČÍK	

Recenzia: Táncošová, J., Hudáková, M., Švecová, S.: Ekonómia	89
Elena BEŇOVÁ	
Informácia z medzinárodnej vedeckej konferencie VŠEMvs „Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska 2015“	91
Viera ČIHOVSKÁ	
Autori príspevkov	96

Význam otvorenej metódy koordinácie pre spoločné smerovanie sociálnych politík v Európskej únii

Iveta DUDOVÁ*

The importance the open method of coordination for the common direction of social policy in the European Union

Abstract

Competences in social policy are distributed between the EU and Member States, and effects at both the European and national levels are differentiated depending on it. The EU only intervenes in an extent to which the Member States cannot satisfactorily achieve the goals of their intended activities, as they can be achieved better at the EU level because of their scope or effects. The objective of the article is to theoretically characterise the European social policy as an expression of competences of the European Union in social area, its key intervention types, especially focusing on convergence and the open method of coordination, and to specify ways how they support the achievement of European strategic objectives in social policies of the EU Member States.

Keywords: *european social policy, subsidiarity, european social intervention, convergence, the open method of coordination*

JEL Classification: F50, H50, H55, I00

Úvod

Každá fáza európskej integrácie prispela k výstavbe sociálnej Európy. Členské štáty sa pri formovaní EÚ nevzdali svojich sociálnych kompetencií. V súčasnosti podľa zmluvy o EÚ a Zmluvy o fungovaní EÚ (2008) EÚ vykonáva spoločné právomoci s členskými štátmi vo vymedzených aspektoch sociálnej politiky a spoločných otázok bezpečnosti v otázkach verejného zdravia, a ďalej v oblasti hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. EÚ prijíma opatrenia na zabezpečenie koordinácie politík zamestnanosti členských štátov, najmä vymedzením usmernení pre tieto politiky. Môže sa ujať iniciatívy na zabezpečenie koordinácie sociálnych politík členských štátov. Má právomoc vykonávať činnosti na podporu, koordináciu alebo doplnenie činnosti členských štátov na európskej úrovni v oblasti vzdelávania a odborného vzdelávania. Cieľom článku je teoreticky charakterizovať európsku sociálnu politiku ako vyjadrenie kompetencií Európskej únie v sociálnej oblasti, jej základné typy intervencie s osobitným dôrazom na konvergenciu a otvorenú metódu koordinácie a vymedziť cesty, akými podporujú dosiahnutie európskych strategických cieľov v sociálnych politikách členských štátov Európskej únie.

1 Základné rámce európskej sociálnej politiky

Európska sociálna politika nie je transpozíciou národných sociálnych politík na európsku úroveň. Predstavuje spoločný projekt, ktorý zjednocuje európske národy, a je vytvorený s cieľom, vyznávania spoločných hodnôt pri rešpektovaní národných výsad. Má výrazne menšiu oblasť kompetencií, nástrojov a špecifické formy intervencie. Prerozdeľovanie ako osobitná výsada národných politík má na európskej úrovni pomerne malú váhu.

Európska, resp. komunitárna sociálna intervencia je len subsidiárnou voči intervencii členských štátov. Zahŕňa regulačnú intervenciu (zameranú na dosiahnutie minimálnych štandardov spoločných pre členské štáty alebo na koordináciu národných nástrojov garantujúc zavedenie jednotného trhu)

* doc. Ing. Iveta Dudová, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra verejnej správy, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: iveta.dudova@vsemvs.sk

a redistribučnú intervenciu (silne limitovanú princípom subsidiarity a úrovňou fiškálnych výdavkov, na ktorých sa štáty spoločne dohodli). EÚ neposkytuje priame služby európskym občanom.

Komunitárna intervencia sa môže realizovať rôznymi variabilnými spôsobmi, ktoré možno rozdeliť do štyroch typov. Sú to harmonizácia, koordinácia, konvergencia a ako doplnok pre intervenciu európske finančné fondy. Vecná harmonizácia práv sa uplatňuje výnimočne. Vyjadruje ju prijatie súboru spoločných pravidiel v podobe minimálnych požiadaviek. Ide najmä o oblasť pracovného práva. Koordinácia je spojená napríklad s voľným pohybom osôb, to znamená, že pri udržaní si svojich odlišností národné systémy sociálnej ochrany umožňujú prostredníctvom princípov koordinovaného fungovania upraviť situácie, keď osoba zmení členský štát v priebehu svojej pracovnej kariéry. Konvergencia sa realizuje jednoduchšie. Komunitárna intervencia, napríklad v oblasti politiky zamestnanosti, sociálnej ochrany, boja proti exklúzii, pri využití otvorenej metódy koordinácie umožňuje určiť spoločné ciele a porovnávať politiky a dosiahnuté výsledky. Konvergencii sa dáva prednosť pred harmonizáciou, pretože pri existencii a riešení spoločných problémov si členské štáty môžu vybudovať svoj vlastný sociálny model. Spočíva na cieľoch a nie na inštitucionálnom usporiadaní. Doplnkom pre intervenciu je redistribučná funkcia európskej sociálnej politiky. Ide o typ intervencie, kde EÚ najmä vďaka finančným dotáciám dopĺňa národnú intervenciu. Uplatňuje sa cez fondy, vytvorené na úrovni EÚ, to znamená cez finančné nástroje európskej sociálnej politiky (najmä Európsky sociálny fond).

Sociálna Európa sa v podstate pohybuje v rámci princípu subsidiarity. EÚ intervenuje na komunitárnej úrovni iba vtedy, ak je to jediný adekvátny spôsob, akým môže dosiahnuť potrebný rozsah alebo dôsledky navrhovaných opatrení, voči ktorým EÚ nemá výlučnú právomoc. Sociálna politika predstavuje základnú oblasť uplatňovania tohto princípu. Členské štáty presadzujú svoje právomoci pri riešení sociálnych otázok. Oblasť, ako je zamestnanosť, zdravotníctvo, sociálna ochrana alebo sociálna inklúzia, zostávajú v právomoci členských štátov. Úplná harmonizácia v týchto oblastiach je prakticky vylúčená. Právomoci EÚ v sociálnej oblasti sa zameriavajú predovšetkým na otázky týkajúce sa hospodárskej integrácie, napríklad voľný pohyb pracovníkov alebo boj proti diskriminácii.

Okrem princípu subsidiarity sa uplatňuje princíp proporcionality komunitárnych intervencií, ktorý vedie k vymedzeniu toho, čo je nevyhnutné. V oblasti sociálnych politík EÚ podporuje a dopĺňa činnosť členských štátov. Podľa princípu proporcionality je možné rešpektovať právomoci členských štátov. Intervencie zo strany EÚ nesmú presiahnuť to, čo je potrebné na dosiahnutie stanovených cieľov.

V 90. rokoch 20. stor. sa v podmienkach EÚ začala hľadať užšia integrácia medzi hospodárskou a sociálnou oblasťou. V tom období bola strategickou prioritou výstavba hospodárskej a menovej únie. Po prijatí Amsterdamskej zmluvy (1997) má regulácia v sociálnej oblasti prevažne vývojový charakter a nie normatívny. Viac sa uplatňuje koordinácia politík ako ich harmonizácia a benchmarking viac ako monitoring. EÚ vyžaduje koordináciu národných politík, Európska komisia vyhodnocuje tieto politiky a tvorí odporúčania, ktoré nie sú právne záväzné pre jednotlivé štáty. Tento nový prístup bol najskôr použitý v oblasti zamestnanosti. Následne sa rozšírila na celú sociálnu oblasť ako súčasť lisabonskej stratégie. V súčasnosti je prioritou modernizácia európskeho sociálneho modelu a investície do ľudských zdrojov tak, aby sa zachovali európske sociálne hodnoty solidarity a spravodlivosti pri súčasnom zvyšovaní ekonomickej výkonnosti. Otvorená metóda koordinácie a benchmarking tvoria hlavnú líniu implementácie tejto stratégie a možno ich využiť v rôznych oblastiach sociálnej politiky. Vývoj obsahu a formy uskutočňovania komunitárnej sociálnej intervencie odráža schopnosť čoraz ťažšie definovať spoločné záväzné sociálne ciele vo všetkých členských štátoch. Štandardizácia Únie sa preto sústreďuje na spoločné hodnoty a ochranu zamestnancov (napr. boj proti obťažovaniu a diskriminácii na pracovisku).

2 Otvorená metóda koordinácie

EÚ má rozvinuté nástroje tzv. mäkkých zákonov (soft law), aby mohla reagovať na otázky spoločného záujmu, ktoré sa týkajú oblastí, v ktorých je v členských štátoch veľmi rôznorodá situácia a štáty si v nich chcú udržať svoju autonómiu. Metódy konvergenzie umožňujú na komunitárnej úrovni priblížiť sa k politikám, ktoré tradične majú charakter subsidiarity.

Európsku stratégiu zamestnanosti realizovala otvorenú metódu koordinácie (OMK) ako novú pracovnú metódu, ktorá sa začala využívať na realizáciu Lisabonskej stratégie. V tejto tzv. medzivládnej metóde sú členské štáty hodnotené inými členskými štátmi (peer pressure) a úloha Komisie sa obmedzuje na dohľad. Európsky parlament a Súdny dvor EÚ sú takmer úplne vylúčení z procesu OMK. OMK je založená predovšetkým na určovaní a definovaní spoločných cieľov, ktoré treba splniť (prijaté Radou); spoločne definovaných nástrojoch na meranie (štatistiky, indikátory, usmernenia) a na benchmarkingu, to znamená na porovnávaní výkonnosti členských štátov a výmene osvedčených postupov (sledovanie uskutočňuje Komisia). V jednotlivých oblastiach OMK zahŕňa tzv. soft law, ktoré je viac či menej záväzné pre členské štáty, ale nikdy nemá podobu smerníc, nariadení alebo rozhodnutí. V sociálnej oblasti OMK stanovuje proces výmeny skúsenosti a identifikáciu najlepších osvedčených postupov, ktoré by mali umožniť konvergenciu národných systémov sociálnej ochrany na dosiahnutie spoločných cieľov.

Prvý cyklus OMK sa skončil v roku 2010 a druhý cyklus OMK prebieha v rámci stratégie Európa 2020. OMK sa uplatňuje predovšetkým v oblasti zamestnanosti, oblasti sociálnej ochrany, oblasti boja proti sociálnej exklúzii a oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Koordinačný mechanizmus vytvorený pre oblasť zamestnanosti je z hľadiska metódy najviac formalizovaný. Jednotlivé prvky európskej stratégie zamestnanosti a národných akčných plánov, ktoré predstavovali ciele politiky zamestnanosti a prijatie efektívnych opatrení, najmä finančné a štatistické ukazovatele, prispeli k väčšej transparentnosti a väčšej konzistencii pri prezentácii politiky zamestnanosti. Implementácia európskej stratégie zamestnanosti mala viacero pozitívnych efektov na národnej úrovni. Jedným z príkladov je tzv. socializácia zodpovedných úradníkov a aktérov politiky zamestnanosti tak na administratívnej úrovni, ako aj u sociálnych partnerov. Ekonomické nástroje v rámci európskej stratégie zamestnanosti ovplyvnili dereguláciu pracovných trhov a majú väzbu na európske minimálne normy. Európska stratégia zamestnanosti na národnej úrovni vo väčšine členských štátov viedla k rozvoju fór pre dialóg so sociálnymi partnermi. Niektoré krajiny v kontexte národných plánov zamestnanosti vytvorili tripartitný rámec. Súčasné integrované usmernenia sa zameriavajú na aktiváciu trhu práce a prostriedky na boj proti nezamestnanosti, mobilizáciu zdrojov do pracovnej sily a investície do ľudského kapitálu a flexibilitu na prispôbenie sa potrebám trhu pri garantovaní istoty pracovníkov. Európska stratégia zamestnanosti sa v súčasnosti zameriava na tvorbu nových a lepších pracovných miest v celej EÚ, pričom vychádza zo stratégie Európa 2020. Stratégia je založená na ročnom prieskume rastu, ktorý stanovuje priority EÚ na budúci rok s cieľom povzbudiť rast a tvorbu pracovných miest. Ročný prieskum rastu začína aj európsky semester, ktorý podporuje užšiu koordináciu národných vlád v oblasti svojej hospodárskej a fiškálnej politiky. Európsky semester zahŕňa každoročne štyri kroky. Prvý krok tvoria usmernenia politík zamestnanosti – spoločné priority a ciele pre politiky zamestnanosti (navrhnuté Komisiou, odsúhlasené národnými vládami a prijaté Radou). Druhým krokom je spoločná správa o zamestnanosti, ktorá vychádza zo situácie v oblasti zamestnanosti v Európe, vykonávania usmernení pre politiku zamestnanosti a výsledkov posúdení návrhov národných reformných programov. Tretí krok tvoria národné programy reforiem, čo znamená správy predložené vládami členských štátov, ktorých súlad s cieľmi stratégie Európa 2020 posudzuje Komisia. Štvrtým krokom sú odporúčania pre jednotlivé členské štáty, ktoré vydáva ich Komisia na základe hodnotenia národných programov reforiem.

Uplatňovanie OMK pre oblasť sociálnej ochrany je prepojené aj na vplyv jednotného trhu a európskej menovej únie, ktorý môže zo sociálneho hľadiska vyvolávať určité problémy. Aby bolo možné reagovať na riziká vyplývajúce z konkurencie, členské štáty a Komisia sa dohodli na posilnení sociálnej dimenzie v EÚ. V rámci implementácie stratégie Európa 2020 sa v rámci hlavnej iniciatívy Európska platforma na boj proti chudobe OMK v oblasti sociálneho vylúčenia a sociálnej ochrany mení na platformu na spoluprácu, partnerské hodnotenie, výmenu osvedčených postupov.

Je nástrojom na podporu záväzku verejných a súkromných zúčastnených strán znížiť sociálne vylúčenie a prijať konkrétne opatrenia aj prostredníctvom cielenej podpory zo štrukturálnych fondov, najmä z Európskeho sociálneho fondu. EÚ podporuje koordináciu národných zdravotníckych politík prostredníctvom OMK s dôrazom na prístup, kvalitu a udržateľnosť.

Vypracovanie národných stratégií v oblasti dôchodkov umožňuje širšiu spoluprácu medzi sociálnou a hospodárskou sférou. Vychádzajúc z princípu subsidiarity sa jednotlivé štáty rozhodujú o výbere metód financovania a možných kombináciách dôchodkových pilierov. EÚ prostredníctvom OMK podporuje, monitoruje a hodnotí vplyv a implementáciu národných reforiem zameraných na rozvoj primeraných dôchodkov a zabezpečenie udržateľnosti dôchodkových systémov. V krajinách EÚ sa celkovo dosiahol pokrok najmä z hľadiska motivácie pracovať dlhšie, podpory dôchodkového pripoistenia (vrátane súkromného), silnejších väzieb medzi príspevkami a sociálnymi dávkami, dostatočných finančných prostriedkov na minimálny dôchodok a minimálny príjem.

Základné ciele OMK v tejto oblasti sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie sú podpora sociálnej súdržnosti a rovnakých príležitostí pre všetkých prostredníctvom primeraných, dostupných, finančne trvalo udržateľných a účinných systémov sociálnej ochrany a politík sociálnej inklúzie; úzke prepojenie so strategickými cieľmi v snahe dosiahnuť vyšší hospodársky rast a väčší počet kvalitnejších pracovných miest, a tiež so stratégiou udržateľného rozvoja; posilnenie správy, transparentnosti a účasti zainteresovaných strán v rámci návrhu, implementácie a monitorovania politiky.

V reakcii na lisabonskú výzvu v roku 2002 Európska komisia po prvýkrát pripravila podrobný pracovný program s názvom Vzdelávanie a odborná príprava 2010 (ET 2010), ktorý formuloval ciele vzdelávacích systémov a realizoval sa na základe OMK. Súčasný strategický rámec v tejto oblasti (ET 2020) naďalej využíva OMK. Perspektíva celoživotného vzdelávania si vyžaduje koordináciu a stanovenie cieľov v rozličných oblastiach vzdelávania. Stanovuje sa osobitná politická agenda pre školy a odborné vzdelávanie a prípravu (Zlepšovanie spôsobilostí pre 21. storočie: Agenda pre európsku spoluprácu v školstve, Kodanský proces), vysokoškolské vzdelávanie (modernizácia univerzít, Bolonský proces) a vzdelávanie dospelých (mobilita a európske nástroje v celoživotnom vzdelávaní). Európska spolupráca v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy sa v období do roku 2020 zameriava na štyri strategické ciele, ktorými sú celoživotné vzdelávanie a mobilita; zlepšiť kvalitu a efektívnosť vzdelávania a odbornej prípravy a ich výsledkov; podporovať spravodlivosť a aktívne občianstvo; posilniť oblasť inovácií a tvorivosti vrátane podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy.

OMK ako pracovná metóda má však svoje limity. Jej implementácia je v podstate založená na vôli členských štátov. Nemá záväzný charakter a nestanovuje žiadne sankcie pre členské štáty, ak neplnenia stanovené ciele. OMK na podporu konvergencie členských štátov v rôznych oblastiach EÚ má obmedzené právomoci. Vzhľadom na určité nedostatky tohto mechanizmu je potrebné zlepšiť jeho fungovanie tak, aby sa zvýšila jeho účinnosť a dôveryhodnosť.

3 Súčasný ciele otvorenej metódy koordinácie

Súčasná dekáda európskej stratégie (Európa 2020) zahŕňa cieľové smerovanie sociálnej politiky v členských štátoch. Základom stratégie sú tri vzájomne sa dopĺňajúce priority, ktorými sú inteligentný rast (vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácií), udržateľný rast (podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje) a inkluzívny rast (podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť). Na rok 2020 pre sociálnu oblasť boli stanovené základné benchmarky, ako konvergenčného cieľa, ktoré budú objektom uplatňovania otvorenej metódy koordinácie. Sú to miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 20-64 rokov, ktorá by mala dosiahnuť 75 % (národný cieľ pre SR je 72 %); ďalej podiel mladých ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku, ktorý by sa mal znížiť pod 10 % (národný cieľ pre SR pod 6 %) a minimálne 40 % mladých ľudí by malo mať vysokoškolské vzdelanie (národný cieľ pre SR 40 %), a nakoniec, zníženie počtu ľudí ohrozených chudobou o 20 miliónov (národný cieľ pre SR aspoň o 170 tisíc).

Tab. 1 Plnenie sociálnych cieľov stratégie Európa 2020

Cieľ	Krajina	Rok 2008	Rok 2010	Rok 2012	Rok 2014
Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20 - 64 rokov (v %)	EÚ 28	70,3	68,6	68,4	69,2
	Slovensko	68,8	64,6	65,1	65,9
Podiel mladých ľudí 18 - 24 rokov ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku (v %)	EÚ 28	14,6	13,9	12,7	11,2
	Slovensko	6,0	4,7	5,3	6,7
Podiel mladých ľudí (30 - 34 rokov) s vysokoškolským vzdelaním (v %)	EÚ 28	31,2	34,8	36,0	37,9
	Slovensko	15,8	22,1	23,7	26,9
Zníženie počtu ľudí ohrozených chudobou (v 1000)	EÚ 28	:	118 008	124 060	121 952
	Slovensko	1 111	1 118	1 109	960

Zdroj: Eurostat, Ukazovatele Európa 2020

Pokrok pri dosahovaní cieľov stratégie Európa 2020 má nevyhnutne zmiešaný charakter. Vývoj ukázal, že výzvy, ktoré priniesla kríza, viedli k rastúcemu riziku chudoby a sociálneho vylúčenia z trhu práce v mnohých krajinách. V dôsledku krízy sa nezamestnanosť v Európe prudko zvýšila. Vzhľadom na časový odstup medzi oživením a čistou tvorbou pracovných miest sa očakáva, že miera nezamestnanosti začne klesať v blízkej budúcnosti len pomaly. Dlhodobá nezamestnanosť, t. j. percento ekonomicky aktívneho obyvateľstva, ktoré je nezamestnané viac ako rok sa v období rokov 2008 – 2012 zvýšila, čo môže poukazovať na zvýšenie úrovne štrukturálnej nezamestnanosti. To čo má ďalekosiahle následky pre pracovnú silu a potenciál hospodárstva na rast, ako aj pre politickú a sociálnu štruktúru EÚ, najmä pokiaľ ide o zvyšujúcu sa úroveň chudoby a sociálneho vylúčenia. Situácia sa v jednotlivých krajinách a regiónoch výrazne odlišuje. Dotknuté sú všetky vekové skupiny, ale situácia je obzvlášť ťažká pre osoby staršie ako 55 rokov a mladých ľudí vo veku 15 – 24 rokov. Ďalším veľkým zdrojom obáv je čoraz vyšší podiel mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, neštudujú, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave.

Vo všeobecnosti teda platí, že rozdiely vo vnútri členských štátov a aj medzi nimi rastú tiež. Verejné výdavky na sociálnu politiku, ktoré sa z veľkej časti týkajú dôchodkov a zdravotnej starostlivosti, tvoria približne 29,5% HDP v priemere v EÚ. Zabezpečenie udržateľnosti a primeranosti sociálnych politík vyžaduje, aby členské štáty našli spôsob, ako zvýšiť účinnosť a efektívnosť a súčasť pričom riešenie kľúčových demografických a spoločenských zmeny. Tlak na verejné rozpočty a riziko štrukturálnych nedostatkov na trhu práce v budúcnosti posilňuje potrebu modernizovať sociálne politiky s cieľom optimalizovať ich účinnosť a efektívnosť, a spôsob, akým sú financované. Je potrebné zabezpečiť čo najlepšie využitie existujúcich zdrojov a zabrániť potenciálnym dlhodobé nepriaznivé dopady krízy, a to ako v krajinách s vážnymi fiškálnymi obmedzeniami, rovnako ako v členských štátoch, ktoré majú viac fiškálny priestor. Budúci hospodársky rast a konkurencieschopnosť vyžadujú investície do ľudského kapitálu, ktorý je základom pre produktivitu a inovácie EÚ.

Európska rada v odporúčaní, ktoré sa týkali národného programu reforiem Slovenska na rok 2015 (oblasť usmernení pre politiky zamestnanosti členských štátov), vyhodnotila prístupy národnej sociálnej politiky v relevantných oblastiach. Pracovný trh síce vykazuje náznaky oživenia, ale nezamestnanosť je aj naďalej vysoká. V systéme sociálneho zabezpečenia došlo k redukcii demotivačných faktorov a určitý pokrok sa dosiahol aj v oblasti znižovania nezamestnanosti mladých ľudí. Zásadnou výzvou však naďalej ostáva dlhodobá nezamestnanosť, pričom zamestnanosť Rómov a nízko kvalifikovaných pracovníkov je nízka. V snahe zlepšiť verejné služby zamestnanosti boli síce prijaté určité počiatočné opatrenia, v rámci týchto opatrení má však poskytovanie individualizovaných služieb značné obmedzenia. Tieto obmedzenia sa týkajú najmä osôb, ktoré sú od pracovného trhu najviac vzdialené. Miera zamestnanosti žien je naďalej výrazne pod priemerom EÚ, čo je dôsledkom nedostatočného poskytovania kvalitných a cenovo dostupných služieb starostlivosti o deti, ako aj pomerne dlhého trvania rodičovskej dovolenky.

V Európskej únii sa začali presadzovať názory o nevyhnutnosti sociálnych investícií, ktoré môžu prispieť k rozvoju a dosiahnuť tiež vymedzené strategické ciele do roku 2020. Sociálna investícia tak predstavuje novú paradigmu sociálnej politiky a nový prístup k hospodárskym výzvam, ktorým čelia v súčasnosti európske štáty. Cieľom je riešiť vznikajúce sociálne riziká a neuspokojené potreby a zameriavať sa na investičné stratégie v oblasti verejných politík a ľudských zdrojov, ktoré pomáhajú pripraviť jednotlivcov, rodiny a spoločnosť, aby získali schopnosti prispôbiť sa meniacim sa spoločenským a hospodárskym podmienkam.

Záver

Otvorená metóda koordinácie predstavuje nový prístup správy k európskej sociálnej politiky. Zvyšuje politickú legitimitu európskeho projektu. Snaží sa poskytnúť riešenie tzv. strednej cesty k dileme európskej sociálnej politiky, v ktorých EÚ má významnejšiu úlohu v oblasti sociálnych politík členských štátov, zatiaľ čo členské štáty si tu formálne zachovávajú svoje právomoci. V súčasnosti sa európska sociálna politika najmä v oblasti sociálnej ochrany orientuje sa koncept sociálnej investície a sociálnej politiky by mali konvergovať v zameraní na sociálne investovanie.

OMK je nástrojom flexibilného riadenia, ktorého cieľom je konvergencia vnútroštátnych politík zameraných na dosiahnutie určitých spoločných cieľov. Opiera sa o výmenu informácií a osvedčených postupov, ako aj o multilaterálny dohľad. Je založená na rozpracovaní dlhodobých usmernení na európskej úrovni vrátane cieľov v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte, ktoré sú rozdelené na kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele na hodnotenie pokroku členských štátov pri dosahovaní cieľov. Tieto opatrenia potom členské štáty zapracovávajú do národných politík, ktorých výsledky sú pravidelne multilaterálne vyhodnocované Komisiou. To slúži na porovnanie výkonnosti a rozvoj osvedčených postupov. Základnou prednosťou tejto metódy je jej flexibilita a schopnosť prispieť k postupnému zblížovaniu národných politík v oblastiach, kde nie je možná harmonizácia s právom EÚ. OMK na európskej úrovni teda definuje ciele konvergenzie bez zasiahnutia do národnej suverenity. Na základe konvergenčného prístupu OMK umožňuje implementovať sociálne strategické ciele pre rok 2020, vyjadrené vo forme benchmarkov, do národných sociálnych politík. Otvorenou otázkou zostáva, ako sa podarí tieto ciele v jednotlivých krajinách EÚ dosiahnuť s ohľadom na ekonomické rovnováhy, s ktorými sa jednotlivé štáty musia vysporiadať a osobitne na súčasnú migračnú krízu v EÚ.

Literatúra

- [1] AUBIN, C. - AUBRY, E. - GIORGI, D. 2006. *La dimension européenne des politiques sociales*. Paris: La Documentation française, 2006. Dostupné na internete: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/ouvrages/9782110062710-la-dimension-europeenne-des-politiques-sociales>.
- [2] BOUGET, D. - FRAZER, H. - MARLIER, E. - SABATO S. - VANHERCKE, B. 2015. *Social Investment in Europe. A study of national policies*. Brussels: European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2015. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/social/keyDocuments>.
- [3] BÜCHS, M. 2007. *New governance in European social policy: the open method of coordination*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
- [4] ERHEL, C. - MANDIN, L. - PALIER, B. The leverage effect: the open method of coordination in France. In ZEITLIN, J. - POCHET, P. - MAGNUSSON, L. (Eds). *The Open 19 Method of Co-ordination in Action: The European Employment and Social Inclusion Strategies* (pp. 217 - 47). Brussels: Peter Lang, 2005.
- [5] EUROSTAT. 2015. *Europe 2020 Indicators, Headline indicators: Scoreboard*. European Commission. 2015 [online]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard>.

- [6] FRAZER, H. - MARLIER, E. 2014. *Investing in children: Breaking the cycle of disadvantage - A study of national policies*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1025&langId=en&newsId=2061&moreDocuments=yes&tableName=news>.
- [7] PALIER, B. 2014. *La stratégie d'investissement social*. Paris: Conseil économique, social et environnemental, Journaux officiels, 2014. Dostupné na internete: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/144000152/index.shtml>.

Vybrané problémy merania kvality podnikateľského prostredia¹

Alexander KELÍŠEK* – Jozef KLUČKA**

Selected Problems of Measuring the Quality of the Business Environment

Abstract

The quality of business environment is measured by many different indicators. The World Bank publishes annual report Doing Business, which provides ranking of economies in terms of the competitiveness. Other indicator, used for evaluating a quality of business environment through its competitiveness, is Global Competitiveness Index, which regularly publishes The World Economic Forum. The Slovak Entrepreneurial Alliance quarterly measures the quality of the business environment through the Index of Business Environment (IPP), respectively through the Regional Index of Business Environment in Slovak Republic. Main contribution of the article lies on pointing out the mistakes and weaknesses during the measuring of business environment quality.

Keywords: *evaluating business environment, quality of business environment, competitiveness, index of business environment*

JEL Classification: O11, O12, R11

Úvod

Vo svete sa kvalita podnikateľského prostredia meria rôznymi ukazovateľmi. Všeobecne je možné zhodnotiť, že kvalitu podnikateľského prostredia možno určovať dvomi skupinami indikátorov/faktorov, z ktorých je možné zostaviť komplexný hodnotiaci model. Sú nimi:

- faktory rozvoja podnikateľského prostredia a
- inovačné faktory konkurencieschopnosti národnej ekonomiky.

V ekonomickej praxi sa pre účely posudzovania kvality podnikateľského prostredia využívajú rôzne ekonomicko-štatistické modely, inak súhrnne nazývané indexy kvality podnikateľského prostredia. Takmer každý zložitý model prináša so sebou isté nepresnosti a úskalia pri jeho aplikácii. Autori v článku vyzdvihujú význam, ale aj chyby spojené s využitím indexov podnikateľského prostredia. Cieľom článku je tiež poukázať na najvýraznejšie problémy merania kvality podnikateľského prostredia.

1 Komplexné modely ekonomických indikátorov

Dôvody pre hodnotenie (tvorbu ukazovateľov, indexov) sú hlavne ekonomické. Avšak v realite sú ďalšie dôvody. Ide o zodpovedanie nasledovných otázok/problémov:

- Dosahujeme požadovanú úroveň výstupu ?
- Ako odmeníme napr. zamestnancov a/alebo manažment ak neviem, či som dosiahol požadované parametre ?
- Nemôže sa stať, že odmeníme neúspech (ak chýbajú informácie o dosiahnutí úspechu)?
- Ak nevieme indikovať neúspech, nemôžeme sa z neho poučiť.
- Ak nevieme indikovať neúspech, nemôžeme napraviť správanie sa systému.
- Ak nevieme demonštrovať výsledky nemôžeme očakávať podporu (zamestnancov, majiteľov).

¹ 1/2014/M Fungovanie euroregiónov Karpatského, Tatry a Beskydy – úspechy a perspektívy rozvoja.

* Ing. Alexander Kelíšek, PhD. Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: Alexander.Kelisek@fbi.uniza.sk

** doc. Ing. Jozef Klučka, PhD. Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: Jozef.Klucka@fbi.uniza.sk

Poznanie indexov/ukazovateľov umožňuje skúmať ich vývoj v čase a na základe toho vypovedať o minulosti a očakávanom vývoji skúmaného systému pre budúcnosť. Správanie socio-ekonomických systémov je stochastické – z vývoja v minulosti máme ambíciu odvodzovať vývoj v budúcnosti.

Indexy/ukazovatele môžu skúmať:

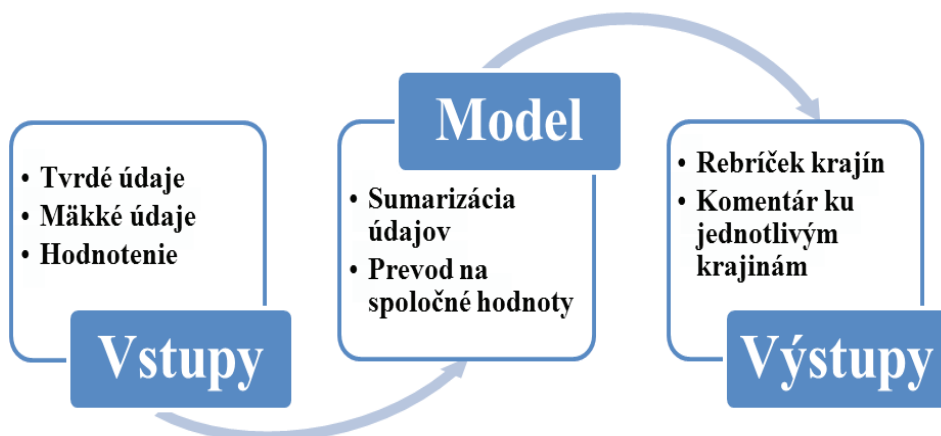
- Jednoduchý jav, aktivitu – ďalej nerozložiteľnú,
- Komplexný jav – pozostávajúci z množiny ukazovateľov.

Indexy/ukazovatele tiež možno členiť na:

- Kvantitatívne (jav dokážeme kvantitatívne definovať),
- Kvalitatívne (skúmaný jav, proces nie je možné kvantitatívne vyjadriť).

Potom jeden z pohľadov je skúmanie vzťahu výstup/vstup. Uvedené uvádza efektívnosť skúmaného systému. Každý systém (jeho manažment v prípade, že ide o sociálno-ekonomický systém) má cieľ maximalizovať tento pomer - výstup pre danú úroveň vstupu. V realite však manažment a vlastníci majú záujem vedieť aj ďalšie informácie – dotýkajúce sa napr. ukazovateľov kvality, ukazovateľov transformácie (napr. doba trvania liečby pacienta). V ďalšom texte pod pojmom systém budeme rozumieť sociálno-ekonomický systém (napr. podnik, odvetvie, geografická oblasť, krajina, hospodárske združenie).

Obr. 1 Procesný pohľad na model hodnotenia

Zdroj: vlastné spracovanie

Tak, ako napr. v hospodárstve existuje hierarchia: podnik – odvetvie – hospodárstvo krajiny – hospodárstvo ekonomického celku, tomu môžu zodpovedať príslušné ukazovatele/indexy. V praxi je významné, aby tieto ukazovatele boli porovnateľné – nielen pre danú hierarchickú úroveň, ale z dôvodu jednoduchosti výstupy z nižšej úrovne predstavujú vstupy pre vyššiu úroveň systému. Konštrukcia takéhoto konzistentného modelu ukazovateľov umožňuje porovnávať systémy medzi sebou – aplikovať benchmarking. Jeho aplikácia vytvára jednoduchý koncept učenia sa.

K uvedenej problematike bolo publikovaných viacero článkov, kníh a iných informačných zdrojov. Tu je nami uvádzaný index nahradzovaný pojmom kompozitný indikátor (composite indicator). Predstavuje reprezentanta z množiny indikátorov, ktorý je vypočítaný po zohľadnení váh jednotlivých indikátorov. K danej téme sú publikované napr.: [1],[2] a [3].

2 Rozbor indexov na hodnotenie kvality podnikateľského prostredia

Svetové ekonomické fórum (WEF) meria kvalitu podnikateľského prostredia prostredníctvom konkurencieschopnosti národných ekonomík pôsobiach v podmienkach globálnej ekonomiky.

WEF vydáva Globálny index konkurencieschopnosti (GCI), ktorý hodnotí predovšetkým inovačnú úroveň a konkurencieschopnosť krajiny na základe nasledujúcich pilierov: inštitúcie, infraštruktúra, makroekonomická situácia, zdravie a základné vzdelanie, vyššie vzdelanie a školenia, trhová efektívnosť, technologická pripravenosť, podniková sofistikovanosť, inovácie, vývoj finančného trhu a veľkosť trhu.

Piliere sú rozdelené do 3 skupín s viac ako 13 premennými, z ktorých približne 2/3 vychádzajú z odpovedí manažérov na otázky dotazníka, tzv. mäkké dáta a 1/3 z verejne dostupných zdrojov, hrubé dáta.“ [4]

Tab. 1 Vybrané hodnotené ukazovatele a umiestnenie ekonomiky SR v rebríčku GCI 2015-2016

Subindex GCI	Body	Posun 2014-2015
Základné predpoklady	4.73	0,15 ^
Výkonnostné kritéria	4.34	0.03 ^
Inovačné faktory a sofistikovanosť	3.68	0.09 ^
Skóre 4.22 (+0.07)	Umiestnenie v GCI	67. miesto (+8)

Zdroj: <http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/SVK.pdf>

Z pohľadu rozvojových faktorov hodnotí úroveň podnikateľského prostredia rebríček Doing Business, ktorý je zostavený Svetovou bankou. Tento obsahuje 11 pilierov - zahraničný obchod, riešenie platobnej neschopnosti, registrácia nehnuteľnosti, zakladanie podniku, ochrana investorov, vymáhateľnosť zmlúv, daňové povinnosti podnikov, dostupnosť úverových zdrojov, prístup k elektrickej energii, licenčné konania a kvalita podnikateľského prostredia. [5]

Tab. 2 Medziročné porovnanie ekonomiky SR v rebríčku Doing Business 2015-2016

Ukazovateľ	2016	2015	Posun 2014-2015
Jednoduchosť začatia podnikania	68	71	+3 miesta
Založenie podniku	5	5	-
Vybavovanie stavebných povolení	84	78	- 6 miest
Prístup k elektrickej infraštruktúre	48	46	- 2 miesta
Dostupnosť financovania	42	36	-6 miest
Ochrana minoritných investorov	88	87	- 1 miesto
Platenie daní	73	109	+36 miest
Cezhraničný obchod	1	1	-
Vymožiteľnosť práva	63	63	-
Zvládanie insolventnosti	33	30	- 3 miesta
Skóre	75.62	74.74	+0,88 b.
Umiestnenie (poradie)	29.	29.	bez zmeny

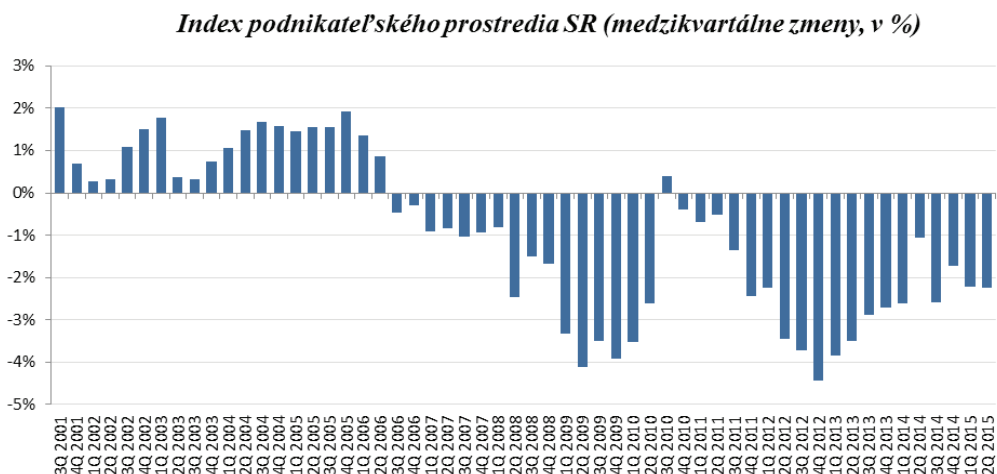
Zdroj: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/slovakia/>

2.1 Meranie kvality podnikateľského prostredia na národnej úrovni

Na Slovensku zabezpečuje Podnikateľská aliancia Slovenska prieskum podnikateľov, ktorí hodnotia podnikateľské prostredie v krajine. **Index podnikateľského prostredia (IPP)** zahŕňa 23 faktorov v nasledujúcich kategóriách:

- vplyv hlavných prvkov a regulačného rámca na podnik,
- vplyv iných rozhodujúcich vonkajších podmienok na podnik,
- vplyv podniku na kvalitu podnikateľského prostredia. [6]

Obr. 2 Štvrťročné zmeny Indexu podnikateľského prostredia v SR

Zdroj: Podnikateľská aliancia Slovenska, 2015

Na posúdenie kvality podnikateľského prostredia v jednotlivých okresoch SR slúži Index regionálneho podnikateľského prostredia (IRPP), vypracovaný a periodicky publikovaný Podnikateľskou alianciou Slovenska. IRPP obsahuje 8 pilierov zatriedených do 4 subindexov, podľa nasledovných oblastí:

- **Subindex I: Ekonomická aktivita** **31 %**
 - 1. pilier: Ekonomické prostredie 14 %
 - 2. pilier: Ekonomické výstupy 17 %
- **Subindex II: Verejná správa a legislatíva** **15 %**
 - 3. pilier: Legislatíva 7 %
 - 4. pilier: Verejná správa 8 %
- **Subindex III: Technológie a infraštruktúra** **23 %**
 - 5. pilier: Infraštruktúra 12 %
 - 6. pilier: Technológie 11 %
- **Subindex IV: Vzdelávanie a ľudské zdroje** **31 %**
 - 7. pilier: Ľudské zdroje 20 %
 - 8. pilier: Vzdelávanie 11 % [7]

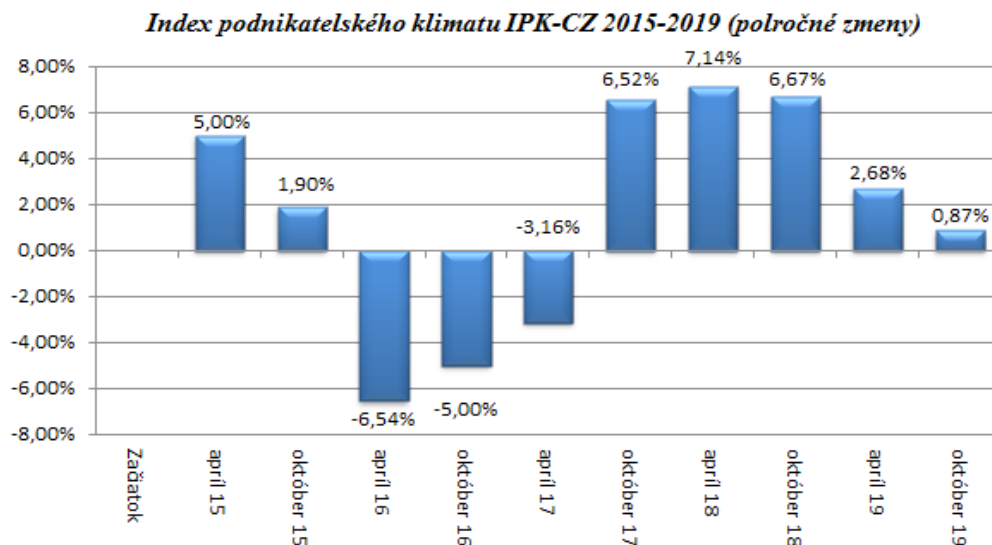
Spomenuté pilieri pozostávajú zo 106 indikátorov hodnotiacich jednotlivé oblasti podnikania. Index hodnotí podnikateľské prostredie v podmienkach Slovenskej republiky. Hodnoty sa transformujú na interval (0,1). Ide o naozaj prepracovaný a robustný hodnotiaci model, ktorý prináša do hodnotenia kvality podnikateľského prostredia viacero nových premenných a celkovou svojou štruktúrou najlepšie popisuje oblasti, s ktorými prichádza podnikateľ bežne do styku.

Podnikateľská aliancia Slovenska každoročne publikuje aj Superindex podnikateľského prostredia, ktorý je vytvorený z údajov najprestížnejších medzinárodných rebríčkov vydávaných Svetovým ekonomickým fórom, Svetovou bankou, Heritage Foundation a Transparency International. Konkrétne ide o nasledovné indexy:

- Index ekonomickej slobody s váhou 30%,
- Index vnímania korupcie s váhou 10%,
- Index globálnej konkurencieschopnosti s váhou 30%
- Index Doing Business s váhou 30%. [8]

V podmienkach Českej republiky je kvalita podnikateľského prostredia meraná Indexom podnikateľského klimatu a Inovačným barometrom Erste Corporate Banking. Index podnikateľského klimatu (IPK-CZ) je súhrnný index založený na prieskume podnikateľov ohľadom aktuálneho stavu hospodárskej situácie a odhadu budúceho vývoja ekonomického prostredia. Prieskum formou dotazníka je vykonávaný dvakrát do roka na vzorke 500 respondentov. Index je vydávaný Klubom investorov ČR.

Obr. 3 Polročné zmeny Indexu podnikateľského klimatu v ČR 2015-2019

Zdroj: Klub investorov, 2014

Súvisiace analýzy dokážu s využitím kvantitatívnych ukazovateľov zhodnotiť vývoj viacerých oblastí podnikateľského prostredia, ako: legislatívna úprava, vymáhateľnosť práva, daňová záťaž, plánovaná zmena zamestnanosti, dostupnosť pracovnej sily, zmena stavu investícií, získavanie kapitálu, očakávané tržby, očakávaný export. Zvláštnosťou tohto indexu je fakt, že na základe vývoja ukazovateľov, zahrnutých v IPK-CZ, za posledné štyri roky sa snažíme predpovedať, ako sa bude podnikateľské prostredie vyvíjať v nasledujúcich štyroch rokoch. Ide o neštandardný prístup, pretože klasické indikátory podnikateľského prostredia sa zaoberajú minulými hodnotami a charakterizujú kvalitu prostredia v danom momente, kedy je vydaná hodnotiacia správa za uplynulé obdobie.

Česká sporiteľňa vytvorila Inovačný barometr Erste Corporate Banking, porovnávajúci 28 národných ekonomík EÚ z pohľadu inovačného potenciálu a konkurencieschopnosti. Barometer zahŕňa nasledujúce ukazovatele: [9]

Tab. 3 Štruktúra posudzovaných faktorov v Inovačnom barometri Erste Corporate Banking

Premenná	Popis	m.j.	Zdroj
Výdavky R&D	Celkové výdavky na vedu a výskum v pomere k HDP	%	Eurostat
Patenty	Počet podaných žiadostí o patenty na 1000 obyv. krajiny pôvodu žiadateľa	ks	WIFO
Absolventi	Počet absolventov VŠ technických odborov na 1000 obyv.	ks	Eurostat
Publikácie	Počet citovaných vedeckých publikácií na 1000 obyv.	ks	SCImago
Venture Capital	Investície fondov rizikového kapitálu do seed a start-up projektov v pomere k HDP	%	EVCA
Broadband internet	Podiel domácností s prístupom k širokopásmovému pripojeniu na internet	%	Eurostat
Vzdelávanie	Verejné výdavky na vzdelávanie k HDP	%	Eurostat
High-tech EX	Podiel exportu high-tech produktov na exporte krajiny	%	Eurostat
e-Government	Podiel osôb el. komunikujúcich s verejnou správou	%	Eurostat

Zdroj: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Prilohy/special_report_ibecb2014_final.pdf

Z konštrukcie inovačného barometra vidieť, že pri posudzovaní podnikateľského prostredia je nevyhnutné uprednostniť kvantitatívne údaje, teda také hodnoty, ktoré vieme numericky vyčísliť. Uvedený prístup možno označiť za vedecky fundovanejší, pretože nie je potrebné prevádzať kvalitatívne ukazovatele zo slovného vyjadrenia na číselné hodnoty. V nasledujúcej tabuľke je uvedený najnovší rebríček s hodnotením krajín podľa Erste barometra. V poslednom publikovanom hodnotení barometra sa spomedzi krajín EÚ Slovensko umiestnilo na 5. mieste a ČR na 7. priečke.

Tab. 4 Umiestnenie krajín podľa nárastu bodov v barometri Erste Corporate Banking 2010-2014

Poradie	Krajina	Δ bodov	Poradie	Krajina	Δ bodov
1.	Estónsko	+9,7	15.	Francúzsko	+0,4
2.	Slovinsko	+6,9	16.	Portugalsko	+0,1
3.	Malta	+4,2	17.	Holandsko	-0,5
4.	Litva	+3,4	18.	Poľsko	-0,5
5.	Slovensko	+3,3	19.	Grécko	-1,2
6.	Írsko	+2,6	20.	Taliano	-1,4
7.	ČR	+2,5	21.	Maďarsko	-1,5
8.	Bulharsko	+2,2	22.	Dánsko	-3,3
9.	Chorvátsko	+1,5	23.	Luxembursko	-3,6
10.	Rakúsko	+1,4	24.	Belgicko	-5,0
11.	Nemecko	+1,3	25.	Švédsko	-5,9
12.	Lotyšsko	+1,1	26.	V. Británia	-6,3
13.	Cyprus	+0,9	27.	Rumunsko	-6,6
14.	Španielsko	+0,6	28.	Fínsko	-7,0

Zdroj: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Prilohy/special_report_ibecb2014_final.pdf

Absolútnym lídrom v barometri inovačného potenciálu krajín je v posledných rokoch Estónsko, ktoré je známe fínskym ekonomickým modelom a averziou voči korupčnému správaniu podobne, ako je tomu v škandinávskych krajinách.

3 Nedostatky merania kvality podnikateľského prostredia

Ako sme poukázali v predchádzajúcej kapitole, existuje množstvo modelov na hodnotenie kvality podnikateľského prostredia, ako na medzinárodnej úrovni, tak na úrovni jednotlivých národných ekonomík. Na základe analýzy a porovnania v príspevku autori identifikovali viaceré problémy pri hodnotení podnikateľského prostredia.

Väčšina indexov podnikateľského prostredia využíva oba druhy ukazovateľov – kvantitatívne aj kvalitatívne. Kvalitatívne ukazovatele je problematické kvantifikovať v indexe, v súlade s nameranými kvantitatívnymi ukazovateľmi, tak aby nebola porušená štruktúra modelu. Index podnikateľského prostredia SR, ktorý každoročne publikuje PAS je práve indexom, ktorý je zostavený z kvantitatívnych aj kvalitatívnych ukazovateľov. Navyše vstupné údaje pre výpočet hodnôt v indexe sú zbierané formou dotazníkového prieskumu na širšej vzorke respondentov vybraných spomedzi slovenských podnikateľov.

Ak má byť index podnikateľského prostredia komplexným hodnotiacim modelom, musí byť zložený z kvantitatívnych aj kvalitatívnych ukazovateľov. Tento prístup však prináša istú mieru subjektivity výstupov modelu. Taktiež hodnotenie podnikateľského prostredia podnikateľmi prostredníctvom dotazníkového prieskumu subjektívizuje výsledné hodnoty indexu. Toto tvrdenie je podložené aj vývojom IPP SR, ktorý od roku 2006 nedosiahol kladné hodnoty dva kvartály po sebe. Podľa ECB však hospodárska kríza v EÚ skončila pred dvoma rokmi. Subjektívny pesimizmus je však z pohľadu podnikateľov pochopiteľný. Oni so svojím podnikaním museli čeliť recesii na trhoch počas krízy. Mnohí utrpeli väčšie či menšie straty. V súčasnosti sa snažia všemožne nadviazať na predkrízový vývoj a rozvíjať svoje podnikanie.

Možno zhodnotiť, že sentiment (nálada) v národnej ekonomike a podnikateľských subjektoch je pesimistický. Podnikateľ túto tendenciu vníma a prenáša do svojich rozhodnutí. Správa sa skôr opatrne, teda vytvára rezervy pre prípad, že by sa krízové roky opakovali, namiesto toho, aby

rozvíjal rozširovacími investíciami svoje podnikanie. Ak by ďalej narastali pesimistické tendencie, môže to spôsobiť výkonnosti národnej ekonomiky značné problémy.

Hlavné indexy GCI a Doing Business vydávajú medzinárodne rešpektované finančné authority ako WEF a Svetová banka. Okrem týchto, vydávajú indexy na hodnotenie kvality podnikateľského prostredia na úrovni krajín, aj rôzne nezávislé odborné think-tanky a záujmové združenia. Masívnosť ich konštrukcie je rôzna, v závislosti od inštitúcie a účelu použitia, rovnako aj výsledky porovnania umiestnenia SR a ČR v rebríčkoch niekoľkých indexov sa rôznia, ako môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 5 Porovnanie umiestnenia SR a ČR v rebríčkoch kvality podnikateľského prostredia 2015-2016

Index hodnotenia kvality podnikateľského prostredia 2014-2015	Umiestnenie v rebríčku		Počet získaných bodov		Celkový počet hodnotených svetových krajín
	SR	ČR	SR	ČR	
Global Competitiveness Index (GCI)	75	37	4.1	4.5	144
Doing Business	29	44	71.83	70.95	189
Barometr Inovací Erste Corp. Banking	20	17	38.3	42.5	EÚ28
Superindex PAS	40	34	76.5	80.7	100

Zdroj: WEF, Svetová banka, Česká spořitelna, PAS (vlastné spracovanie)

Z tohto dôvodu možno konštatovať, že tieto indexy sú navzájom nekompatibilné, obmedzene porovnateľné a v konečnom dôsledku prinášajú viac nejasností a otázok ako odpovedí. Menšie inštitúcie na národnej úrovni zväčša nemajú dostatočný matematicko-štatistický aparát, aby dokázali správne vyhodnotiť zozbierané údaje v indexe.

Metodika mnohých indexov je neverejná, neúplná alebo zahmlievaná. Z uvedeného vyplýva, že hodnotením kvality podnikateľského prostredia by sa mali zaoberať predovšetkým nadnárodné finančné inštitúcie alebo authority ako je WEF, GB a ECB.

Záver

Index regionálneho podnikateľského prostredia SR, so svojimi vyše 100 posudzovanými faktormi, je asi najprepracovanejším indexom na hodnotenie podnikateľského prostredia aplikovateľný v regiónoch EÚ. Tento index publikuje PAS, ktorá je aj oficiálnym partnerom WEF pri zbere údajov pre GCI za Slovenskú republiku.

Jednými z hlavných cieľov integračnej politiky EÚ je (o. i.) kohézia regiónov a podpora malého a stredného podnikania v rámci únie. [10] Práve nástroj, akým je IRPP, by bol po dodatočných úpravách a modifikáciách pre európske authority vhodný na sledovanie vývoja kohéznej politiky medzi regiónmi a podnikateľského prostredia Európskej únie. Európska centrálna banka a Európska komisia, by tak získali lepší prehľad, kde sú prostriedky vydávané na realizáciu kohéznej a subvenčnej politiky málo efektívne a kde je potrebné vykonať nápravu.

Literatúra

- [1] SALTELLI, A. 2007. *Composite Indicators between Analysis and Advocacy, Social Indicators Research*. Springer, 2007. 81: 65-77. DOI 10.1007/s11205-006-0024-9.
- [2] NARDO, M. et. al. 2005. *Handbook on constructing composite indicators: methodology and userguide*. OECD Statistics Working Paper by. STD/DOC. 2005. 3. Dostupné na: www.oecd.org.
- [3] NICOLETTI, G. – SCARPETTA, S. – BOYLAUND, O. 2001. *Summary indicators od product market regulation with an extension to employmentprotectionlegislation*. OECD. Economics Department Working Papers. No. 226. ECO/WKP(99)18. Dostupné na: www.oecd.org.

- [4] GORDIAKOVÁ, Z. 2011. Hodnotenie konkurencieschopnosti krajín. In *Zborník z konferencie International Scientific Conference Young Scientists 2011*. Košice. 2011. ISBN 978-80-553-0760-2. Dostupné na: http://www3.ekf.tuke.sk/mladivedci2011/herlany_zbornik2011/gordiakova_zuzana.pdf.
- [5] BELANOVÁ, K., 2014. Komparácia kvality podnikateľského prostredia v krajinách vyšehradskej štvorky s osobitným akcentom na dostupnosť finančných zdrojov. In *Biatec - odborný bankový časopis - Národohospodárske otázky*. 2014. roč. 22. č. 1. s. 12 - 17. ISSN 1336 2410.
- [6] PAS. 2014. *Dane zrýchlili zhoršovanie podnikateľského prostredia*. [on-line]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné na: http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_pp.
- [7] PAS. 2010. *Index regionálneho podnikateľského prostredia SR 2010*. [on-line]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné na: <http://alianciapas.sk/konkurencieschopne-regiony-21/>.
- [8] PAS. 2014. Superindex PAS. [on-line]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné na: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2015/06/06-Superindex-2015-rebricek.pdf>.
- [9] Česká spořitelna. 2014. *Erste Inovační Barometr*. [on-line]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné na: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/erste-inovacni-barometr-d00020840>.
- [10] KELÍŠEK, A. - ONDRUŠEK, M. 2011. About the need of considering the basis of economic security in rating system of Euroregions. In *TRANSCOM 2011 : 9-th European conference of young research and scientific workers*. Žilina: June 27-29, 2011. s. 37 – 44. ISBN 978-80-554-0378-6.

Modeling of conditions of stability of project management in the housing and municipal services

Grigory KOVALENKO*

Abstract

The purpose of this theses is to analyze essence of the real estate and feature of the approaches to its definition; to develop conceptual bases of formation of an effective system management of the real estate, which will allow to receive the constant income of its use. We will use methods of comparative and logical analysis, analogies, scientific methods of the analysis and synthesis, modeling. The main findings will be the communication of objects of the real estate with ground is established on the basis of material, economic, legal and social criteria.

Keywords: *the real estate, design management of the real estate, operation of the real estate, contents of the real estate, commerce of the real estate*

JEL Classification: H430, L740, L850, O220, R310

Introduction

Urgency of problems of effective management of the real estate caused of themes, that the possession of the commercial real estate opens opportunities of reception not only basic, but also additional income. But these opportunities use the majority of the proprietors and users inefficiently, as do not receive the maximal economic benefit under condition of the minimal expenses for operation and contents of the real estate. Besides significant quantity of the programs on energy efficiency and energy savings recently is offered which are capable to increase the income of use of the real estate. But the absence of investment resources constrains processes of modernization of the real estate and increase of its market cost. Specified problems to the full concern to real estate, which is at disposal of territorial communities of cities, enterprises and organizations of different patterns of ownership, is used in a housing-municipal services etc.

1 Theoretical background

The problem of the real estate is urgent for housing and municipal services. By objects of the real estate in branch is: inhabited complexes; the buildings, structure, their parts and ground areas, on which they are; transmitting devices - gas pipelines, thermal networks and lines of electrotransfers; the basic production assets; other property.

Inhabited complex - uniform complex of immovable property, which is formed by the ground area in the established borders placed on it (her) by the inhabited multiroom house or his part together with structures and engineering networks, which form a complete property complex.

General property - part of auxiliary premises of an inhabited complex, which can be used according to their purpose) on conditions determined in the charter of association (pantries, garages, including underground, workshops etc.);

Near house territory - territory around of the multiroom house determined by the certificate(act) on the property right or usage by the ground area and intended for service of a multiroom house, intended

The hardware of a multiroom house - engineering communications and technical devices, which necessary for maintenance of sanitary - hygienic conditions and safe operation of apartments.

* Grigory Kovalenko, postgraduate of the Department of business management and logistics, Zaporizhzhya National University, Ukraine, e-mail: kovalenkogv62@mail.ua

2 Research results and findings

The specificity of housing-municipal services consists in maintenance of satisfaction of the vital needs of the man. Besides these needs exist continuously, that is the man constantly consumes water, gas, electric power. Concerning need in hot, it has a seasonal nature, but there is a constant need for hot water. Thus, there is a necessity of continuous granting of housing-municipal services necessary for satisfaction of needs of the consumers.

The specified features predetermine expediency of use logistical of the approach at management of immovable property of a housing-municipal services, which serves a material basis of process of manufacture of housing-municipal services.

In our opinion, the system of design management of the real estate is expedient for constructing on the basis of allocation the basic her component. For this reason, it is possible to allocate such components of the real estate:

1) Functional. It, first of all, resource component. The objects of the real estate (ground areas, technological structures, objects of an infrastructure, industrial and office premises) are base concerning maintenance of activity of the subjects managing.

Thus, the management provides necessity of definition of optimum volumes, compound and structure of the real estate, that is substantiation of volumes and optimization of structure of actives and about their use.

2) Financial. The objects of the real estate are actives of the subjects managing. Therefore their volumes, structure, cost current condition and the other characteristics render direct influence on efficiency of activity of the subjects managing.

Thus, the administrative actions, first of all, should be aimed at decrease of the cost price manufacturing and realizations of production (services), optimization of volumes of tax payments, increase of market cost of business, his investment appeal and its.

3) Physical. The real estate is a set of physical objects, which behind the design characteristics and current condition influence safety, quality, comfort of the basic industrial activity. These objects require(demand) observance of the certain conditions and mode of operation established by the legislation and normative certificates of construction, sanitary condition, water supply, and its. The administrative actions should be aimed at realization of a complex of technical management (management of an operational condition of the real estate) and his financial maintenance (financial maintenance management of operation of the real estate).

At construction of system the management of the real estate is expedient for taking into account, that the certain particle of the factors of influence on dynamics of cost of objects of the real estate is integrated on the sense. That is they, from one of the party are by result of effective managing influence (internal factors), from another - show influence of social processes, political changes, market conjuncture, character of state influence (external factors).

Among the external factors it is possible to allocate such:

1) Parameters of state inhabited politics: presence of the nation-wide and regional programs of mass construction of cheap habitation, development individual of construction, reforms of management of the municipal real estate and other.

2) Features of the state program of a privatization of objects of an industry, measures on maintenance of increase of investment appeal and decrease is brave investment in separate regions and sectors of economic activity.

3) Presence of the state programs of stimulation of development of small and average business.

4) Level of perfection of principles the taxation of property of the physical and legal persons, introduction of the uniform tax on the real estate and other.

Let's analyse a control system, which is traditional for domestic housing-municipal services. It constructed on principles of vertical comfort, that is chief of a highest level carries out managing influence on the chiefs of the lowest ranks. Only chiefs of a highest level have an opportunity to work in interests of business. The chiefs of the lowest level any more have no such opportunity, they carry out the orders of the highest chiefs. All circuit of management similarly is under construction. Let's simulate this situation for three-level system and we shall define a level of efficiency of this system management. Let manufacture of necessary volume housing-municipal of services x with speed $\dot{x} = y$ is operated by some chief. Its activity, in turn, is operated by the chief of the second level, which makes a decision that the speed of manufacture of services should change thus: $\dot{y} = z$. The behaviour of the chief z is operated by the chief more high level $\dot{z}$. In case the chief of a highest level wishes to reach meaning X of size x , it will influence the chief of a previous level in a positive direction, if necessary meaning x is not achieved. Influence will be carried out in the opposite party, in case the meaning x is exceeded.

Thus, we shall consider a three-step control system. For it the model will look like:

$$\begin{cases} \dot{x} = y \\ \dot{y} = z \\ \dot{z} = -k(x - X), k > 0. \end{cases} \quad (1)$$

Let's find the decisions of the appropriate homogeneous system for the given model behind a method Eller. Let's make the characteristic equation of the appropriate homogeneous system:

$$\dot{x} = 0; \quad \dot{y} = z; \quad \dot{z} = -kx. \quad (2)$$

We have:

$$\begin{vmatrix} -\lambda & 1 & 0 \\ 0 & -\lambda & 1 \\ -k & 0 & -\lambda \end{vmatrix} = 0, \text{ Or } \lambda^3 + k = 0, k > 0.$$

Whence $(\lambda + k^{1/3})(\lambda^2 - k^{1/3}\lambda + k^{2/3}) = 0$.

$$\text{Then, } \lambda_1 = -k^{1/3}, \lambda_{2,3} = \frac{k^{1/3}}{2} \pm \sqrt{\frac{k^{2/3}}{2} - k^{2/3}} = \frac{k^{1/3}}{2} \pm i\sqrt{\frac{3k^{2/3}}{4}} = \frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}).$$

Let's find an own vector $\gamma^1 = (\gamma_{11}, \gamma_{21}, \gamma_{31})$, that answers a root $\lambda_1 = -k^{1/3}$. Let's make system:

$$\begin{cases} k^{1/3} \gamma_{11} + \gamma_{21} = 0, \\ k^{1/3} \gamma_{21} + \gamma_{31} = 0, \\ -k\gamma_{11} + k^{1/3} \gamma_{31} = 0. \end{cases}$$

Whence $\gamma_{11} = \gamma_{31} k^{2/3}$, $\gamma_{21} = -\gamma_{31} k^{1/3}$.

Let $\gamma_{31} = 1$, for $\lambda_1 = -k^{1/3}$ we shall have an own vector $(k^{2/3}; -k^{1/3}; 1)$, to which the partial decisions $x_1 = k^{2/3} e^{-k^{1/3} t}$, $y_1 = -k^{1/3} e^{-k^{1/3} t}$, $z_1 = e^{k^{1/3} t}$ answer.

At $\lambda_2 = \frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3})$ for definition of an own vector we have such system:

$$\begin{cases} -\frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) \gamma_{12} + \gamma_{22} = 0, \\ -\frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) \gamma_{22} + \gamma_{32} = 0, \\ -k\gamma_{12} - \frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) \gamma_{32} = 0. \end{cases}$$

Whence $\gamma_{12} = \frac{k^{-2/3}}{2}(1 + i\sqrt{3})$; $\gamma_{22} = -\frac{k^{-1/3}}{2}(1 - i\sqrt{3})$; $\gamma_{32} = 1$.

By meaning $\gamma_{2,3} = \frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3})$ such decisions answer:

$$x_{2,3} = \frac{k^{-2/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) e^{\frac{k^{1/3}}{2}(1+i\sqrt{3})t} = \frac{k^{-2/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \times \left(\cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + i \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$y_{2,3} = -\frac{k^{-1/3}}{2}(1 - i\sqrt{3}) e^{\frac{k^{1/3}}{2}(1+i\sqrt{3})t} = \frac{k^{-1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3}) e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \times \left(\cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + i \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$z_{2,3} = -e^{\frac{k^{1/3}}{2}(1+i\sqrt{3})t} = -e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \times \left(\cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + i \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right).$$

Let's allocate of the appropriate validity and mental parts and we shall receive the decisions:

$$x_2 = \frac{k^{1/3}}{2} e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\frac{k^{-2/3}}{2} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \frac{\sqrt{3} k^{-2/3}}{2} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$x_3 = \frac{k^{1/3}}{2} e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\frac{\sqrt{3} k^{-2/3}}{2} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \frac{k^{-2/3}}{2} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$y_2 = e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\frac{k^{-1/3}}{2} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \frac{\sqrt{3}k^{-1/3}}{2} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$y_3 = e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\frac{\sqrt{3}k^{-1/3}}{2} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \frac{k^{-1/3}}{2} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$z_2 = -e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\frac{\sqrt{3}k^{-1/3}}{2} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right),$$

$$z_3 = -e^{\frac{k^{1/3}}{2}t} \left(\sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right).$$

General decision of system (2) shall receive as:

$$x = C_1 k^{-2/3} e^{-k^{1/3}t} + \frac{1}{2} k^{-2/3} e^{1/2 k^{1/3}t} \left(C_2 \left(\cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t - \sqrt{3} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right) + \right. \\ \left. + C_3 \left(\sqrt{3} \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right) \right),$$

$$y = -C_1 k^{-1/3} e^{-k^{1/3}t} - \frac{1}{2} k^{-1/3} e^{1/2 k^{1/3}t} \left(C_2 \left(\cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + \sqrt{3} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right) + \right. \\ \left. + C_3 \left(\sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t - \sqrt{3} \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right) \right),$$

$$z = C_1 e^{-k^{1/3}t} - e^{1/2 k^{1/3}t} \left(C_2 \cos \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t + C_3 \sin \frac{\sqrt{3}}{2} k^{1/3} t \right).$$

Let's estimate a constancy of a desirable stationary condition ($x = X$, $\theta = z = 0$) three-step system of the equations (1).

The characteristic equation $\lambda^3 + k = 0$ homogeneous systems, which answers given, has roots $\lambda_1 = -k^{1/3}$, $\lambda_{2,3} = \frac{k^{1/3}}{2}(1 + i\sqrt{3})$, $k > 0$. The constancy of a rule of balance $x = X$, $\theta = z = 0$ is determined is familiar to the appropriate validity of a part of roots $\lambda_{2,3}$. Recognizing that $k > 0$, the numbers $\lambda_{2,3}$ have of the positive appropriate validity a part and three-step equation, which is described by system (1), unstable - there is a catastrophic increase of fluctuations. Thus, possible(probable) destruction of system.

In this case the condition of a constancy can be determined thus. For system of the differential equations n- of the order:

$$\frac{dx_i}{dt} = f_i(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n), u = \overline{1, n}. \quad (3)$$

$x^0 = (x_1^0, x_2^0, \dots, x_n^0)$ is by a condition of balance (point of rest), that is $f_i(x^0) = 0$, $u = \overline{1, n}$.

The condition of balance x^0 for system (1) is locally proof, if for anyone $\varepsilon > 0$, exists $d(\varepsilon) > 0$, what at performance of a condition $\|x - x^0\| < \delta$ will exist the decisions $\varphi(t)$ of system (1), determined at $t \geq 0$ ($j(t) = x$), that satisfies to a condition $\|\varphi(t) - \delta^0\| < \varepsilon$ for all $t > 0$. It means, that all decisions, which begin around x^0 , remain around of him.

If x^0 proof also there will be such $\delta' > 0$, that at $\|x - x^0\| < \delta'$, $\lim_{t \rightarrow \infty} \|\varphi(t) - x^0\| = 0$, the decision x^0 is (locally) proof.

In case any decisions of system (1) converge to a uniform condition of balance x^0 , irrespective of an initial condition, then x^0 is global proof.

Thus, the control system of a housing-municipal services of Ukraine is not optimum, as she(it) is not a rack. For this reason during reforming area expedient there is use of situations of kaidzen-strategy concerning change of this structure on one more optimum. To ensure an opportunity of creation of organizational structure management of area on the basis of kaidzen-technology it is possible by creation of conditions for maintenance of effective functioning of the self-organized structures in area. They can their association managing companies, structures constructed on the basis of state-private partnership etc.

Conclusion

The communication of objects of the real estate with ground is established on the basis of material, economic, legal and social criteria. The features of system management of the real estate are determined in view of its internal and external component. The conceptual bases of formation of an effective system management of the real estate on a basis component are determined which allows to receive the constant income of its use. As internal components it is offered to consider functional; financial and physical; external - social processes, political changes, market conjuncture, state influence.

The necessity of creation of an effective system management of the real estate is proved which will allow not only to support its initial cost, and will ensure conditions for its increase (commerce of the real estate).

References

- [1] *Basis of the civil legislation of Soviet Union and allied republics: the law USSR from 31.05.1991 № 2212- I // Sheet of the Supreme Body. - 1991. - № 26. - item 733.*
- [2] *The civil code of Ukraine from 16.01.2003 № 435-IV // Sheet Supreme the Ukraines Are glad. - 2003. - № 40. - item 356.*
- [3] ZAPATRINA, I. V. 2010. *Housing-municipal infrastructure: reforms and system of their financial maintenance* [the Text]: the monography / I.V.Zapanrina. - Kiev: Institute of economy and forecasting, 2010. 336 p.
- [4] *Reforming of the Housing-municipal services: the theory, practice, prospect* [the Text]: the monography / O. M. TICSHENKO - M. O. KIZIM - T. P. YUREVA - S. Y. YUREVA - I. V. POKUSA. Kharkov: "INZhEK", 2008. 368 p.
- [5] *Scientific bases of reforming and development of Housing-municipal services* [the Text]: the monography / POVAZHNY, O. S. - POPOV, O. P. - ZAPATRINA, I. V. - VOLKOV, V. P. Etc. Cherkasy: Brama-Ukraine, ChDTU, 2011. 436 p.
- [6] *Innovation-integration technology of socio economic development of region* [the Text]: the monography / V. P. VOLKOV - L. A. GOROSHKOVA - M. O. PANKOVA. Under general edition V.P.Volkov. - Zaporozhye: ZNU, 2011. 290 p.
- [7] *Management of industrial and infrastructural development of economic potential of Ukraine* [the Text]: the monography / Under general edition V. P. VOLKOV - ZAPOROZHYE: ZNU, 2012. - 500 p.

- [8] VOLKOV, V. P. 2013. *Modeling of conditions without unprofitability functioning of the Housing-municipal services of Ukraine* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova // Theoretical and practical aspects of economy and intellectual property: the collection of scientific works. - Mariupol: DVNZ «PDTU», 2013. - Release 1. - V. 1. pp. 179 -183.
- [9] GOROSHKOVA, L. A. 2012. *The analysis the determinant of economic safety of branches of a national economy* / L.A. Goroshkova // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytsky: Pereyaslav-Khmelnytsky state pedagogical university. 2012. №19. p. 149-163.
- [10] VOLKOV, V. P. 2013. *Problems energy saving in inhabited fund of Ukraine* / V.P. Volkov // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytsky : Pereyaslav-Khmelnytsky state pedagogical university. 2013. №20/1. p. 83-90.
- [11] VOLKOV, V. P. 2013. *Forecasting of development of complex technical and economic systems mezolevel* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytsky: Pereyaslav-Khmelnytsky state pedagogical university. 2013. №20/2. p. 257-263.
- [12] VOLKOV, V. P. 2013. *The structure of financial and economic safety of the Housing-municipal services of Ukraine* / V.P.Volkov, V.Shmal, L.A.Goroshkova // The municipal Services of cities: the scientific and technical collection. - Kharkov: Kharkov national academy of municipal economy, 2013. V.108. p. 279 - 285.
- [13] VOLKOV, V. P. 2014. *Quality of the Housing-municipal services as compound system of the social responsibility of the enterprises of area* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova, V.Shmal // Scientific bulletin Uzhgorod university. Series "Economy": the collection of scientific works. - Uzhgorod: DVNZ "UzhNU", 2014. V.3 (44). p. 86-90.
- [14] VOLKOV, V. P. 2012. *Problems of energysaving in the inhabited fund of Ukraine* / V.P.Volkov // International conference «Regional development - basis of development of the Ukrainian state» (Donetsk, April 4-5, 2012). Donetsk, DDUU. p. 323-331.
- [15] VOLKOV, V. P. 2013. *Energysaving services, making to financial and economic safety of Ukraine* / V.P.Volkov, V.Shmal, L.A.Goroshkova // III International scientific - practical conference «Information-analytical maintenance of the financial management and economic safety: audit support and business investigation» (Kharkov, April 11-13, 2013). Kharkov: KhNUMG, 2013. 162 p. p. 29-30.

Public-private partnership – effective model for the development of the Bulgarian economy

Daniela TODOROVA*

Abstract

As a result of the world economic and financial crisis and the limited resources of the European financial funds, it is necessary to be revealed other models for financing so as to be achieved the main objective of the European Union /EU/ for development of strong economy in the member-states.

One opportunity for the development of the national economy is the application of alternative models for funding like public-private partnership. The main objective of the report is to present the pros and cons of public-private partnership in order to develop the current state of the Bulgarian Economy.

Keywords: *economy, development, public-private partnership*

JEL Classification: F63

Introduction

As a result of Bulgarian membership in the EU, the structural funds present good alternatives for financing different projects for the development of the infrastructure in order to make public services more economically efficient.

The economic crisis had negative effect on the Bulgarian economy, as the National Gross Domestic Product /NGDP/ decreased by 5,5 %² in 2008 and 2009. After that, there was a rehabilitation period of the country, balance of trade improvement and increase in the aggregated demand.

Smooth changes of the Bulgarian export structure began after the first effects of the crisis on the global economy – the share of part of the consumer goods increased at the expense of raw materials, used for intermediate consumption in the production process.³

Bulgaria as a member of the European Union and NATO has an increase in its macroeconomic indicators for 2014, as follows: (Table 1).

Table 1

Macroeconomic indicators: Bulgaria						
Indicator	Measure	2007	2008	2009	2010	2014
Population	million	7.6	7.6	7.6	7.5	7.3
GDP	billion Euro	28.9	34.1	32.8	31.0	39.9
Real GDP growth	% rate	6.2	6.0	-6.3	-2.0	3.8
GDP per capita	Euro	3782	4485	4328	4123	4310
Exports of goods and services	% real rate	5.2	2.9	-12.3	-3.8	4.3
Imports of goods and services	% real rate	9.9	4.9	-19.5	-6.1	-1.5
Average annual inflation	%	7.6	11.9	2.3	2.2	3.5
Unemployment	%	6.9	6.3	12.0	16.0	11.8
Budget deficit (-) / surplus (+)	% GDP	3.5	3.0	-2.5	-3.0	-1.5
Foreign direct investment, net	billion Euro	8.3	5.7	2.3	1.9	1.8
Foreign direct investment, net	% GDP	28.7	16.7	6.9	6.0	5.5
Exchange rate at end of period	BGN/USD	1.43	1.33	1.43	1.40	1.40
Exchange rate at end of period	BGN/EUR	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96

Note: *) estimates

Source: BNB, NS

* Daniela Todorova, Professor, PhD, "Todor Kableshkov" University of Transport, 158 Geo Milev Str., Sofia, Bulgaria, e-mail: daniela_dt@abv.bg

² National Statistical Institute. www.nsi.bg.

³ Bulgaria's economy. Center for Economic Development. Sofia. 2014.

In some economic sectors a heightened interest both of public institutions toward innovative financial instruments and private companies toward public-private partnership /PPP/ is observed.

The application of contemporary instruments like public-private partnership for stimulating private investments is a popular initiation that is spread among most of the member-states and is in favour of the construction of infrastructure in order public services with better quality to be provided.

Both, provision of services of public interest with better quality and construction of infrastructure lay down the necessity of serious investments and innovative methods for investment projects funding.

1 Possibilities of public private partnership

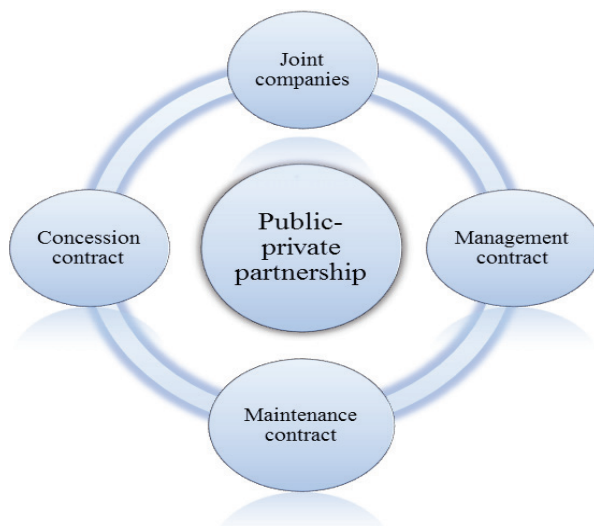
Public-private partnership could be defined as a long-term contract between public institutions and private companies in order to fulfil a project; carry out a task with few life cycles and execution of variable integrated activities. The aforementioned definition of PPP could be broadened as: *every long-term partnership, signed by one or more public institutions and one or more private partners, whose main objective is the management of activities of public interest.*⁴

In Bulgaria, public-private partnership was first presented as a result of the process of privatization as many of the Bulgarian municipalities disposed limited capacity of public financial resources. They lacked funding for their economic and social policy. That is why the one and only way out of the situation was to attract investments from private companies.

The main objective of such kind of partnership is to ensure funding, construction, rehabilitation, management and maintenance of the infrastructure or provision of the relevant services.

The most widespread forms of public-private partnership are:

Fig. 1

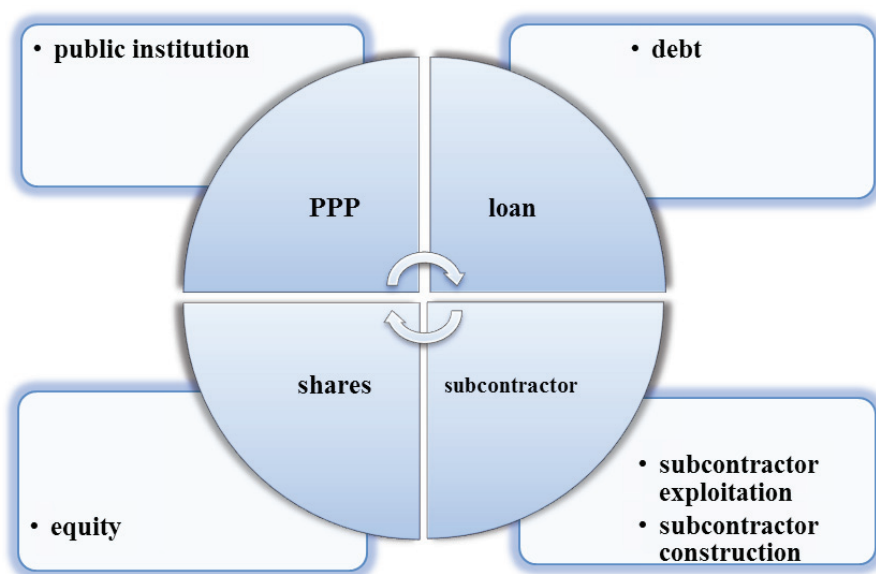
The model of public-private partnership is a key factor for the fulfillment of huge projects of public interest. It is one of the most important instruments of the public sector for funding, construction and maintenance of the infrastructure and development of the economic welfare of the country.

⁴ Тодорова Д., „Публично-частно партньорство – инструмент за развитие на българската икономика и подобряване на транспортната инфраструктура“, МОНОГРАФИЯ, ISBN 978-954-12-0235-7, 2015г.

The limited budgetary funds for construction, rehabilitation and maintenance of the public infrastructure have great impact on the application of public-private partnership as a model of joint activity between private and public companies.

This innovative form of funding could greatly compensate the limited public resources, especially in terms of world economic and financial crisis, and positively influence the economic and social development of the country. Consequently, this type of project funding, where the financial risk is divided between public and private companies, must be stimulated.

Fig. 2

Of great importance for the development of the Bulgarian economy are the Structural and Cohesion European Funds. Combining European funds with the advantages of public-private partnership is a flexible model for joint activities, which will result in better economic achievements. The various forms of public-private partnership premise the efficient utilization of financial resources by Structural and Cohesion Fund, as well as the European development programmes (JEREMIE и JESSICA).

By means of public-private partnership an addition financial funding for projects could be ensured so as to compensate the limited public resources. In this way the cost of living and the overall status quo of the country would be developed.⁵

The development of public-private partnership in Europe, as well as in Bulgaria is stimulated by the construction and maintenance of appropriate infrastructure that could ensure better living standard for the population of the country. The fulfillment of such kind of projects depends extremely on the available funding instruments. This necessity is key factor for the utilization of public and private investments as well as European funds for the implementation of projects and provision of services of public interest.

The rehabilitation of infrastructure, as well as the fulfillment of different activities of public interest by means of contemporary and alternative investment models like public-private partnership, play essential role for the economic development of Bulgaria.

⁵ Тодорова Д., „Публично-частно партньорство – инструмент за развитие на българската икономика и подобряване на транспортната инфраструктура“, МОНОГРАФИЯ, ISBN 978-954-12-0235-7, 2015г., стр. 128

The application of public-private partnership has the following advantages:

- Enrolment of private equity for fulfilment of public projects;
- Shift the risks to the partners;
- Efficient economic and social policy by spending the financial and tangible resources in order to achieve public welfare;
- Provision of private funding corresponds with faster fulfilment of the projects.

The realization of public-private partnership is connected with many obstacles such as:

- Long period to prepare and start the project;
- Necessity of experts in relevant activities;
- Obstacles in the selection process of the appropriate partner;
- Complexity in allocation of the risk between partners.

The aforementioned pros and cons⁶ of public-private partnership should be planned, analysed and the necessary efforts in order to achieve public welfare to be made.

Combining public-private partnership with other European sources of funding is a successful initiation for provision of economic growth and public services with better quality. This combination could be perceived as a complex model, whose main objective is to decrease the risk for the partners and increase the potential benefits both for the public and private companies.

Conclusion

Public-private partnership is a key instrument for the economic development of Bulgaria, as well as for its competitiveness. The application of PPP reveals possibilities for high economic efficiency achievements as a result of the projects fulfilment. Public-private partnership could be defined also as a way to combine public sector necessity of infrastructure and private experience to apply new technologies, innovations and creativity in order to ensure funding. Public-private partnership is a working initiation of long-term collaboration between public and private companies for both the development of infrastructure and provision of public services, where the risks and benefits are shared between partners.

As a result of the analysis, the following conclusion could be made: there is a great opportunity to apply public-private partnership in Bulgaria as a model for development of the national economy. The development of PPP in Europe, as well as in Bulgaria is stimulated by the necessity of constructing appropriate infrastructure in all its forms – transport, ecologic, information and social, so as the living standard of population to be increased. In order this complex task to be achieved, many investments are needed. Namely, in case of such need, the investments through variable resources, public or private will ensure the fulfilment of projects or provision of services of public interest.

References

- [1] ЕВГЕНИЙ КЪНЕВ, Публично-частно партньорство – принципи, модели и политики за частно предлагане на публични услуги, София, 2011, Издателство „Изток-Запад“, ISBN 978-954-321-823-3.
- [2] European Union, Regional Policy, http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/newslet170/170_08_bg.pdf.
- [3] Single Information Web Portal of European Structure Funds, <http://www.eufunds.bg/bg/page/8>.
- [4] Unified Management Information System for the EU Structural Instruments in Bulgaria, <http://umispublic.government.bg/>.
- [5] Cohesion Fund, <http://bg.wikipedia.org/wiki/>.

⁶ Публично-частно партньорство – 33 въпроси и отговори, <http://eirc-foundation.eu/Publications/PPP/PPP-Questions%20and%20Answers.pdf>

- [6] ЛАМБОВСКА, М., “Функцията на полезност по фон Нойман-Моргенщерн – инструмент за вземане на решения при неопределеност и кризи”, електронно сп. «Диалог», Стопанска Академия «Д. А. Ценов», Свищов, брой 1, 2008, www.uni-svishtov.bg/dialog/2008/1.08.ML.Bul.pdf, с. 1-9.
- [7] Многогодишната финансова рамка на Европейския съюз за периода 2014-2020, Анализ и потенциални ефекти върху България, Институт за пазарна икономика.
- [8] Националната програма за развитие: България 2020 (НПР БГ2020), www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id.
- [9] Национален статистически институт, www.nsi.bg.
- [10] Публично-частно партньорство – 33 въпроси и отговори, <http://eirc-foundation.eu/Publications/PPP/PPP-Questions%20and%20Answers.pdf>.
- [11] Публично-частни партньорства – преглед на добри европейски практики, DLA Piper.
- [12] ТОДОРОВА, Д. „Публично-частно партньорство – инструмент за развитие на българската икономика и подобряване на транспортната инфраструктура”, МОНОГРАФИЯ, ISBN 978-954-12-0235-7, 2015г., стр. 128.
- [13] Bulgaria's economy. Center for Economic Development. Sofia. 2014.
- [14] Bulgarian National Bank. www.bnb.bg.
- [15] Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises (Обединени европейски ресурси за подкрепа на малки и средни предприятия).
- [16] JASPERS. <http://www.jaspers-europa-info.org/>.
- [17] JEREMIE. http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/funding/special-support-instruments/jeremie/.
- [18] JESSICA. http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/funding/special-support-instruments/jessica/.
- [19] JEREMIE. http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/funding/special-support-instruments/jasmine/.
- [20] Закон за публично-частното партньорство, в сила от 01.01.2013 г.(Обн. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2012г., изм. ДВ. бр.87 от 9 Ноември 2012г., доп. ДВ. бр.102 от 21 Декември 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г.).

Daňový rating – vybrané problémy

Emil BURÁK*

Tax rating - selected issues

Abstract

Rating implies the evaluation of an economic subject price-earning ratio as well as it contributes to the risk measurement. Tax rating, as a special subsystem of an economic rating, helps to verify the complex financial status of taxpayers through a government or public tax audit process. It represents the hit parade and differences between positive and negative oriented taxpayers in the area of tax compliance and risks elimination. The aim of the article is to compare selected solutions of tax rating taking the example of Slovakia which has been planning the tax rating implementation since 2014, yet fails to succeed.

Keywords: rating, tax rating, internal rating, public tax rating, tax reliability, tax risk

JEL Classification: H2, H26, C61, K34, M4, O31, Z23

Úvod

V trhovej ekonomike vychádzame z rešpektovania princípu známej axiomy o tom, že jedinou istotou v mori dnešných početných neistôt na trhu i v spoločnosti je zmena. Súčasne platí, že základnou prevenciou proti akémukoľvek riziku je plán. Následne v kontexte uvedeného platí, že i ten najhorší plán je lepší ako žiadny plán. V hospodárskej a finančnej praxi existujú početné riziká, ktoré sa viažu i k zdaňovaniu. Nakoľko verejné financie sú peniaze nás všetkých, tak aj ich základné zdroje z hľadiska príjmov, t. j. dane je potrebné chrániť a stabilizovať efektívne zo systémovo-procesného hľadiska. K docieleniu dlhodobého priaznivého a stabilného dobrovoľného plnenia daňových príjmov v štáte nepochybne môže napomáhať účinne a prispievať efektívne aj tzv. daňový rating.

Daňová spoľahlivosť a daňová istota - sú žiaducim elementom tak z pohľadu daňových subjektov operujúcich v rámci tzv. čiernej neviditeľnej ruky trhu, ale aj priestor pre zásahy a reguláciu tzv. bielou viditeľnou rukou štátu. Je nevyhnutné upriamiť pozornosť na analýzu a syntézu známych, málo známych i úplne neznámych poznatkov predovšetkým o inštitúte kontroly (Králik, Kútik, 2014/3). Finančný hedging znamená zaistenie rizika vo financiách a v širšom slova zmysle tak vo verejných, ako aj súkromných financiách je jeho súčasťou aj rating.

Cieľom tohto príspevku je vysvetliť tento pojem, charakterizovať jeho vývoj v podmienkach Slovenskej republiky a sformulovať možné prínosy v prípade jeho nasadenia a implementácie. Pomenovať vybrané problémy daňového ratingu a zdôrazniť jeho objektívnu potrebu v modernom zdaňovaní ako dôležitého systémovo-procesného nástroja k znižovaniu daňového rizika a eliminovaniu daňových únikov. Lebo Slovensko v roku 2015 patrí stále nielen na „inovačný cintorín“ Európy (t. j. produkuje primárne vynálezy, patentov, objavov, špičkových technológií), ale aj medzi krajiny s najväčšími daňovými únikami (cca 3 miliardy euro ročne, z toho najmä na dani z pridanej hodnoty cez 2 miliardy).

Slovensko za posledné štvrtstoročie (roky 1990 – 2015) nikdy žiadny komplexný daňový rating v praxi neaplikovalo, čo sa odráža aktuálne aj na vysokej miere daňových únikov v SR, ktorá radí tento štát na „chvost“ členských krajín EÚ. Kým v roku 2003 predstavovali daňové úniky na Slovensku 1 miliardu eur ročne, tak podľa záverov i analýz EÚ v roku 2013 to bolo až 3 miliardy eur (Burák, E., 2014/12). V roku 2013 vláda SR schválila aplikáciu daňového ratingu v SR, ale v roku 2015 bola táto

* Ing. Emil Burák, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra ekonómie a financií, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: emil.burak@vsemvs.sk

idea pozastavená. Predpokladáme, že v dôsledku blížiacich sa parlamentných volieb v SR v marci 2016. V snahe objektívneho rozlišovania medzi platicami (nerizikovými) a neplaticami (rizikovými) daňovými subjektmi, máme za to, že daňový rating je efektívne riešenie a nutná pracovná pomôcka pre daňové orgány v každom štáte. Preto je potrebné podporiť odbornú diskusiu k tejto problematike za širokej účasti štátu, daňových subjektov, daňových poradcov i ostatných kompetentných (napr. audítorov, podnikateľských združení, komunálnych orgánov, atď.). Cieľom by mala byť efektívnejšia verejná správa aj v oblasti transparentného, jasného a odborne nespochybniteľného inštrumentária k rozlíšeniu daňovej kvality konkrétneho daňového subjektu podľa jasných kritérií a vhodných ukazovateľov (indikátorov).

1 Rating – pojem, definícia, význam

Najlepšie je možné riadiť niečo, čo sa dá čo najpresnejšie zmerať. To platí aj o riziku, ktorému je potrebné zamedzovať kombinovaným spôsobom, t.j. predchádzať a priori prevenciou, súčasne riešiť ho a posteriori terapiou. Uvedené nie je možné bez kontroly. Kontrola je nedeliteľnou súčasťou riadiacich a rozhodovacích procesov. Je to akt a proces, ktoré v spätnej väzbe podávajú informácie o dosiahnutí stanovených cieľov (Nemec, 2010/5).

Najefektívnejšia kontrola funguje na báze spojenia tzv. kontroly priebežnej (ex ante, ex going; napr. v podniku je to controlling a interný audit) aktívnej a kontroly pasívnej (ex post; napr. v podniku je to externý audit), kde sa kombinuje jednoduchšia, rýchlejšia, aktívna a lacnejšia kontrola počas účtovno-zdaňovacieho, resp. hospodárskeho obdobia (zvyčajne ním je jeden kalendárny rok od 1.1. do 31.12.) s kontrolou zložitejšou, pomalšou, pasívnou a drahšou po skončení konkrétneho účtovno-zdaňovacieho, resp. hospodárskeho obdobia. Jedným z efektívnych kontrolných nástrojov je rating.

Pojem rating – pochádza z angličtiny a v doslovnom preklade znamená „stanovenie sadzieb“. Veľmi úzko súvisí s terminologickými pojmami v kontrole - ako je kontrola, audit bonity, controlling, overenie kvality a podobne. Rating môže mať viac definícií v závislosti od východísk, preferencie i cieľov. V princípe však platí, že rating vo všeobecnosti znamená systematické hodnotenie stavu, kvality, vlastností, vývojaschopnosti niečoho alebo niekoho alebo výsledok tohto hodnotenia (spravidla v podobe stupňa nejakej stupnice). Napríklad v ekonómii poznáme úverový rating (systematické hodnotenie bonity klienta banky – úverového dlžníka. V psychológii tento termín predstavuje škálovanie. V televízii v rámci tzv. Nielsen Ratings predstavuje percentuálny pojem všetkých domácností štátu, ktoré pozerali konkrétny program počas daného časového intervalu, čo obdobne funguje na meranie sledovanosti aj v rádiách. V športe má tento pojem tiež svoje poslanie – napríklad pri golfe (bližšie pozri course rating a slope rating).

Rating - je nezávislým hodnotením schopnosti a vôle subjektu plniť si svoje budúce záväzky. Schopnosť reprezentujú objektívne faktory, vôľa predstavuje subjektívne faktory. Rating je štandardným produktom finančného a kapitálového trhu, ktorý vyjadruje riziko profilu subjektu, ktorý pôsobí na trhu a taktiež vyjadruje riziko, do ktorého vstúpime pri realizovaní akejkoľvek transakcie s ním.

Rating je nezávislé hodnotenie, ktorého cieľom je zistiť na základe komplexného rozboru všetkých známych rizík hodnoteného subjektu, ako je tento subjekt schopný a ochotný dostať včas a v plnej výške svojim splatným záväzkom (Vinš, Liška, 2005/8). Rating objektivizuje a kategorizuje riziká. Vo svetovom meradle je rating produktom s takmer storočnou históriou, na Slovensku sa začal rozvíjať až koncom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Celosvetovo existuje viac rôzne kvalitných ratingových agentúr.

Napríklad, ERA (European Rating Agency) - v rámci svojej produktovej škály v súčasnosti poskytuje ratingové analýzy: finančných inštitúcií – bánk a nefinančných inštitúcií. Medzi dôležité pojmy z ratingu patrí aj ratingová škála a prijímateľ informácie o ratingu.

Ratingová škála: Riziko subjektu, transakcie, emisie, projektu sa vyjadruje pomocou ratingovej škály, pričom ratingové agentúry používajú medzinárodné škály, ktoré sú identické alebo sa líšia iba malými odchýlkami. Rozdiely môžu byť v tzv. lokálnom ratingu.

Prijímateľom informácie o ratingu: sú najmä účastníci kapitálových a finančných trhov, t.j. investori (banky, investičné spoločnosti, drobní investori), veritelia, analytici, t.j. subjekty, ktoré sú v transakčnej závislosti s hodnoteným subjektom. Rating má však podstatný význam aj pre hodnotený subjekt, nakoľko mu poskytuje nezávislé informácie, kde sa nachádza v porovnaní ostatnými subjektmi pôsobiacimi na trhu.

Platnosť ratingu je jeden rok, avšak aj počas tohto obdobia môže byť rating modifikovaný a prehodnotený a to na základe pravidelného monitorovania subjektu, emisie alebo projektu. Najvyššie možné hodnotenie v ratingu, ktoré je možné docieľiť, sú tri „áčka“, t.j. AAA. Zo štátov v EÚ má také, napríklad Dánsko (ekonomický vzor pre Slovensko) alebo z firiem známych aj v SR, to je, napríklad Poistovňa Slovensko ALLIANZ. Slovensko ako štát komplexne zatiaľ nedosiahlo ani rating dvoch áčok AA. Rating Slovenska hodnotili v tomto roku tri najznámejšie svetové ratingové agentúry rôzne. Podľa stavu k 3.10. 2015 (Zdroj: www.fxstreet.cz z 9.11.2015) predstavoval tento pre Slovensko podľa ratingovej agentúry Moody's hodnotenie A3 (Moody's), A2 (Standard and Poors) a A1 (Fitch).

2 Daňový rating - najprv interný a potom verejný daňový rating

Nadväzne na univerzálny rating a jeho východiská vo všeobecnosti, ktorý sme predstavili v predošlom texte, je možné vypracovať a precizovať aj jeho subsystemy, niektorý zo špeciálnych ratingov. Jedným z nich môže byť aj daňový rating. K jeho úspešnej implementácii je dôležité nielen technické inštrumentárium (napr. výber odborníkov z radov nespochybniteľných autorít, racionálna voľba a selekcia kľúčových indikátorov, atď.), ale aj kvalitná osвета a vysvetľovacia informačná kampaň pre daňové subjekty. Z hľadiska štátu by autorom daňového ratingu mala byť finančná (daňová) správa v spolupráci s ministerstvom financií, komorou audítorov, komorou daňových poradcov a ďalších odborníkov (napr. renomovaní profesori z akademickej pôdy, ekonomických ústavov a vedeckých inštitúcií). Jeho konštrukcii a implementácii by mala predchádzať obsiahla odborná diskusia so silnou kvalifikovanou oponentúrou – napríklad z podnikateľského sektoru (združenia podnikateľov, živnostenský zväz, atď.).

Súčasne je dôležité zachovať rozumné priority a hierarchickú štruktúru v zmysle hesla postupnosťou ku kvalite. Napríklad úvaha, že najskôr treba zaviesť interný (ako pilót alebo prvú etapu zavádzania daňového ratingu) a až následne aj verejný daňový rating daňovníkov. Interný – by bol iba pre potreby rebríčka najrizikovejších z pohľadu finančnej (daňovej) správy. Externý – by obsahoval informácie, ktoré chce štát zverejniť aj pre biznis a trh. Napríklad z hľadiska verejnosti preto, aby aj podnikatelia, hlavne v obchodnom styku, vedeli o sebe viac, ako vedia dnes. Nielen pre ich podnikateľské porovnanie sa a vylúčenie komerčného rizika, ale predovšetkým pre ich psychologickú satisfakciu, že dane platiacich štát podporuje na rozdiel od neplatiacich, ktorých postihuje. Určite úžitok z uvedeného je multilaterálny a multifunkčný, niečo v podobe vyčísliteľnej (profit, cena, exaktná kvantifikácia) a časť nekvantifikovateľnej (benefit, hodnota, iba aproximačná kalkulácia). Daňový rating znižuje riziká, zlepšuje šancu na eliminovanie daňových únikov a zvyšuje daňovú istotu podnikateľských subjektov na trhu.

Benefitov za dobré (príkladné, vzorné) plnenie daňových povinností pre daňové subjekty môže byť viac. Napríklad pre daňovníka aj to, že bude platiť nižšie preddavky na daň, či nižšiu alebo žiadnu zábezpeku, ak sa taká vyžaduje. Dobrý rating by mohol znamenať aj nižšiu periodicitu daňových kontrol, či iné legislatívne ústupky formou „mäkšieho“ prístupu zo strany štátu. Právne i spoločensky, najmä však politicky, je interný daňový rating (iba pre potreby finančnej správy) oveľa jednoduchšie implementovateľný ako externý. Externý – t.j. verejný rating je veľmi citlivá záležitosť, pretože predstavuje veľmi podobnú situáciu, ako keď sa neplatič daní dostane na čiernu listinu a protestuje, že je na nej neprávom a mal by byť z nej vymazaný.

Interný daňový rating pre potreby finančnej správy v podmienkach Slovenska mal fungovať už od roku 2015, čo sa však nestalo. Verejný rating by mal nasledovať aj po zavedení interného ratingu. Úvodným východiskom pre neskorší daňový rating by na začiatku mohol byť tzv. index daňovej spoľahlivosti. Tento by mal za cieľ objektívne merať správanie daňovníkov. Tí, ktorí sa správajú tak, ako sa majú správať, a tých je väčšina, by mali mať úľavy z fungovania daňového systému. Finančná správa (daňové orgány) by sa mala usilovať aj v tomto smere o dokonalé daňové (verejné) služby. Najmä k vzorným daňovým subjektom (občanom i podnikateľom) sa nadštandardne slušne správať a nemala by ich obťažovať administratívnu náročnosťou. Súčasne zaviesť určité systémovo-procesné uznanie a odmenu: napríklad aj niektoré normálne finančné úľavy z hľadiska pokút, skladania záloh a podobne. Súvisí to s úvahou, že nie zmena legislatívy a zvyšovanie sadzieb daní, ale predovšetkým systematické sústavné budovanie dôvery daňových poplatníkov a motivácia pre ich mentálnu mapu a osobný postoj a prístupový status k zdaňovaniu by mal dlhodobo podporiť vyššiu efektivitu výberu daní, t. j. prinášať do štátneho (aj verejných) rozpočtu viac peňazí.

V podmienkach Slovenska sa v procese rozhodovania o daňovom ratingu (roky 2012-2015) udialo a neustále deje až priveľa zbytočných a spiatočníckych zmien. Verejné hodnotenie daňovníkov prostredníctvom daňového ratingu, ktoré rezort financií plánoval zaviesť napríklad aj na účtovných dokladoch, sa do praxe zrejme nedostane. Ministerstvo financií už totiž od marca 2015 upustilo od zámeru verejne hodnotiť daňovníkov a plánuje zaviesť tzv. Index daňovej, colnej a odvodovej spoľahlivosti, ktorý bude používaný len na interné účely finančnej správy. Index spoľahlivosti bude v prvej fáze pridelať „známky“ pre interné využitie finančnou správou a preto postup hodnotenia, teda výpočtu pridelennej známky, nebude daňovému subjektu dostupný. Benefitom za plnenie si daňových povinností včas, v úplnej výške, môžu byť napríklad legislatívne ústupky (úľavy). Ďalej napríklad daňové ošetrenie transakcií bez nálezu z daňovej kontroly, atď. bude pre daňovníka znamenať napríklad nižšiu periodicitu daňových kontrol, predĺženie lehôt v prospech daňovníka (napríklad na vyjadrenie sa k nálezu z daňovej kontroly uvedenému v protokole), nižšia alebo žiadna zábezpeka, nižšie preddavky na daň a podobne. Pripravovaný index by mal zohľadniť a reflektovať rozhodne aj požiadavky podnikateľov zaviesť individuálny prístup v komunikácii s daňovými subjektmi podľa stupňa dôveryhodnosti a spoľahlivosti v plnení si svojich zákonných povinností.

Logickým oponentom a nutným členom do diskusie k tomu, ako daňový rating zaviesť, aby bol funkčný, účinný a objektívne koncipovaný, sú podnikatelia a daňoví, účtovní, ekonomickí a finanční poradcovia. V praxi Slovenska v rokoch 2012-2015 aj preto v koncepte riešenia ratingu daňových subjektov došlo k zásadným zmenám, ktoré si vyžiadali prehodnotenie celkového zámeru daňového ratingu. Podstatou zmeny bol prechod z inštitútu ratingu daňových subjektov, ktorý bol plánovaný na externé využitie na index daňovej, colnej a odvodovej spoľahlivosti, ktorý bude používaný len na interné účely finančnej správy. Vzhľadom na uvedené nevystáva požiadavka na prípravu príslušnej legislatívy pre potreby implementácie indexu spoľahlivosti subjektov v roku 2015. Hlavným dôvodom prečo sa s daňovým ratingom aktívne začalo v roku 2012 v SR, ale pasívne skončilo v roku 2015, sú blížiac sa voľby v SR v marci 2016. Je tomu tak preto, lebo daňový rating je aj veľmi citlivá a silne diskutovaná politická otázka.

Ak daňový rating bude zavedený – je to efektívny postoj. Ratingy firiem by mala vláda pravidelne zverejňovať a prispevať tak k účinnej daňovej edukácii a osvete. Napríklad aj v tom, aby sa prípadní obchodní partneri danej firmy vyhli problémom do budúcnosti a aby štát týmto krokom zlepšil výber daní. Vychádza sa z úvahy, že daňový subjekt (napr. firma) so zlým ratingovým ohodnotením bude varovným signálom pre obchodných partnerov, že ide o nedôveryhodného partnera, ktorý si nemusí plniť svoje záväzky. Prvý rating by mal zhodnotiť podnikanie firiem za minulý a tento rok. Obdobne fungujú ratingy v Dánsku, Holandsku, či v Belgicku. Napríklad v prípade, že „A-čkový“ subjekt o deň zmešká lehotu na zaplatenie dane, nebude pokutovaný. Nech je to pre podnikateľov motivačné. Cieľom je, aby tí, ktorí majú najvyšší rating, mali nárok na iný, odlišný prístup zo strany Finančnej správy.

Pôvodný návrh v SR z roku 2012 bol, aby sa daňový rating skladal zo štyroch častí:

1. finančnej stability, tá mala vychádzať z ekonomických analýz účtovných uzávierok,
2. daňovej spoľahlivosti,
3. odvodovej spravodlivosti na základe údajov zo Sociálnej poisťovne,
4. asigácie v daňovom priznaní, teda či spoločnosť prispieva, alebo neprispieva tretiemu sektoru.

V ekonomike je dôležitá hospodárnosť a účelnosť, t.j. tzv. zákon minimaxu. Pri minime vstupov (nízke náklady) docieľiť maximum výstupov (vysoké výnosy). Ministerstvo financií SR zatiaľ nezverejnilo, do akej miery zavedenie ratingu firiem zaťaží štátny rozpočet.

Aktuálne v roku 2015 dominujú medzi odborníkmi na dane v SR dve názorové platformy. Prvá – zastáva štyri časti daňového ratingu uvedené v predošlom. Druhá – navrhuje, aby bol daňový rating v úvahe zúžený len na daňovú spoľahlivosť. Rating by sa zostavoval raz ročne, do 90 dní od termínu na podanie daňového priznania k dani z príjmov právnických osôb a fyzických osôb, resp. od predĺženého termínu. Určený stupeň ratingu by platil jeden rok. Ako by mal byť rating odstupňovaný, nie je známe.

Alternatívny rating – návrh podnikateľov zo SR

Podnikateľom v SR sa rating nepozdáva, pričom navrhujú pozornosť radšej venovať ich trom prioritám. Dôvodia, že podnikatelia už v súčasnosti po uvedení registra účtovných závierok majú voľne prístupné možnosti, ako si overiť svojich zmluvných partnerov. V princípe však systém, resp. štruktúra ratingu podľa návrhu ministerstva financií vraj podľa nich nie je šťastným riešením, keďže by doň mali vstupovať informácie ako spomínaná spolupráca s tretím sektorom či pomoc sociálne slabším, čo sú absolútne subjektívne informácie. Vnímame to ako manipuláciu práve zo strany tretieho sektora, ako inak si máme vysvetľovať, ak by sme v praxi hodnotili dve finančne rovnocenné spoločnosti, ktoré si plnia svoje záväzky voči zamestnancom, obchodným partnerom aj voči štátu, len jedna spolupracuje s tretím sektorom a druhá nie? (Zdroj: Tibor Gregor, výkonný riaditeľ Klubu 500, ktorý združuje niekoľko väčších zamestnávateľov na Slovensku, marec 2015).

Analytici si nemyslia, že sa ratingom zlepší situácia v podnikaní na Slovensku. Problémom je vymožitelnosť práva. Malý podnikateľ si môže dohodnúť platobné podmienky, ale nemá efektívne páky na rýchle vymáhanie pohľadávky. Neschopnosť rozlíšiť medzi príčinou a dôsledkom nezaplatenej pohľadávky je dobrým dôvodom na to, aby ministerstvo financií podnikateľský sektor len informovalo o daňových nedoplatkoch, ale nehodnotilo, teda nevytváralo rating. Hodnotenie by malo zostať na súkromnom sektore (Zdroj: Radovan Ďurana, analytik Inštitútu ekonomických a sociálnych štúdií, marec 2015).

Problémy s ratingom môžu vzniknúť napríklad v stavebníctve, kde je platenie faktúr načas skôr výnimkou. Problémová bude po novom aj firma, ktorá sa rozhodne pre veľkú investíciu na základe svojich dlhoročných kladných hospodárskych výsledkov. Jej produkcia môže totiž zaznamenať výkyvy práve na základe zavádzania novej technológie, s ktorou skvalitní výrobné procesy, produkciu, zníži náklady, ale na nejaký čas môže jej rentabilita a likvidita vykazovať problémy. Nielen v stavebníctve, ale najmä v maloobchode či vo veľkoobchode je podľa ekonómov zásadným problémom aj skutočnosť, že hodnotenie štátom vôbec nemusí odrážať preferencie zákazníkov a obchodných partnerov hodnoteného subjektu. V ratingu bude mať totiž najväčšiu váhu práve plnenie si zákonných povinností voči štátu, nie kvalita alebo cena poskytovaných tovarov a služieb, či dokonca spokojnosť zákazníkov a obchodných partnerov. To už sú podľa nich kritériá, ktoré ani nie je možné hodnotiť objektívne, keďže závisia od subjektívnych preferencií zákazníka alebo obchodného partnera. Bude takisto potrebné zostaviť rozsiahly tím, ktorý bude podnikateľské subjekty hodnotiť. A to bude štát stáť množstvo peňazí. Navyše, takto navrhovaný systém hodnotenia môže niesť i potenciálne riziko nepresností, pretože bude nutné hodnotiť obrovské množstvo daňových subjektov. Chybné udelenie ratingu môže jednotlivých podnikateľov poškodiť. A pretože pôjde o veľmi rozsiahlu a neprehľadnú záležitosť, aj z nej môže vzniknúť riziko korupcie jednotlivých štátnych úradníkov (Zdroj: analytik Next Finance Jiří Cihlár, marec 2015).

Podnikatelia na Slovensku, podľa vyjadrení niektorých najväčších združení, vrah nové ratingové hodnotenie nepotrebuje. Navrhujú však alternatívu – akýsi trojbodový vlastný rozmer vnímania nutnosti ratingu. Riešiť chcú predovšetkým korupciu v štáte. Návrhy na lepšie fungovanie právneho štátu nedávno pripravilo štrnásť podnikateľských združení, zamestnávateľských asociácií a obchodných komôr, ktoré sú zoskupené v Iniciatíve za vládu zákona (Rule of Law). Zástupcovia podnikateľskej koalície v apríli 2015 odovzdali vláde (premiérovi) stanovisko, v ktorom konštatujú, že súčasný stav justície, miera výskytu korupcie a nepredvídateľný legislatívny proces majú negatívny dosah na hospodársky rast a životnú úroveň občanov a predstavujú nielen spoločenský, ale aj ekonomický problém. Stanovisko zaslali aj prezidentovi a predsedovi parlamentu.

Podnikatelia pripravili sériu odporúčaní v troch oblastiach:

1. V oblasti transparentnosti a predvídateľnosti legislatívneho procesu - navrhujú zaviesť systematický prístup v komunikácii s verejnosťou o legislatívnych zmenách a zaviesť do praxe analýzy vplyvov zákonov a regulačných opatrení.
2. Chcú tiež zaviesť mechanizmus pripomienkovania poslaneckých návrhov, ako aj zlepšenie postupu preberania európskej legislatívy.
3. V oblasti korupcie - navrhujú zaviesť jednoznačné pravidlá a transparentné kritériá pri čerpaní prostriedkov z európskych fondov.

Súčasťou iniciatívy sú napríklad Klub 500, Slovenská banková asociácia, Podnikateľská aliancia Slovenska, Republiková únia zamestnávateľov SR, Slovenská obchodná a priemyselná komora či Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR.

3 Návrh ratingu predložený vláde v roku 2013 s návrhom implementácie od 1. 1. 2014

Ministerstvo financií Slovenskej republiky predložilo materiál (podľa: MFSR 2013/11) na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) č. 235/2012 zo dňa 31.5.2012 k Akčnému plánu boja proti daňovým podvodom na roky 2012 – 2016. Konkrétne sa jednalo o implementáciu opatrenia č. 36 „Zavedenie ratingu daňových subjektov a povinné uvádzanie stupňa ratingu na daňových dokladoch“. Primárnym cieľom tohto opatrenia - bolo podľa Ministerstva financií SR zavedenie inštitútu verejného, nezávislého a objektívneho hodnotenia (ratingu) daňových subjektov, ako nástroja na podporu dobrovoľného plnenia daňových povinností a zvýšenie právnej istoty v obchodných vzťahoch a zvýšenie efektivity výberu daní. To všetko na základe východiska a predpokladu, že Finančné riaditeľstvo vykoná hodnotenie nezávisle od dotknutých osôb.

Sekundárne efekty možno očakávať v podobe:

- zvýšenia transparentnosti podnikateľského prostredia,
- zlepšenia seba hodnotenia podnikateľov,
- zvýšenia podpory tretieho sektora,
- zvýšenia informovanosti podnikateľov,
- ochrany podnikateľov pred neúmyselným zapojením sa do podvodných aktivít obchodných partnerov,

a to tým, že výsledok hodnotenia daňových subjektov v podobe určeného stupňa ratingu bude verejne dostupnou informáciou.

Podnikateľské prostredie nebude implementáciou tohto opatrenia zaťažené potrebou plnenia dodatočných povinností administratívneho, či finančného charakteru. Stupeň dosiahnutého ratingu bude určovať Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky (ďalej len „finančné riaditeľstvo“) na základe informácií, ktoré má k dispozícii. Na druhej strane, takéto ohodnotenie bude mať za následok diferencovaný prístup správcu dane voči subjektom v závislosti od stupňa dosiahnutého ratingu (výhody vo forme nadštandardných služieb, alebo naopak, využitie inštitútov sprísneného dohľadu, skladania zábezpeky, atď.).

3.1 Analýza súčasného stavu a prístupy vybraných krajín v EÚ

Rating je všeobecne používaným nástrojom na systematické hodnotenie schopnosti a vôle subjektu plniť si svoje budúce záväzky a vo svetovom meradle sa používa už viac ako sto rokov. V Slovenskej republike sa začal aplikovať koncom minulého storočia.

Najčastejšie je používaný v rámci finančného a kapitálového trhu, zostavujú a zverejňujú ho ratingové agentúry spravidla ako krátkodobý (s platnosťou do 1 roka) alebo dlhodobý (s platnosťou nad 1 rok). Hodnotenie je zamerané na určitú skupinu subjektov (okruh dotknutých osôb).

Ratingové agentúry zostavujú napr. rating štátov, finančných inštitúcií, nefinančných inštitúcií, miest a obcí a pod. V pravidelných intervaloch monitorujú informácie, ktoré sú podkladom pre výpočet hodnôt ratingu, pričom vychádzajú z údajov poskytnutých od dotknutých osôb, alebo z vysoko dôveryhodných externých databáz.

Na základe vyhodnotenia kritérií, ktoré sú posudzované v rámci ratingu, sú dotknuté osoby umiestnené v rámci škály, ktorá je prevažne vyjadrená kombináciou písmen a číslíc. Výsledná hodnota umožňuje dotknutej osobe objektívne porovnať svoje postavenie v rámci celej skupiny hodnotených osôb.

Daňové správy v súčasnosti využívajú tento inštitút na meranie stupňa rizikovosti daňových subjektov a dobrovoľného plnenia povinností vo vzťahu k štátnemu rozpočtu.

Stanovenie ratingu daňových subjektov je všeobecne používaným nástrojom na hodnotenie rizikovosti daňových subjektov v členských štátoch Európskej únie. Na začiatku sa daňové správy zamerali na budovanie informačných systémov zameraných na odhaľovanie rizikových subjektov za účelom výberu na daňovú kontrolu, odhaľovania daňových únikov a podvodov.

Daňové správy na hodnotenie daňových subjektov využívajú široký okruh kritérií, ktoré hodnotia:

- históriu správania sa daňového subjektu vo vzťahu k správe daní, kontrole a vymáhaniu,
- platobnú disciplínu,
- charakteristiky daňového subjektu (dobu pôsobenia na trhu, počet zamestnancov, výšku obratu),
- oblasť podnikania (napr. stavebníctvo, reštauračné služby, a pod.),
- vzťah k externým organizáciám (napr. čerpanie bankových úverov).

V Holandsku je rating daňových subjektov založený na tzv. kategorizácii pozornosti, v rámci ktorej sú subjekty rozdelené do kategórií vzhľadom na daňové riziko a daňovú dôležitosť, pričom sú automatizovane vyhodnocované údaje z ročných účtovných výkazov a daňových priznaní.

Rakúska daňová a colná správa využíva pre tieto účely model „compliance pyramid“, založený na hodnotení a kategorizácii daňových subjektov do segmentov rizikovosti vo vzťahu k dobrovoľnosti plnenia ich fiškálnych povinností. Každý daňový subjekt je na základe jeho fiškálneho správania zaradený do jedného zo štyroch segmentov: dobrovoľné plnenie daňových povinností, vyhýbanie sa plneniu daňových povinností, daňové úniky a organizovaný zločin. Voči jednotlivým segmentom a daňovým subjektom v nich umiestnených sú zo strany daňovej a colnej správy prijímané diferencované akcie a opatrenia, spočívajúce v podpore a spolupráci s daňovými subjektmi, ktoré si povinnosti plnia dobrovoľne a riadne, až po medzirezortnú spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní pri daňových subjektoch, nachádzajúcich sa v segmente organizovaného daňového zločinu.

Dánska daňová správa využíva obdobný systém. Dánsky model „compliance pyramid“ v rámci štyroch segmentov rizikovosti rozdeľuje daňové subjekty na dve skupiny a to na dobrovoľne plniacich a oponentov, ktorí sa vyhýbajú plneniu povinností. Model zaraďuje subjekty do segmentov využitím prediktívnych metód hodnotiacich daňové správanie subjektu.

Belgická daňová správa – má profilovanie rizikovosti veľmi progresívne riešené. Táto využívaním predovšetkým datamingových metód profiluje rizikovosť daňového subjektu vo vzťahu ku konkrétnej

oblasti (napríklad podvod na dani z pridanej hodnoty, oblasť priamych daní a pod.). Vo vzťahu k vyhodnoteniu rizikovosti daňového subjektu sú následne daňovou správou prijímané opatrenia smerujúce voči daňovým subjektom, napríklad výber subjektu na daňovú kontrolu.

Ako vyplýva z uvedených informácií, daňové správy členských krajín Európskej únie začali budovať, resp. zdokonaľovať informačné systémy zamerané nielen na identifikáciu rizikových daňových subjektov pre účely daňovej kontroly a exekúcie, ale aj na segmentáciu daňových subjektov za účelom zvyšovania dobrovoľného plnenia a výberu daní.

V závislosti od toho, v ktorej skupine sa ten ktorý subjekt nachádza, daňová správa diferencuje prístup k nim.

3.2 Návrh zavedenia systému stanovovania ratingu daňových subjektov

Dlhodobá hospodárska kríza a jej negatívne dopady, prejavujúce sa neustálym poklesom výberu daní, vyžaduje prijímanie konsolidačných opatrení na zníženie deficitu verejných financií.

Cieľom zavedenia navrhovaného opatrenia je podporiť dobrovoľné plnenie daňových povinností a zvýšiť efektivitu výberu daní.

Okruh dotknutých osôb

V rámci ratingu budú hodnotené daňové subjekty, ktoré dosahujú zdaniteľný príjem z podnikateľskej činnosti, majú povinnosť podávať daňové priznanie k dani z príjmov, a ktoré podnikajú na základe zápisu v Obchodnom registri, alebo na základe živnostenského oprávnenia.

Štruktúra ratingu

Za účelom dosiahnutia cieľov uvedených v predošlej časti, navrhovalo v roku 2013 Ministerstvo financií SR zostavovať rating daňových subjektov z 3 atribútov hodnotiacich finančnú stabilitu, daňovú spoľahlivosť a donorstvo. Alternatívne prichádza do úvahy aj atribút splnenia podmienok osobného postavenia uchádzačov o verejné obstarávanie.

Finančná stabilita

Atribút finančná stabilita resp. finančné zdravie podniku, je organickou súčasťou finančného riadenia podniku a hodnotí schopnosť daňového subjektu udržiavať, aj napriek stálym zmenám v podmienkach činnosti, žiaduci vzťah medzi jednotlivými zložkami majetku a finančnými zdrojmi ich krytia.

Finančná stabilita bude hodnotená prostredníctvom vybraných pomerových ukazovateľov finančnej analýzy, napr. likvidita, rentabilita, aktivita.

Zdrojom údajov pre hodnotenie tohto atribútu budú údaje z účtovných výkazov tvoriacich účtovnú závierku - súvaha, výkaz ziskov a strát, výkaz príjmov a výdavkov, výkaz o majetku a záväzkoch.

Daňová spoľahlivosť

Atribút daňová spoľahlivosť poukazuje na daňový subjekt, ktorý dobrovoľne plní zákonom stanovené povinnosti v stanovených lehotách, spolupracuje so správcom dane, svoju ekonomickú činnosť vykonáva reálne a zodpovedne, má korektné správanie voči obchodným partnerom, zamestnancom v rámci podnikateľského a ekonomického prostredia a nie je napojený na obchodovanie s podozrivými daňovými subjektmi.

Na určenie stupňa daňovej spoľahlivosti sa použije čo najširšia škála kritérií:

- administratívneho charakteru (napr. podávanie daňových priznaní, hlásení a účtovných výkazov),

- finančného charakteru (napr. platobná disciplína),
- hodnotiacich mieru porušovania všeobecne záväzných právnych predpisov,
- hodnotiacich mieru odchýlky dosiahnutého obratu v rámci určitého segmentu trhu,
- hodnotiacich mieru dôveryhodnosti (napr. relevantnosť poskytnutých kontaktných údajov).

Zdrojom údajov pre hodnotenie tohto atribútu budú údaje z interných databáz finančnej správy.

Donorstvo

Atribút donorstvo bude predstavovať informáciu o tom, že hodnotený subjekt finančne podporuje tretí sektor, sociálne slabšie skupiny obyvateľstva, aktivity na ochranu a podporu zdravia, vzdelávacie a športové aktivity, protidrogové aktivity, atď. a to poukázaním podielu zaplatenej dane podľa § 50 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a darovaním finančných prostriedkov na verejnoprospešné účely z vlastných zdrojov.

Zdrojom údajov pre udelenie priznaku v rámci tohto atribútu hodnotených subjektov budú informácie z podaných daňových priznaní pre daň z príjmov, resp. k nemu prikladaných účtovných výkazov.

Hodnotenie osobného postavenia v procese verejného obstarávania

Rating daňových subjektov prevezme ako samostatný atribút rating podnikateľov v procese verejného obstarávania.

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej len „úrad“) vedie zoznam podnikateľov, ktorí v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov preukázali spôsobilosť na uzavieranie zmlúv vo verejnom obstarávaní, a ktorí o zapísanie požiadali. Zoznam podnikateľov je verejne prístupný na internetovej stránke úradu. Zapísanie v zozname podnikateľov oprávňuje podnikateľa preukázať vo verejnom obstarávaní splnenie podmienok účasti týkajúcich sa osobného postavenia podľa § 26 ods. 2 uvedeného zákona potvrdením úradu. Zápis do zoznamu podnikateľov sa vykonáva s platnosťou na jeden rok. Údaje zapísané v zozname podnikateľov sú účinné voči každému verejnému obstarávateľovi a nie je potrebné ich v postupe verejného obstarávania overovať.

S cieľom zabezpečenia objektívnosti hodnotenia dotknutých osôb vo všetkých atribútoch, posudzované kritériá budú verejne prístupnou informáciou. Pre každý atribút bude určená samostatná škála hodnotiaca vypočítané hodnoty jednotlivých atribútov celkového ratingu. Rating bude jednoznačne informovať, že dotknutá osoba nebola hodnotená v atribúte, ktorý sa na ňu nevzťahuje (napr. nepožiadala o zápis do zoznamu podnikateľov vedený úradom).

3.3 Uvádzanie ratingu na daňových dokladoch a dopady návrhu

Rating (okrem atribútu „hodnotenie osobného postavenia v procese verejného obstarávania“) zostaví finančná správa z údajov, ktoré má k dispozícii podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, teda opatrenie nebude mať z tohto pohľadu vplyv na zvýšenie administratívnej záťaže hodnotených daňových subjektov. Finančná spoľahlivosť bude vyhodnotená z účtovných výkazov (súvaha, výkaz ziskov a strát, poznámky k účtovnej závierke), daňová spoľahlivosť z daňových priznaní, hlásení a informácií získaných finančnou správou v rámci správy daní, kontrolnej činnosti a exekučnej činnosti a donorstvo z údajov uvedených v daňovom priznaní k dani z príjmu. Výpočet kritérií jednotlivých atribútov sa vykoná automatizovaným spôsobom prostredníctvom softvérového nástroja. Rating bude zostavovaný raz ročne, do 90 dní od termínu na podanie daňového priznania k dani z príjmov právnických osôb a fyzických osôb, resp. od predĺženého termínu. Určený stupeň ratingu bude platný jeden rok. V priebehu tohto obdobia finančná správa môže prepočítavať akýkoľvek atribút ratingu v prípade dodatočnej zmeny východiskových údajov.

Za účelom dosiahnutia očakávaných efektov, budú daňové subjekty povinne uvádzať stupeň dosiahnutého hodnotenia na účtovných dokladoch (napr. faktúry, zmluvy, a pod.) v súlade s platnou legislatívou.

Dopady navrhovaného riešenia ratingu na hodnotené daňové subjekty a finančnú správu sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 1

Daňové subjekty	Finančná správa
Pozitívne dopady	Pozitívne dopady
zvýšenie konkurencieschopnosti	selektívny prístup k daňovým subjektom zo strany finančného riaditeľstva
zlepšenie sebahodnotenia	podpora dobrovoľného plnenia daňových povinností
vizitka spoľahlivého daňového subjektu	zvýšenie efektivity výberu daní
poskytnutie výhod najvyššie hodnoteným daňovým subjektom zo strany finančnej správy	zvýšenie príjmov štátneho rozpočtu
Ohrozenia	Ohrozenia
zneužitie ratingu v obchodnom styku	zvýšenie administratívnej záťaže absencia skúseností s „verejným“ ratingom daňových subjektov

Zdroj: Ministerstvo financií SR, 2013

Tabuľka 2

Priority – postupnosť dôležitosti pre harmonogram plnenia opatrení			
		Termín plnenia	Zodpovedné
1.	Predloženie komplexného návrhu štruktúry a kritérií ratingu daňových subjektov na poradu vedenia MF SR	PRVÝ	Finančné riaditeľstvo SR
2.	Predloženie legislatívnych návrhov ratingu daňových subjektov do medzirezortného pripomienkového konania	DRUHÝ	Ministerstvo financií SR
3.	Technické, metodické a organizačné zabezpečenie implementácie ratingu daňových subjektov	TRETÍ	Finančné riaditeľstvo SR
4.	Učinnosť legislatívnych zmien	ŠTVRTÝ	Finančné riaditeľstvo SR

Zdroj: Ministerstvo financií SR, 2013

Vyššie predstavený návrh MFSR (dokument) predstavuje len ideový zámer celkového riešenia. Konkrétne definície, kritériá ako aj rozsah hodnotiacej škály musia byť predmetom diskusií s odbornou verejnosťou a následne v rámci medzirezortného pripomienkového konania k vyvolaným legislatívnym zmenám aj predmetom diskusií s príslušnými rezortmi. Zaradenie jednotlivých atribútov celkového ratingu je možné etapovite v závislosti od pripravenosti a požiadaviek štátnych inštitúcií, následných legislatívnych zmien a technických možností potrebných k realizácii zavedenia hodnotenia daňových subjektov. Po úspešnom zavŕšení programu daňovej reformy UNITAS, ktorého cieľom je zavedenie jednotného inkasného miesta pre odvody a dane, bude atribút **daňová spoľahlivosť** v týchto intenciách prehodnotený tak, aby zahŕňal aj odvodovú spoľahlivosť. Navrhovaná štruktúra ratingu tak poskytne celkový obraz o hodnotenom subjekte a to pokiaľ ide o jeho vzťah k vlastnej firme, jeho vzťah k štátu a jeho vzťah k spoločnosti.

Závery a návrhy

Objektívnosť, dôveryhodnosť a zodpovednosť sú aj v daňovníctve kľúčové atribúty z hľadiska budovania efektívnej vzájomnej daňovej komunikácie medzi štátom a daňovými subjektmi. Nielen konkurencia na trhu, ale aj nezávislý výskum a veda prispievajú k rastu kvality produktu i na poli znalostí, kde cieľom je rozhodne optimalizovanie daňového vedomia, zlepšenie daňovej spoľahlivosti a zvýšenie daňovej istoty (Burák, Orihel, 2014/1). Tak, aby dane boli vždy len prostriedkom vo verejných financiách, ale spokojný občan bol reálnym cieľom. Slovensko k objektivizácii (napr.

daňovej kontroly, znižovaniu daňového rizika a eliminovaniu daňových únikov) hodnotenia daňových subjektov potrebuje nutne systémovo-procesnú pomôcku, ktorá sa nazýva daňový rating.

Z hľadiska pragmatizmu je preto dôležité podčiarknuť nasledovné závery:

1. Daňový rating je objektívna vedecko-analytická metóda, podobne ako audit alebo daňová kontrola.
2. Objektívne informácie a transparentnosť o daňovom subjekte znižujú riziko z neplatenia daní pre štát, ale súčasne zvyšujú kredit a bonitu konkrétneho daňového subjektu na trhu.
3. Každý systém a proces – vrátane zdaňovania – má aj subjekty, ktoré sú bezproblémové a bezrizikové, ale aj problémové a rizikové. Rozlišovať medzi nimi je nutné.
4. Efektívna kontrola sa nezaobíde bez komplexnej kontrainformačnej databanky, ktorej súčasťou má byť aj daňový rating ako objektívne najlepšia metóda k vytvoreniu zoznamu najrizikovejších (tzv. čierna listina).

Rozhodujúcim pre výsledok je čin, nestačí snaha. Acta, non verba (Preklad: Činy rozhodujú, nie slová), tvrdili múdro už starí Rimania. Politika linkuje ekonomikum a v tomto kontexte je žiaduce a perspektívne aj v podmienkach Slovenska prestať so subjektívnou politikou, ale navodiť objektívne meranie zdaňovania. Kontraproduktívne sa to v SR odkladalo celé štvrtstoročie (1990-2015), „glasnosť“ je žiaduca aj preto, lebo trojuholník závislosti rizika „korupcia - čierna ekonomika - daňové úniky“ je stále v SR dlhodobo veľmi negatívny. K jeho spozitívneniu môže dôjsť len objektivizáciou informácií a odbornou-spoločenským tlakom. A to bez efektívnej databázy kontrainformácií aj v daňovníctve nie je možné. Preto je problematika implementácie daňového ratingu pre revitalizáciu verejných financií nanajvýš aktuálna. Ide o dôveru daňových subjektov, ktorí zodpovedne a produktívne platia dane a o motiváciu pre nich aj v tom, že tí, ktorí dane nezodpovedne a kontraproduktívne neplatia, v modernej spoločnosti nemajú mať miesto.

V kontexte uvedeného navrhujeme, aby po odbornej diskusii, a priori na čele s vedeckými špičkami, až a posteriori aj podnikateľskými subjektmi, bol daňový rating na Slovensku čo najskôr implementovaný do praxe postupne v dvoch etapách, najskôr ako interný (len v rámci Finančnej správy), následne neskôr ako externý (verejne dostupné informácie).

Literatúra

- [1] BURÁK, E. - ORIHEL, M. 2014. *Manažment správy daní – vybrané problémy*. (e-book). Dostupné na: www.iampress.sk. 2014. ISBN 9788089600212.
- [2] ESCHENBACH, R. - SILLER, H. 2012. *Profesionální controlling*. Wolters Kluwer. 2012. ISBN 9788073579180.
- [3] KRÁLIK, J. - KÚTIK, J. 2014. *Kontrolný systém a jeho subsystémy vo verejnej správe (základy teórie)*. Aleš Čeněk. 2014. ISBN 9788073804824.
- [4] MADĚRA, F. 2015. *Audit a audítorstvo*. Wolters Kluwer. 2015. ISBN 9788081681479.
- [5] NEMEC, J. a kol. 2010. *Kontrola ve veřejné správě*. Wolters Kluwer. 2010. ISBN 9788073575588.
- [6] VINŠ, P. - LÍŠKA, V. 2005. *Rating*. C.H. Beck. 2005. ISBN 807179807x.
- [7] BURÁK, E. 2006. Main Trend in Tax Risk Management is Towards a More Friendly Taxation System. In *Tax Tribune*. (IOTA; www.iota-tax.org). 2006. Issue 22. p. 37 – 39. ISSN 1418-4818.
- [8] BURÁK, E. - MAŽÁRY, M. 2011. Tax optimisation – selected issues. In *Tax Tribune*. (IOTA; www.iota-tax.org). 2011. Issue 28. p. 207 – 210. ISSN 1418-4818.
- [9] BURÁK, E. 2013. Daňová politika – vybrané problémy. In *MANEKO*. 2013. č. 2. s. 142 – 153. ISSN 1337-9488.
- [10] BURÁK, E. 2014. Daňové riziká – vybrané problémy. In *Krízový manažment*. 2014. č.1. s. 9 – 18. ISSN 1336-0019.

- [11] *Rating vo Finančnej správe SR (Návrh do Vlády z roku 2013 s návrhom implementácie od 1.1. 2014)*. Ministerstvo financií SR 2013.
- [12] Verejný daňový rating nebude, daniari budú mať index spoľahlivosti. In: www.podnikam.webnoviny.sk. 19.3. 2015.
- [13] www.fxstreet.cz.

E-Inclusion and the public sector

Peter POLAKOVIČ* – Ivana SLOVÁKOVÁ**

Abstract

Digitalization of public administration processes brings many advantages to the life of citizens, as well as businessmen. All citizens, whether disabled or socially disadvantaged, will be able to use the possibilities of e-Government. Citizens and businessmen will not have an administrative burden in the offices, and their time will be saved.

Keywords: E-Inclusion, public sector, e-Government, software, European Union

JEL Classification: I22, I25, I28

Introduction

Millions of euros of Slovak and European taxpayers have been invested in the Slovak Republic, but the added value of these investments is low. Citizens still have to go to local authorities, where they waste their time waiting and presenting certificates, documents and information that the state mostly stores, but cannot effectively use for the benefit of its citizens. Information is inconsistent, inaccessible, and the process within the public administration, as well as the provision of a public or a commercial sector, is largely limited.

New requirements for e-Government also demand a new perspective on the software products use. Public authorities should ensure transparency, security and flexibility of information systems, as well as the economic use of budget resources in their purchase and operation. The long-term objective is to reduce public administration costs. It will be necessary to take into account a much wider range of options to provide the necessary software. The Slovak Government spends considerable funds for the basic functions of governance. Citizens expect from public administration higher quality and more effective information and electronic connection of its information systems. Insufficient interconnection of information systems of public administration has resulted in lengthy administrative proceedings and the dissatisfaction of citizens.

1 e-Government – Digital society

E-Government is defined as a way of improving public services and democratic processes. It should also strengthen the support of public policies through the use of information and communication technologies combined with organizational changes and new skills. Electronic government (e-Government) is based on electronic documents, technologies and processes. e-Government is the solution of major streamlining as well as improving government services. This is a change that means that individual transactions within public administration can be realized by citizens themselves (fully electronically through computer, or via phone), without having to visit offices in person. The key priority of the Slovak Government is to improve the public administration. The target of the public administration reform is to achieve smart government, this means the fully electronic public administration, which is capable of efficient processing and using information for citizens (Adreasson, 2015).

Main goals:

- Reduction in operational expenditures of government,
- Improvement of the quality of government services for citizens and businesses, introducing

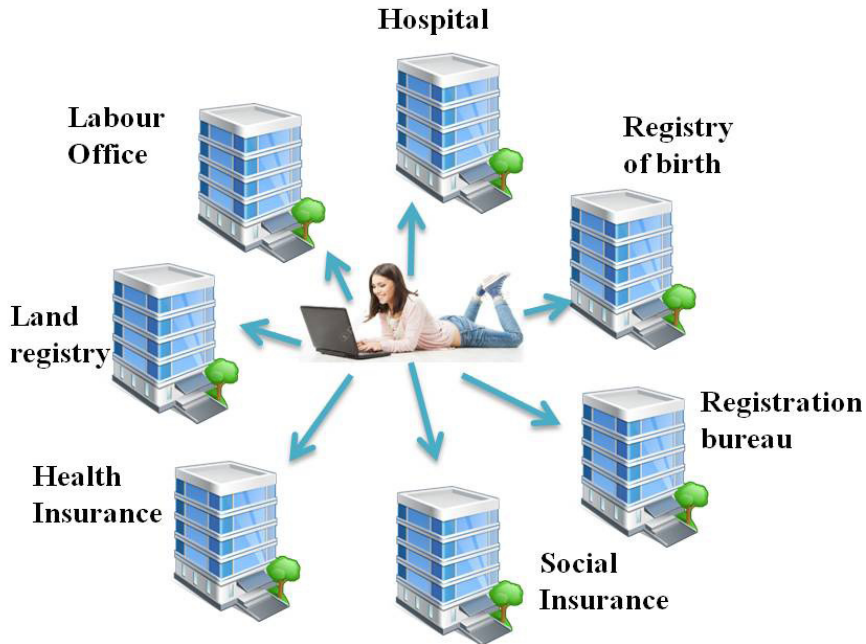
* PaedDr. Peter Polakovič, Ph.D., Katedra manažérskej informatiky, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: peter.polakovic@vsemvs.sk

** Mgr. Ivana Slováková, Ph.D., Ústav cudzích jazykov, Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, e-mail: ivana.slovakova@tuzvo.sk

new e-Government services G2P (government-to-person) and G2G (government-to-government) and B2B (business-to-business) and B2P (business-to-person),

- Increase the efficiency and effectiveness of government employees (making useful software and hardware).

Fig. 1 Example: Life situation: Childbirth - application for a support via e-Government

Source: Compiled by the authors

2 European Information Society – e-Inclusion

E-Inclusion is a part of the process of social inclusion. Its aim is to create a European information society for all, as defined by strategic documents concerning the information society in the European Union. E-Inclusion basically means that no one is deprived of using the opportunities and benefits of the information society because of age, health disability, education, social situation or geographic location.

Highlights of e-Inclusion include:

- e-Accessibility - makes the application of information and communication technology (ICT) accessible to all, including people with special needs (i.e. disadvantaged persons),
- e-Competences - within lifelong learning systems to provide citizens with knowledge, skills and abilities necessary to increase social inclusion, employability and the quality of life,
- Current e-Inclusion - using ICT to enhance social and economic situation of people living in rural areas, geographically and economically disadvantaged areas,
- Inclusive e-Government – should provide better, more accessible and diverse government services to all in order to increase the use of ICT and the participation of citizens in democratic processes.

3 Software equipment in the public sector – e-Government services

As the trends in the European Union show, the availability of alternative solutions in all areas of software technology, from operating systems to application software, creates space for optimization of

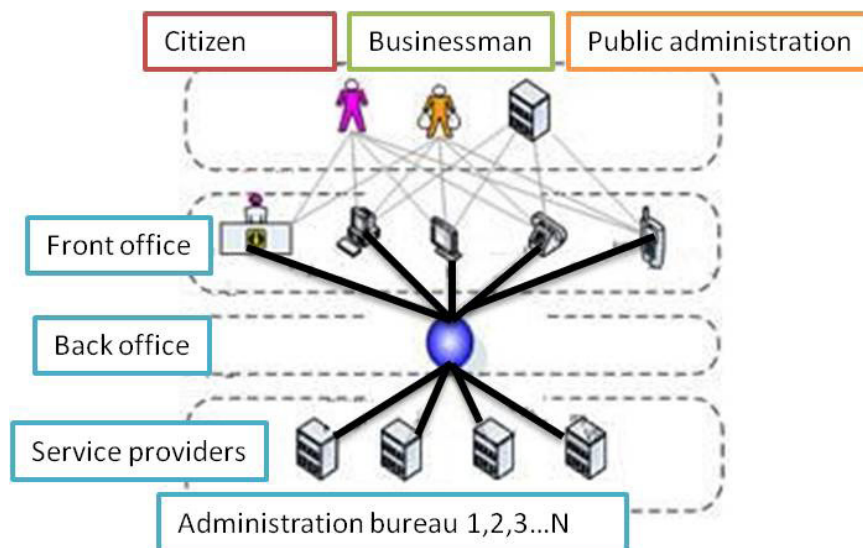
public administration. Factors that affect the decision making on the selection of software alternatives include, among others, meeting users' requirements, the maturity of software product, the maturity of market services and the quality of knowledge capacities of operational staff taking care of the appropriate software products. The software industry is developing very dynamically and very often brings to the market new and attractive improvements for customers. More and more institutions of public administration in Europe select software based on the open standards for the delivery of IT services. The reason is that portfolios of software products based on the open standards bring an effect in terms of reducing the total cost of ownership and allowing for building an architecture that remains under the control of government. Proper understanding of the requirements for the use of software in public administration at the start of the process is a prerequisite for the implementation of administrative decisions on the various alternatives. In addition to local requirements that reflect the needs of public administration in Slovakia, it is necessary to take into account the requirements set out at the EU level (Reddick, Anthopoulos, 2015)

The aim of public administration in this area is to get the highest quality software products at the best price and to maximize the return of the investments. In this respect, it is important that procured software could be used in several public organizations and could guarantee the interoperability within information systems.

The EU policy on the use of software in public administration is operated on the following requirements:

- Interoperability: The EU requirement is to ensure the interoperability in public administration; it is the ability of information and communication technologies to support data exchange and capacity sharing of information and knowledge among institutions, as well as to communicate in;

Fig. 2 Interoperability of public administration

Source: Compiled by the authors

- Transparency: The authorities must behave transparently in relation towards citizens. This requirement includes the right to verify the manner in which the public information is stored and processed;
- Universal access means that access to information via software tools should be granted to all citizens without limitation;

- **Safety:** An important aspect of the use of the software is meeting safety standards under the common European security policy. Features such as identification and authentication should be safe, undeniably confidential and as transparent as possible, in order to prevent the misuse of data;
- **Cost reduction:** The objectives of good governance is to reduce costs in medium-term and long-term perspective. At the same, time taxpayers expect for the money paid to get the highest possible value (Reddick, Anthopoulos, 2015).

The following section outlines some principles that constitute the basis for the use of software products designed for e-Government and based on the fundamental nature of e-Government. The consistent application of these principles in the implementation of software products in public administration allows cost-efficient use of the software, while promoting interoperability at the national and the European level.

- In the procurement of the software, the main criteria are the total costs of the ownership of the software (Total Cost of Ownership). The various options should be considered with respect to direct and indirect costs throughout the software lifecycle;
- Public administration will play in the procurement of the software the decisive role in assessing software;
- When the software is procured on the basis of a long-term contract, it must be quantified and taken into account the whole costs of any withdrawal from the use of the license (after the completion of the contract period);
- Public administration shall, wherever possible, avoid the so-called lock through the long-term contract with a single supplier. Each multi-annual contract must include a clause on the possibility of termination of the contract without penalty;
- Public administration will use open standards in the specification for the procurement of software and will also require software solutions that are based on open standards;
- Wherever the government has already had the rights of ownership to the system, design and architecture for multiple use, this will be reflected in all contractual relationships;
- Public administration intends to obtain the ownership (no copyright) rights in the software and its source code, which was created on demand as a part of the contract;
- When buying software, the government will be presented as a single entity, thereby ensuring portability licenses. Wherever necessary, the volume licensing contracts will be awarded that allow discounts;

Public procurement has to optimize the investment into the purchase of any software components. Optimization can be achieved by Open Source solutions, proprietary solutions or a combination thereof. Decisions must be made on an individual basis. In the procurement of the software, the main criteria are the total cost of ownership of software (TCO). Another option of saving the funds for the procurement of software in the public sector is the use of open source solutions as mentioned in the principles of e-Government. Open source in general, any available software, provided that the possibility of the free circulation is preserved. Open source thus essentially means the freedom of access. Open source philosophy is further developed in practical applications as free software.

The advantages of open source solutions include, among others:

- Free or cheap license,
- Long-term continuous driven development needs of the clients or community, not the business strategy,
- Opportunity to influence the further development of the system used and application,
- Client independence from the supplier.

4 Digital Economy and Society Index comparative analysis 2014

Almost one half of the EU citizens (46 %) are currently connected online to look for jobs, use public libraries, file a tax return, register births, apply for passports or other use e-Government

services. Some 80 % of people say that electronic public services save them time, 76 % like flexibility and 62 % say that this saves money. The users, however, are more satisfied with electronic banking (satisfaction level of 8,5 in position 0-10) and electronic shopping (7,6) than with electronic public services (6,5) (<http://europa.eu/rapid>). Comparative survey on e-Government in 2013 (The e-Government Benchmark 2012 study) was conducted among 28,000 users in 32 countries. The main findings of the survey are the following:

- The most popular services were tax-income (73 % users have conferred taxes electronically), removal or change of address (57 %) and registration into higher education and/or requests for student scholarships (56 %),
- While 54 % of respondents still favoured personal contacts or traditional methods, at least 30 % of them indicated that they might still be users of e-Government, should they be provided with relevant services,
- 47 % of users of e-Government gained from electronic services they needed, 46 % yielded desired results only partially,
- Necessary improvements in electronic services relate to major life events such as loss or getting a job, company formation and registration into a study.

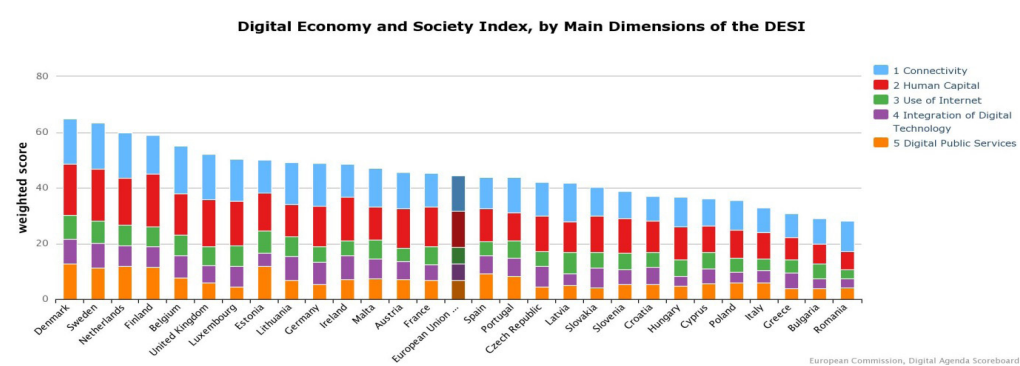
Despite the positive results, the digital divide is still present and becomes a new type of distribution in society. On the edge of an imaginary digital divide for several years the population stands which is older, less educated, less qualified, economically inactive (pensioners, unemployed), underprivileged and rural. Bridging the digital divide could help members of disadvantaged social groups to be more involved in equal participation in the digital society (including e-learning, e-Government, e-health) and to compensate for the disadvantages by, for example, the increase of employment opportunities.

Index DESI (Digital Economy and Society Index) is an index that summarizes the performance of the digital Europe and follows the development of the EU Member States in digital competitiveness.

The DESI encompasses five major components:

- Connectivity broadband infrastructure and quality, the access to fast broadband services is a prerequisite of competitiveness,
- Human capital and digital skills necessary to maximize the opportunities offered by digital society. From the basic user skill enabling individuals to communicate on-line, for example, when ordering of goods and services, to advanced skills that empower employees to use technology in order to enhance productivity and economic growth,
- Use of the Internet and the ability to perform routine operations on-line; these activities range from the consumption of online content (video, music, games, etc.), and the active use of online banking,
- The integration of digital technologies in enterprises, used in direct online sales channels, improving the access of potential customers and business partners to a wider market,
- The digitization of public services, in particular e-Government and e-health. Modernisation and digitalisation of public services, including e-health, may lead to increased efficiency of public administration, citizens and businesses, as well as provision of better service to citizens.

Fig. 3 Digital Economy and Society index by main dimensions

Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

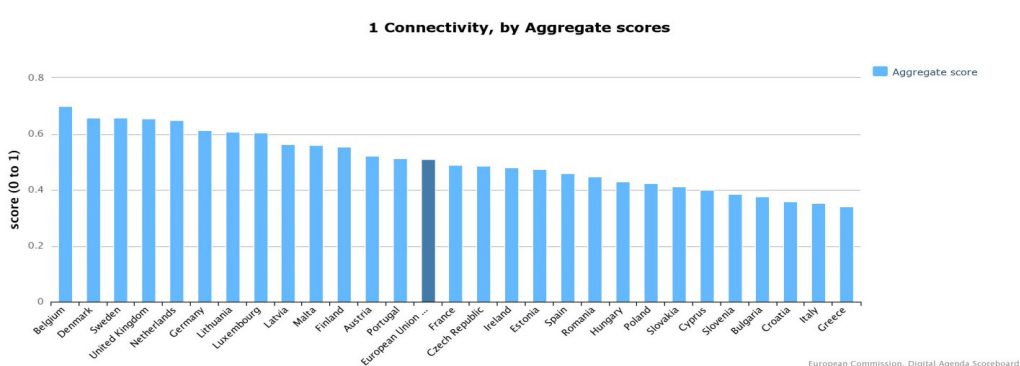
Indicator: Digital Economy and Society Index

DESI is an overall index, calculated as the weighted average of the five main DESI dimensions: 1 Connectivity (25 %), 2 Human Capital (25 %), 3 Use of Internet (15 %), 4 Integration of Digital Technology (20 %) and 5 Digital Public Services (15 %).

Breakdown 1 - Connectivity, Breakdown 2 - Human Capital, Breakdown 3 - Use of Internet, Breakdown 4 -Integration of Digital Technology, Breakdown 5 - Digital Public Services

Unit of measure: weighted score

Fig. 4 Dimension - Connectivity by Aggregate scores

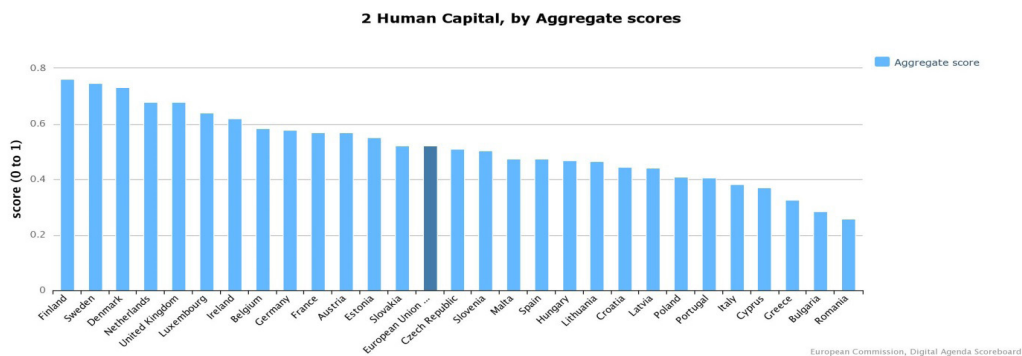

Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

Indicator 1 - Connectivity

Definition: DESI Connectivity Dimension calculated as the weighted average of the four sub-dimensions: 1a Fixed Broadband (33 %), 1b Mobile Broadband (22 %), 1c Speed (33 %), 1d Affordability (11 %). Breakdown: Aggregate score, Unit of measure: score (0 to 1), Definition: Score in the scope of the DESI, normalised between 0 and 1.

Fig. 5 Dimension - Human Capital by Aggregate scores

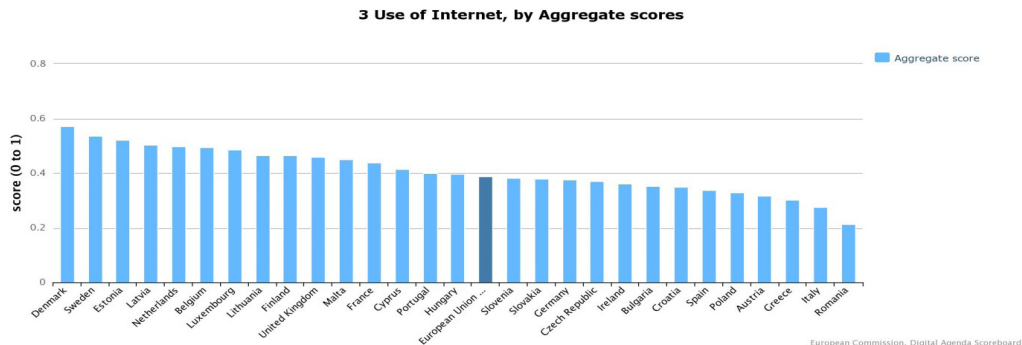

Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

Indicator 2 - Human Capital

Definition: DESI Human Capital Dimension calculated as the weighted average of the two sub-dimensions: 2a Basic Skills and Usage (50 %), 2b Advanced skills and Development (50 %), Breakdown: Aggregate score, Unit of measure: score (0 to 1), Definition: Score in the scope of the DESI, normalised between 0 and 1.

Fig. 6 Dimension - Use of Internet by Aggregate scores

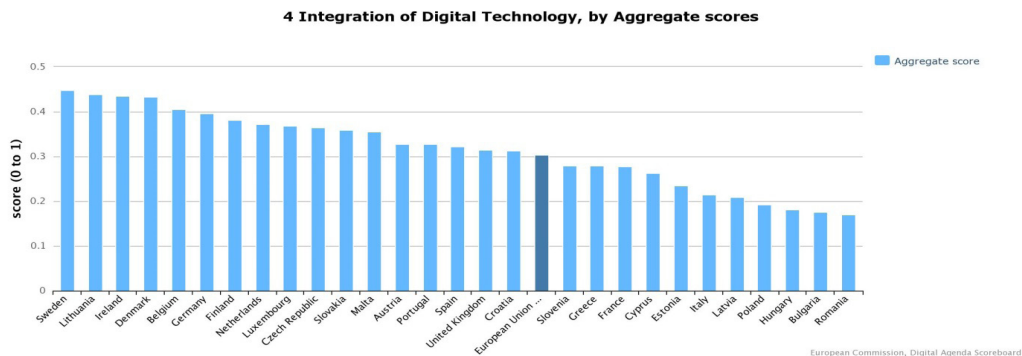
Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

Indicator 3 - Use of Internet

Definition: DESI Use of Internet Dimension calculated as the weighted average of the three sub-dimensions: 3a Content (33%), 3b Communication (33%), 3c Transactions (33%)

Breakdown: Aggregate score, Unit of measure: score (0 to 1), Definition: Score in the scope of the DESI, normalised between 0 and 1.

Fig. 7 Dimension - Integration of Digital Technology by Aggregate scores

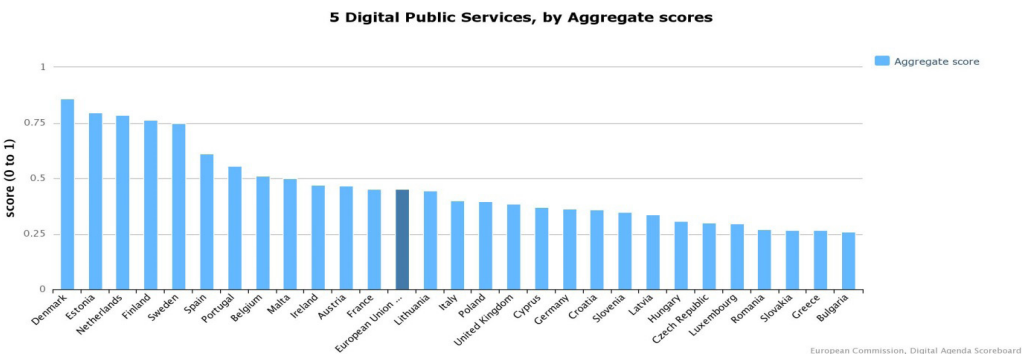
Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

Indicator 4 - Integration of Digital Technology

Definition: DESI Integration of Digital Technology Dimension calculated as the weighted average of the two sub-dimensions: 4a Business digitization (60%), 4b e-commerce (40%)

Breakdown: Aggregate score, Unit of measure: score (0 to 1), Definition: Score in the scope of the DESI, normalised between 0 and 1.

Fig. 8 Dimension - Digital Public Services by Aggregate scores

Source: Compiled by the authors based on <http://www.europeandigitalforum.eu/>

Indicator 5 - Digital Public Services

Definition: DESI Digital Public Services Dimension calculated as the weighted average of the two sub-dimensions: 5a e-Government (67 %), 5b e-Health (33 %), Breakdown: Aggregate score, Unit of measure: score (0 to 1), Definition: Score in the scope of the DESI, normalised between 0 and 1.

Research conclusion

Digital development is uneven across the European Union; in 2015 the total score of the worst performing EU countries was less than the half of the score of the best performing countries. The digitization of public services is an area where the most fragmentation can be seen. The European countries are doing likewise with regard to the use of the Internet. Citizens have similar online positions as soon as they have the ability to benefit from digital technologies. According to the performance, countries can be grouped into high, medium and low performance clusters. Denmark, Sweden, the Netherlands and Finland can be regarded as the most powerful countries. Belgium, Germany, Estonia, Luxembourg, Ireland, Germany, Lithuania, Spain, Austria, France, Malta, Portugal

and the Czech Republic belong to the group of central power band. Latvia, Slovenia, Hungary, Slovakia, Cyprus, Poland, Croatia, Italy, Greece, Bulgaria and Romania belong to the group of least-moving digitization and the need to catch up with better performers.

Conclusion

In a wide sense, e-Government can be seen as the way to secure the communication between the citizens and the state through Internet connection available everywhere. This principle simply shapes the transformation of the most government services in electronic form, which is for people easily, quickly and mainly fast and available and for public employees fully automatable. This makes it possible to apply the requirement to equip more effectively rather than using the old "paper" method. Thanks to e-Government, repetitive requests for information, documents and data presented by citizens and entrepreneurs could be easily processed. This would streamline processes in all areas of the interaction between public administration and citizens or businesses. E-Government in public administration should enable to process and settle official matters from one place – from home or office.

References

- [1] ANDREASSON, K. 2015. *Digital Divides: The New Challenges and Opportunities of e-Inclusion*. 2015. London: Taylor and Francis Group, 2015. p. 328. ISBN 9781482216592.
- [2] BLAŠKO, M. 2013. rok OPIS. In *Euroreportplus*. ročník 2012, č. 12, s. 35-36. ISSN 1336-8796.
- [3] REDDICK, CH. – ANTHOPOULOS, L. 2015. *Information and Communication Technologies in Public Administration: Innovations from Developed Countries*. London: CRC Press, 2015. p. 352. ISBN 9781482239294.
- [4] *European eGovernment Action Plan 2011-2015*. Available at: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/european-egovernment-action-plan-2011-2015>.
- [5] *Operačný program efektívna verejná správa 2014-2020*. Available at: <http://www.minv.sk/?opevs>.
- [6] VELŠIC, M. 2011. *Digitálna gramotnosť na Slovensku*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011. 21 s. ISBN 978-80-89345-33-5.
- [7] *Výnos MF SR č. 312/2010 Z. z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy*. Bratislava: IURA Edition, 2010. 78 s.
- [8] Zákon č. 275/2006 Z. z., o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Available at: http://www.informatizacia.sk/ext_dok-zakon_275-2006_o_isvs/721c.
- [9] MF SR_B. 2008. *Národná koncepcia informatizácie verejnej správy*.
- [10] ZILINSKAS, G. 2014. *Development of e-government in the eastern border of the European Union*. In *SGEM2014 Conference on political sciences, law, finance, economics and tourism* (Vol. 1, No. SGEM2014 Conference Proceedings, ISBN 978-619-7105-25-4/ISSN 2367-5659, September 1-9, 2014, Vol. 1, 113-120 pp, pp. 113-120). Stef 92 Technology.
- [11] <http://www.capqemini.com/>.
- [12] <http://www.rokovanie.sk/>.
- [13] <http://info.egov.sk/>.
- [14] <https://ec.europa.eu/digital-agenda/>.
- [15] <http://portal.egov.sk/>.
- [16] <http://http://europa.eu/>.
- [17] <http://informatizacia.sk/>.
- [18] <http://europa.eu/rapid/>.
- [19] <http://europeandigitalforum.eu/>.

Vybrané faktory ovplyvňujúce sociálnu pozíciu obyvateľstva na Slovensku

Dušan PAULIK*

Selected factors influencing the social position of the population in Slovakia

Abstract

The following paper describes valuation of living standards in Slovakia. It focuses on main causes derived from its increasing pattern. Individually it analyzes factors such as existence of internal debt of the country, economic strength, cheap labor force, tax burden and demographic development. Concurrently the following paper defines possible solutions which could secure a certain development in living standards of the Slovak inhabitants.

Keywords: *living standards, economic transformation, privatization, efficiency and effectivity, gross domestic product, work productivity, profit, salary, income tax, social insurance, health insurance, legislature*

JEL Classification: A10

Úvod

Životná úroveň patrí na Slovensku k témam, ktoré sú často otvárané a to najmä po vstupe Slovenska do Európskej menovej únie. Prijatím Eura sa totiž porovnávanie príjmov a životných nákladov v porovnaní so zahraničím veľmi zjednodušilo. Samozrejme životná úroveň predstavuje široký pojem pozostávajúci z množstva ekonomických, sociálnych, kultúrnych a politických oblastí, úrovne a vyspelosti spoločnosti. Z pohľadu bežného občana sa životná úroveň najčastejšie hodnotí z ekonomických aspektov, to znamená z hľadiska príjmov, cenovej dostupnosti tovarov a služieb a úrovne sociálneho a zdravotného zabezpečenia.

Je všeobecne známe, že životná úroveň na Slovensku nedosahuje parametre väčšiny vyspelých krajín západnej Európy. I keď stupeň uspokojovania životných potrieb posledné roky vzrástol, proces znižovania rozdielov v jednotlivých oblastiach prebieha len veľmi pomaly. Mieru zaostávania charakterizuje na strane jednej najmä nízka cena práce a slabé dôchodkové zabezpečenie v rámci sociálneho systému, na strane druhej vysoké tempo vyrovnávania cenových hladín tovarov a služieb. Významnú úlohu v tomto smere zohráva tiež postupné zvyšovanie podielu úhrady obyvateľstva na nákladoch zdravotnej starostlivosti.

Potvrdením tohto stavu je napríklad skutočnosť, podľa ktorej priemerná mzda zamestnanca na Slovensku (r. 2014) predstavuje 860 €, zatiaľ čo v Nemecku 3829 €, v Rakúsku 3548 € a v Česku 944 €. V podstate vyššia je aj priemerná mzda v Slovinsku s úrovňou 1488 €. Podobne je to i so starobnými dôchodkami. Ich porovnanie s ohľadom na rôzne systémy dôchodkového zabezpečenia je dosť problematické. Dostatočnú vypovedaciu schopnosť má však porovnanie podielov priemerných starobných dôchodkov na priemerných mzdách. Na Slovensku priemerný starobný dôchodok predstavuje necelých 47 % priemernej mzdy, zatiaľ čo priemer v Európskej únii je 70%. Z nízkej priemernej mzdy na Slovensku vyplýva samozrejme aj nízky priemerný starobný dôchodok, ktorý predstavuje len niečo viac ako 400 €.

Príčiny tohto stavu predstavujú celý komplex faktorov politických, spoločenských, historických a najmä ekonomických. Všeobecný, základný dôvod zaostávania životnej úrovne na Slovensku oproti väčšine vyspelých krajín Európskej únie, spočíva v nižšej výkonnosti a efektívnosti slovenskej ekonomiky. Potvrdzuje to okrem iného aj porovnanie produktivity práce z HDP na obyvateľa podľa parity kúpnej sily, kde Slovensko dosahuje cca 76% priemeru EÚ (v Nemecku 119%) a na

* Ing. Dušan Paulík, Katedra ekonómie a financií, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: dušan.paulik@vsemvs.sk

odpracovanú hodinu len 69% (v Nemecku 110%). Vyššia nákladová náročnosť výroby s nízkym podielom pridanej hodnoty, pri nevhodnej štruktúre ekonomiky, negatívne ovplyvňuje dôchodky firiem a obyvateľstva. To sa ďalej v súvislosti s rastom cenovej hladiny premieta v nízkej kúpyschopnosti obyvateľstva a v uspokojovaní ich sociálnych a zdravotných potrieb.

Ide o zložitý problém, ktorý je dôsledkom politického a sociálneho vývoja spoločnosti nielen po roku 1989, ale z hľadiska východiskovej základne i pred týmto historickým medzníkom.

V prvom rade súčasný stav našej uspokojovania verejnej spotreby a z toho vyplývajúcu životnú úroveň ovplyvňuje tzv. vnútorný dlh štátu a jeho umorovanie. Inak povedané, značnú časť verejných zdrojov musí štát dávať na obnovu a vybudovanie verejného majetku, ktorý je po 25 rokoch fungovania trhového hospodárstva vo veľmi zlom stave. Ide o v podstate o celú infraštruktúru v oblasti cestnej siete, zdravotníctva, sociálnych zariadení, školstva a životného prostredia. Zatiaľ čo vo vyspelej západnej Európe investujú štáty na jej skvalitnenie, v našich podmienkach je potrebné túto infraštruktúru budovať od samého základu. To sa samozrejme negatívne prejavuje na uspokojovaní iných, nie menej naliehavých verejných potrieb. Veľkou pomocou pri riešení tohto dedičstva minulosti predstavujú fondy EÚ, bez ktorých by značný počet verejných projektov nemohol byť realizovaný.

Hlavnou príčinou tohto dedičstva minulosti bola nízka výkonnosť centrálne riadenej, teda netrhovej socialistickej ekonomiky. Bol to systém, ktorý nemotivoval k efektívnosti, rastu produktivity práce a k technickému pokroku. Primárne bol postavený na plnení úloh štátneho plánu a centrálnom bilancovaní potrieb a zdrojov ústrednými plánovacími orgánmi štátu. Realizácia plánu pritom bola závislá od schopnosti jednotlivých podnikov zabezpečiť si potrebné materiálové a ľudské zdroje, čo sa pri permanentnom deficite a nedostatku väčšiny zdrojov prejavovalo na neplnení stanovených cieľov s dôsledkami do tvorby finančných zdrojov.

Zisk firiem ako základ tvorby finančných zdrojov bol sekundárnym, skôr evidenčným ukazovateľom, nakoľko v socialistickom systéme stratové podniky mohli bez problémov fungovať aj naďalej. Straty podnikov boli riešené dotáciami v rámci prerozdelení a redistribučných procesov, čím ziskové podniky financovali vlastne stratové podniky. Táto skutočnosť priamo pôsobila proti efektívnosti, konzervovala nízku výkonnosť a oslabovala záujem manažmentov v tejto oblasti hospodárenia podnikov.

V systéme, kedy vedľa odvodov a daní existovala značná redistribúcia finančných zdrojov, kedy ceny boli určované štátom a nie trhom, boli hodnotové vzťahy značne deformované. Za tohto stavu nebolo možné exaktne posúdiť, čo je efektívne a čo nie. Bolo to možné jedine zistiť v rámci medzinárodnej výmeny, kde sa obchodovalo za trhové ceny. Tvorba finančných zdrojov nebola teda v podnikovom hospodárení rozhodujúca.

V tejto súvislosti je potrebné si pripomenúť skutočnosť, že podniky až na malé výnimky nemali vlastné finančné zdroje. Celé ich aktíva boli kryté prevažne cudzími, úverovými zdrojmi. V roku 1967 štát odobral všetkým štátnym (nie družstevným) podnikom ich vlastné zdroje (obratové fondy), ktoré slúžili na krytie dlhodobých prevádzkových potrieb. Tieto zdroje v podnikoch boli nahradené dlhodobými úvermi Štátnej banky československej, tzv. úvermi na trvale sa obracajúce zásoby, i keď pri nízkej úrokovej sadzbe. To znamená, že všetky štátne podniky bez ohľadu na ich hospodárske výsledky boli nútené čerpať bankové úvery, i keď si v minulosti vytvorili dostatok vlastných zdrojov. Inak povedané úver bol len bilančnou položkou automaticky čerpanou a nie nástrojom presadzujúcim a vytvárajúcim tlak na efektívnosť. Podstatou tohto kroku štátu bolo získať prostriedky do štátneho rozpočtu, ktorý mal z roka na rok väčšie problémy s prefinancovaním nákladov štátu.

Nedostatok vlastných finančných zdrojov, štátne vlastníctvo, absencia konkurencie a všeobecne systém socialistického riadenia sa zákonite prejavil na technickej úrovni a kvalite produkcie. Výrobky podnikov neboli schopné konkurovať moderným a kvalitným produktom kapitalistického sveta. Preto produkcia značnej časti výroby, najmä z oblasti strojárstva, bola odbytovo orientovaná na Sovietsky zväz a ostatné krajiny východného bloku. To zároveň spôsobovalo nedostatok devízových prostriedkov ako faktora prehlbujúceho technologické zaostávanie výroby a hlavne oslabujúceho

tlak na kvalitu a technické parametre. Výrobno technická základňa našej ekonomiky stále viac a viac zaostávala za úrovňou vyspelých kapitalistických krajín. Aj napriek deklarovanej snahe vedenia štátu, ekonomickým reformám a experimentom najmä v 80-tych rokoch, sa nožnice výkonnosti a efektívnosti stále viac otvárali a rozdiely prehlbovali.

Žiaľ pod výkonnosť ekonomiky a teda výsledkovo pod životnú úroveň sa v uplynulom období významnou mierou podpísal spôsob vlastníckej transformácie štátneho majetku po roku 1989. Deetatizácia, t.j. odštátňenie, privatizácia majetku mala byť jedným z hlavných prostriedkov ekonomickej transformácie, čím sa mali vytvoriť podmienky na zmeny správania sa podnikov na podmienky trhovej ekonomiky.

Metódou prevodu štátneho majetku na súkromné vlastníctvo v prvej etape transformácie mala byť hlavne kupónová privatizácia. Jej podstatou mal byť prevod štátneho majetku na fyzické osoby a investičné fondy na základe uplatnenia si nároku vyplývajúceho zo získaných kupónových bodov. Politickým obsahom bolo „navrátenie“ štátneho majetku tým, ktorý sa na jeho tvorbe podieľali počas uplynulého režimu. Prevod majetku mal urýchlene vytvoriť trhové prostredie so všetkými atribútmi fungovania voľného trhu. Už v priebehu krátkeho časového obdobia po prvej vlne kupónovej privatizácie sa ukázalo, že privatizovaný majetok skončil v rukách niekoľkých skupín ľudí, že väčšina podnikov bola vytunelovaná, ľudia zostali bez práce. Mnohé podniky zaradené do kupónovej privatizácie nemuseli skrachovať, keby sa dostali do rúk zahraničných investorov a boli kapitálovo posilnené. Bývalé štátne podniky bez vlastných zdrojov s vysokým úverovým zaťažením, s potrebou meniť a modernizovať výrobu, mohli získať potrebné financie jedine kapitálovým vkladom nového majiteľa. Nakoniec mnohé podniky z kupónovej privatizácie, ktoré prežili, boli predané do zahraničia. Jediný rozdiel spočíval v tom, že výnos z ich predaja skončil v rukách niekoľkých finančných skupín a jednotlivcov a nie v rukách štátu, respektíve u tých, ktorí z toho majetku mali mať v rámci kupónovej privatizácie prospech.

Je možné konštatovať, že kupónová privatizácia bolo najhoršie z možných riešení transformácie vlastníckych vzťahov. Nielenže sa nepodarilo naplniť stanovený zámer dať štátny majetok občanovi, ale v podstate sa naplnil ten najhorší scenár. Občan nič nezískal, štát znášal všetky negatívne dôsledky, ako zbytočne nezamestnaní v sociálnej sieti, prevzatie úverov zdedených zo socializmu v rámci reštrukturalizácie bánk v roku 1999, výpadok daňových príjmov, a pod. Optimálnym riešením malo byť oddženie životaschopných podnikov (čiastka by bola nižšia ako náklady na reštrukturalizáciu bank) a ich následný predaj zahraničným investorom. Pre štát by to bolo nezrovnateľne výhodnejšie, náklady by boli nižšie a výnosy vyššie. Napr. len úroky generované z nedobytných úverov vo VÚB vďaka zlej legislatíve stáli štát 9 mld. SK (cca. 300 mil. €). Samozrejme nie všetky podniky by sa podarilo prediť, avšak u značnej časti skrachovaných podnikov to bolo reálne. Podobne možno hovoriť o ďalších formách privatizácie a to o malej a hlavne veľkej privatizácii.

Čas ukázal, že predpoklady tvorcov osobitne kupónovej privatizácie sa nenaplnili, že dochádzalo k presunu aktív do rúk osôb, ktoré nemali potrebné skúsenosti, finančné zdroje, že bežným sprievodným javom všetkých foriem privatizácie bola korupcia a mnohé ďalšie negatívne sprievodné javy v rástane kriminality. Majetok postupne prechádzal do súkromných rúk, v mnohých prípadoch ľuďom blízkym podsvetiu, avšak to rozhodujúce, tvorbu nových finančných zdrojov, ktoré sú jedným z predpokladov úspešnej adaptácie a reštrukturalizácie ekonomiky, to neprinieslo. Privatizácia bez prívluhu nových zdrojov, rozdáním majetku, resp. predaním za symbolickú cenu na úver, ďalej zakonzervovali už i tak katastrofálnu finančnú pozíciu firiem.

Mnohí renomovaní ekonómovia, ale i niektorí ideológovia metód privatizácie priznávajú, že rýchlosť a spôsob transformácie vlastníckych vzťahov, podcenenie jej inštucionálneho rámca založeného na dodržiavaní pravidiel a vynútiteľnosti práva pri absolútnej absencii etiky a morálky spôsobili, že privatizačné efekty sa nedosiahli. Je možné v celku objektívne a zodpovedne konštatovať, že spôsob transformácie vlastníckych vzťahov pribrzdil rozvoj Slovenskej ekonomiky o 10-15 rokov. Jej dôsledky sa nesporne významnou mierou podpisujú pod súčasné problémy výkonnosti a efektívnosti národného hospodárstva s dopadmi do životnej úrovne obyvateľstva.

Nízka výkonnosť ekonomiky sa samozrejme prejavuje aj na finančnej pozícii štátu, ktorá sa posledné roky zhoršuje a to ako v absolútnych tak aj v relatívnych hodnotách. Zatiaľ čo v roku 2008 hrubý dlh verejnej správy bol 19,2 mld., v roku 2014 až 40,3 mld. €, čo predstavuje viac než dvojnásobný nárast. Podobne sa to javí i v relatívnom vyjadrení, kedy jeho podiel na HDP vzrástol v sledovanom období z 28,2 % na 53,6 %. Krajine nepriaznivé boli najmä roky 2010 a 2012. Potvrďuje to skutočnosť, že zatiaľ čo v rokoch 2009 -2013 verejný dlh vzrástol o 75 %, HDP na obyvateľa len o 14 %. Určitý podiel na tomto nepriaznivom vývoji mal dopad hospodárskej krízy na slovenské podniky ako dôsledok svetovej finančnej krízy. S čiastočným uspokojením možno hodnotiť posledný vývoj verejného dlhu a deficitu verejných financií, kedy ukazovatele v tejto oblasti ukazujú náznaky zlepšenia ako dôsledok opatrení vlády v príjmoch a čerpaní rozpočtových prostriedkov. Osobitne možno oceniť systém tzv. dlhovej brzdy a vytvorenie nezávislého orgánu Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. Relatívnu stabilitu podielu verejného dlhu na HDP nie je však možné preceňovať, pretože vývoj HDP na Slovensku s ohľadom na štruktúru ekonomiky je príliš citlivý na volatilitu zahraničného dopytu.

Úroveň verejného dlhu sa prejavuje na životnej úrovni prostredníctvom užitia verejných zdrojov potrebných na jeho splácanie. O čo viac sa dá na jeho splátky, o to menej môže ísť na osobnú alebo verejnú spotrebu. Žiaľ situácia na Slovensku v tomto smere nie je dobrá. Jediným pozitívnym javom v tejto oblasti je pokles nákladov na správu dlhu s ohľadom na výhodné podmienky jeho refinancovania na finančných trhoch, čo umožňuje hlavne dobré ratingové hodnotenie Slovenska.

V tejto súvislosti stojí za spomenutie pozícia Českej republiky, kde absolútna výška verejného dlhu na HDP je o 11 percentuálnych bodov nižšia (42,6 %) než je na Slovensku. Je to okrem iného dôsledkom aj vyššej výkonnosti českej ekonomiky. Svedčí o tom údaj podľa, ktorého vytvorený HDP na obyvateľa v roku 2014, bol v Českej republike 14 700 € (na priemere EÚ 82%), na Slovensku 13 900€ (na priemere EÚ 76 %). Pre zaujímavosť tieto ukazovatele predstavujú v Maďarsku 10 500 € (66% na priemer EÚ) a v Poľsku 10 700 € (na priemer EÚ 67%).

Významnou mierou životnú úroveň ovplyvňujú príjmy obyvateľstva a to priamo, prostredníctvom samotných miezd a nepriamo prostredníctvom daní a odvodov do verejných rozpočtov, resp. do zdravotných poisťovní a sociálnej poisťovne.

Úroveň miezd na Slovensku patrí k najnižším v EÚ. Priemerná mesačná mzda približne 860 € sa radí na 20. miesto v rámci krajín EÚ. Keď vychádzame zo skutočnosti, že napr. v Rakúsku je priemerná miera zdanenia príjmov a platieb odvodov vyššia ako na Slovensku, pri ich priemernej mzde cca 3 500€ je príjem verejného rozpočtu a fondov sociálneho zabezpečenia v Rakúsku cca 4 - násobne vyšší. Z toho logicky vyplýva aj miera uspokojenia verejných potrieb a značný deficit fondov dôchodkového a zdravotného zabezpečenia na Slovensku a nutnosť ich podporiť zo štátneho rozpočtu.

Nízka mzdová úroveň významnou mierou ovplyvňuje osobnú spotrebu obyvateľstva, a teda v konečnom dôsledku produkciu (dopyt po výrobkoch a službách) a cez objem nepriamych daní, hlavne DPH, aj tvorbu nových zdrojov. Od roku 2009, kedy sme prijali novú menu, rástli ceny väčšiny základných životných potrieb omnoho rýchlejšie ako mzdy. Cenová hladina na Slovensku takmer dosiahla úroveň v Rakúsku, pričom úroveň priemernej mzdy je štvrtinová.

V tejto súvislosti sa ako problém javí relácia medzi objemom vyplácaných sociálnych dávok a minimálnou mzdou, ktorá je v roku 2015 380 €. Nie sú výnimkou prípady, keď objem vyplácaných dávok v rodine prevyšuje minimálnu mzdu, čo pôsobí demotivačne hľadať si zamestnanie a zapojiť sa do pracovného procesu. Na vine nie je výška sociálnych dávok, ale nízka mzda. Z tohoto pohľadu problematiku vyznieva často pertraktovaný názor podnikateľov, že zvyšovanie minimálnej mzdy pôsobí na firmy likvidačne, naviac za situácie, keď minimálnu mzdu na Slovensku poberá len cca 3% zamestnancov.

Ďalším významným faktorom ovplyvňujúcim životnú úroveň je daňové a odvodové zaťaženie obyvateľstva. Ide o komplikovanú záležitosť, pretože je potrebné sa na ňu dívať z dvoch hľadísk

a to jednak z pohľadu celkového daňového a odvodového zaťaženia ekonomických subjektov a jednak z hľadiska ich štruktúry.

Pokiaľ ide o celkové daňové a odvodové zaťaženie ekonomiky, Slovensko má jedno z najnižších mier zaťaženia. Potvrdzuje to ukazovateľ podiel príjmov štátu (daní a odvodov) na HDP, kedy napr. v roku 2013 predstavoval 32,9 %, zatiaľ čo v Českej republike 40,9 %, v Poľsku 37,5 %, v Maďarsku 47,7 %, pričom priemer EÚ 28 bol 45,7 %. Podobne to vychádza aj pri porovnaní absolútnej výšky príjmov štátu na obyvateľa, kedy v roku 2013 na Slovensku to bolo 4 790 €, zatiaľ čo v Česku 5 816 €, v Maďarsku 4 917 €, v Nemecku 14 902 € a v Rakúsku dokonca až 18 388 €. Priemer EÚ 28 bol 11 762 € a Eurozóny 13 443 €. Uvedené čísla nemajú optimálnu vypovedaciu schopnosť, pretože nezohľadňujú v potrebnej miere dôchodkovú stránku podnikov a fyzických osôb ako základu pre výpočet reálnych daní a odvodov.

Naproti tomu je však pravdou, že na Slovensku je vysoké celkové odvodové zaťaženie firiem a zamestnancov a neúmerne vysoké daňové zaťaženie obyvateľstva s ohľadom na ich mzdové a dôchodkové príjmy. Potvrdzuje to skutočnosť, podľa ktorej odvodové a daňové zaťaženie celkovej ceny práce (vrátane odvodov zamestnávateľov) predstavuje až 56 %, čo sa spolu s 20% DPH z nakupovaných tovarov a služieb a s ostatnými majetkovými a spotrebnými daňami nepriaznivo premieta do životnej úrovne obyvateľstva.

Vysoké daňové a odvodové zaťaženie zamestnancov potvrdzuje i medzinárodné porovnanie. Ide o zložitú komparáciu s ohľadom na rozdielnosť uplatňovaných systémov. Ale napríklad v porovnaní s Rakúskom má dobrú vypovedaciu schopnosť relácia medzi hrubou a čistou mzdou zamestnanca (po zdanení a odvodoch). Zatiaľ čo v roku 2013 hrubá priemerná mzda bola na Slovensku 835 €, v Rakúsku 3 474 €, pričom čistá mzda na Slovensku bola 645 € a v Rakúsku 2 283 €. Z týchto čísiel vyplýva reálna miera daňového a odvodového zaťaženia zamestnanca na Slovenku 23 % a v Rakúsku 19 %. K tomu pridajme 10% DPH na potraviny a nižšie spotrebné dane v Rakúsku a rozdiel je zrejmý.

Genú práce na Slovensku nepriaznivo ovplyvňuje odvodové zaťaženie platené zamestnávateľom, t.j. z celkovej ceny práce. Predstavuje 35,2 % vymeriacieho základu (412 – 4100 eur). Táto skutočnosť je jedným z argumentov podnikateľskej sféry, prečo sa snažia minimalizovať mzdové náklady. Je pravdou, že odvody do Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní sú značné, avšak na strane druhej daňové zaťaženie firiem daňou z príjmu nemožno považovať za neprimerane vysokú (22 %). V tejto súvislosti je zaujímavý údaj, podľa ktorého podiel vybranej dane z príjmu právnických osôb na celkových daňových príjmoch štátu predstavuje za rok 2014 cca 20 %, čo je o cca 0,5 percentuálneho bodu menej ako činí výnos dane z príjmu fyzických osôb. Zároveň je zaujímavé, že takmer 50 % firiem niekoľko rokov po sebe vykázalo nulový základ pre výpočet dane z príjmu. Je zrejmé, že existujúci právny rámec fungovania obchodných spoločností nie je celkom vyhovujúci. Okrem iného aj tým, že existujú ešte stále možnosti zahrňovať do nákladov výdaje firiem, ktoré s jej činnosťou nesúvisia a tzv. optimalizovať daňový základ vďaka nedokonalkej legislatíve. V tejto súvislosti vládou prijaté opatrenia platiť tzv. licenčné poplatky ako náhradu výpadku daní nemožno považovať za systémové riešenie daného problému.

Z hľadiska porovnania daňového zaťaženia firiem má lepšiu vypovedaciu schopnosť tzv. efektívna daňová sadzba (EATR), pretože zohľadňuje aj ďalšie faktory, ktorými zjednocuje najmä daňový základ. Podľa vykonanej analýzy Českej sporiteľni, efektívna daňová sadzba predstavovala v roku 2013 na Slovensku 16,8 %, zatiaľ čo v Nemecku 28,2 %, v Rakúsku 23 %, Francúzsku 34,2 %, v Českej republike 16,7 %, v Maďarsku 19,3 %, pričom priemer EÚ je 21,1 %. Z uvedeného vyplýva, že korporátne dane na Slovensku patria v EÚ medzi najnižšie.

Je zrejmé, že riešením vysokého odvodového zaťaženia firiem a zamestnancov a podľa podnikateľov aj daňového zaťaženia firiem, nemôže byť ich znižovanie, pretože by sa to nevyhnutne prejavilo na rozsahu a kvalite verejnej spotreby a výsledkovo teda na životnej úrovni obyvateľstva. Dnes už tak poddimenzované sociálne fondy by v prípade znižovania odvodov a daní ďalej prehĺbili tlak na nerovnovážny štátny rozpočet a zvyšovanie jeho deficitu. Najdôležitejšou cestou riešenia je

zvyšovať výkonnosť ekonomiky, teda tvorby finančných zdrojov a zdokonaľovať daňovo odvodový systém. Súčasne s tým robiť účinné opatrenia proti nehospodárnemu vynakladaniu zdrojov určených na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, kde ako ukázali niektoré mediálne prezentované prípady, existujú značné problémy.

Ako problematické z viacerých hľadísk, ale najmä z hľadiska rozloženia daňového zaťaženia, sa javí zavedenie jednotnej (rovnej) sadzby dane v roku 2004. Na strane jednej sa znížili korporátne dane, na strane druhej sa daňové bremeno prenieslo na obyvateľstvo, kde z makroekonomického pohľadu pohľadu to negatívne ovplyvnilo domáci dopyt ako súčasť HDP, samozrejme s negatívnymi dôsledkami do domácej produkcie výrobkov a služieb a tým do životnej úrovne obyvateľstva. Argument tvorcou rovnej dane o tom, že táto podporí hospodársky rast a zvyšovanie zamestnanosti sa nenaplnil. Jediným výsledkom daňovej reformy bolo, že spomedzi všetkých štátov EÚ sa radíme medzi štáty s najnižším výberom daní na HDP a s potrebou obmedzovať výdavky štátu v sociálnej oblasti na hranicu únosnosti.

Jedným z rizík životnej úrovne v dlhšom časovom horizonte predstavuje aj demografický vývoj. Podstatou je známy fakt, podľa ktorého stále menej ľudí bude robiť na čoraz väčší počet dôchodcov. Zatiaľ čo dnes pripadá na jedného dôchodcu cca 1,8 pracujúceho, podľa spracovaných prognóz v roku 2040 bude tento pomer jedna k jednej. Už v súčasnosti predstavuje ročný deficit základného fondu starobného poistenia 1,5 mld. Eur, pričom tento sa bude neustále zvyšovať. Je zrejmé, že z pohľadu štátneho rozpočtu, ktorý tento deficit z veľkej časti pokrýva, je takýto vývoj neprijateľný. Preto je potrebné reálne počítať s tým, pokiaľ by nemalo dôjsť ku zvyšovaniu odvodov do Sociálnej poisťovni, že sa zvýši vek odchodu do dôchodku. Zároveň sa bude znižovať podiel náhrady hrubej mzdy dôchodkom, čo platí pre prvý, tzv. priebežný pilier dôchodkového systému. Už v uplynulom období tento podiel klesal, avšak pri očakávanom raste miezd bude podiel náhrady klesať vyšším tempom. Je zrejmé, že dôchodok z prvého piliera sa postupne stane sociálnou dávkou, ktorá nezabezpečí potrebnú životnú úroveň.

Zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva a jej postupné približovanie k úrovni vyspelých európskych krajín bude náročný a dlhodobý proces, na ktorý bude pôsobiť celý rad vnútorných a vonkajších faktorov. V prvom rade pôjde o to, ako sa bude dariť odstraňovať byrokráciu, korupciu, klientelizmus, zlepšovať vymožitelnosť práva, zdokonaľovať legislatívu podporujúcu podnikanie, a pod. Stále väčší význam musia mať malé a stredné podniky, pretože štruktúra našej ekonomiky, postavená niekoľko málo veľkých firiem, je veľmi citlivá na pôsobenie vonkajších faktorov. Zahraničný dopyt, ktorý predstavuje významnú zložku HDP, môžu kedykoľvek vo veľkej miere ovplyvniť politické udalosti alebo vojnové konflikty kdekoľvek vo svete.

Záver

Podmienky tvorby verejných zdrojov budú stále náročnejšie, preto o to viac bude potrebné zabezpečiť ich efektívne využívanie. Navyiac v sociálnej oblasti existuje značné riziko prehlbovania sa rozdielov medzi vývojom miezd a vývojom starobných dôchodkov najmä za situácie postupného vyrovnávania cenových hladín v rámci EÚ. Pritom rast miezd spolu s rastom dôchodkov sú dôležitými faktormi rastu dopytu na vnútornom trhu a v konečnom dôsledku teda úspešnosti podnikateľskej sféry. Ide o to, aby sa zvyšovanie životnej úrovne dotklo všetkých, ktorí sa v akejkoľvek podobe podieľali alebo podieľajú na jej vytváraní. To však vyžaduje zo strany vlády tvoriť zodpovednú hospodársku a sociálnu politiku krajiny.

Specificity of financial mechanism structure of the housing and communal services

Irina HORBOVA*

Abstract

Purpose of the article is to investigate features of structure of financial resources in the housing and communal services of Ukraine. In the article, the general scientific methods are used, such as: comparative, analysis and synthesis, induction and deduction. The particular economic methods: corporate and industry sector structurization, financial analysis, statistics methods and others. The article's main finding is the analysis of features of the financial mechanism of functioning of housing and communal services as well as finding the optimum scales of state financing of housing and communal services in Ukraine are determined.

Practical implications of the article could be seen in the analysed features of the financial mechanism of functioning of a housing and communal services have allowed to determine on the basis of comparison with experience of other countries scales of optimum state financing of branch in Ukraine. In work, the analysis of structure and features of formation of financial resources of a housing and communal services is carried out.

Keywords: *housing, communal services, financial resources*

JEL Classification: L740, L850, L200, M000, R310

Introduction

The objective process of socioeconomic reforms, which occurs in the country, covers all spheres of economy, of a social infrastructure and is directed on increase of their effective functioning and sustainable development.

The urgency, objective necessity of reforming of housing and communal services caused of themes, that its modern condition is characterized by the grants in economic and resource maintenance. Among problems of a housing and communal services of the country, which require the emergency decision, there is financing branch, preservation of inhabited fund.

1 Theoretical background

Financial resources of the subjects the managing is a set of funds of a money resource and money resources in not to the share form, which are at their order.

The basic purpose of formation of the capital is maintenance of need of the subjects managing in purchase of actives and optimization of structure for maintenance of conditions of efficiency of use.

During a revolution, the capital passes three stages. At first it in the money form is invested in turnaround and irreversible actives and becomes the grocery capital. Then, during manufacture, it turns to the commodity form. At the third stage the commodity capital after realization of the goods, works, services, turns to the money capital.

On sources of formation the financial resources of the subjects managing are divided into such groups:

1. Appropriated means: the authorized capital (cost of actives, which is by a payment of the proprietors in the capital of the enterprise); means of the founders directed on updating of the

* Irina Horbova, postgraduate of the Department of business management and logistics, Zaporizhzhya National University, Ukraine, e-mail: horbova@mail.ua

authorized capital, given in exchange for a valuable paper; insurance compensation; means under the credits received without the requirement of their returning; budget means.

2. Own means is a part in actives of the enterprise, which remains after subtraction of his obligations. This basic termless source of financing of economic activity and repayment of the losses. The own capital is by the indicator of financial independence of the subject managing and its credit status. The sources of the own capital are pure profit, amortisation deductions both maintenance of the further expenses and payments. Financing of activity of the subjects managing for own means not always possible and economically favourable to it. Therefore also there is a need for borrowing financial resources.
3. The involved means are means, which do not belong to the subject of managing, but according to working system of accounts constantly are in its revolution. The free means concern temporarily to them which are formed at the expense of the pure profit, creditor debts and all kinds of the current obligations.
4. The borrowed means are the means received by the subject of managing on certain term on conditions and returning. The basic source of extra resources is all kinds of the credit and loans. Also concern to them means which act from the budget and ministries on conditions of returning.

It is necessary to note, that sometimes appropriated sources separately do not allocate, them take into account in structure own. But that further such branch will be considered, as a housing and communal services, we consider, that such allocation is expedient.

At the expense of the listed sources the financial resources of the subjects managing the capital are formed which is used by the subjects of managing for formation of the actives and realization of activity with the purpose of reception of the appropriate income, profit.

Structure of financial resources (capital), their volume the sorts of its activity, volumes of manufacture, specificity of branch depend on a kind and size of the subject managing.

Presence in sufficient volume of financial resources, their effective utilization, provide a satisfactory financial condition of the enterprise: financial stability and resistance. In this connection, the major task is formation of the optimum mechanism of management of financial resources, which provides their most effective use with the purpose of increase of an overall performance of the enterprises and branches.

Volume of financial resources closely connected with volume of manufacture, effective work of the subjects managing. The large there is a volume of manufacture and maximum overall performance of the enterprise, the large there is a volume of own financial resources, and on the contrary.

By the important factor, which influences size of the profit and condition of financial resources, there is a change of a level of the cost price of production.

By the essential factor, which renders direct influence on size of the profit, there is a price level. In the majority of branches of a national economy the mechanism of the free prices is used, when the prices are established by the enterprises, depending on competitiveness of production, which is realized, supply and demand on it. Therefore subjects of managing is independent, in this case, through the price, established by them, can influence profit received from sale of production, goods, services.

2 Research results and findings

In structure of financial resources of a housing and communal services the important place belongs to the appropriated resources. At creation of the enterprises of this branch, the financial resources are formed at the expense of budget means, means of higher bodies of state management and means of other similar enterprises.

As was specified, by the basic sources of own means of the subjects the managing is pure profit, amortisation deductions both maintenance of the future expenses and payments.

The specificity of activity of a housing economy predetermines structure of the incomes of these enterprises. The incomes are formed at the expense of a rent (the population) - for inhabited premises(rooms) pays and rent payment (the organizations and establishments) - for not of inhabited premises pay. The increase of volumes of inhabited fund is by an additional source of increase of the incomes of a housing economy.

The certain specificity has also fixed capital of a housing economy. From them the majority not means of manufacture, and objects of consumption. The amortization and reproduction of apartment houses occurs in unusual way owing to absence of ready production. The norms of amortization of inhabited fund are intended only for revealing a degree of a deterioration of inhabited buildings.

In structure of a working capital of a housing economy the settlement attitudes with the consumers (proprietors of apartments and employers) prevail.

The financing of their activity is carried out on the basis of the estimate of the incomes and charges on operation of inhabited fund.

Owing to specificity of their activity the certain features have basic and circulating capitals of the municipal enterprises. The overwhelming majority of their production are services, but industrial purpose. These services can not collect, therefore in municipal sphere processes of manufacture and the realizations practically coincide. Thereof, there are certain features of structure, organization and use of a working capital of the municipal enterprises.

In structure of circulating capitals of municipal sphere there are no such components, as raw material and basic materials uncompleted construction ready production. At the same time, if to the consumers the opportunity is given to pay services in preferential terms, then the municipal enterprises have necessity to have essential turnaround means in accounts for the given services.

The certain specificity have as well a fixed capital of the municipal enterprises - this mainly networks, which are used for delivery of production and services to the consumers. The consequence it is significant charges both overhaul of networks and structures of municipal sphere.

The municipal services is branch with significant cost of a fixed capital. Except for an industrial fixed capital, in municipal sphere there are funds of an external accomplishment (sidewalks, bridges ets). On an industrial fixed capital the amortization is charged on working norm and standards, on funds of an accomplishment - the amortization is not charged. The reproduction of a fixed capital in a municipal services is carried out at the expense of a capital investment, the basic source of which receipt is means of the budget. At the expense of budget means the construction of a fixed capital of an accomplishment is conducted.

The municipal enterprises, which realize production and give services - are on self-financing. Those enterprises, which give gratuitous services (gardening, street illumination and ets), are financed from the budget for the actually executed works.

The borrowed financial resources housing and communal services are formed at the expense of the credits and loans. But the credit resources in branch are used unsufficiently. The reason is, that the financial and credit establishments do not consider(examine) branch as investigation attractive because of significant financial instability. The absence of guarantees limits use of alternative mechanisms of financing of the long-term projects at the expense of release of the bonds, financial rent with attraction of the manufacturers equipment or energetic of the service companies, and also investment means of private (individual) sector of economy. The situation with crediting is better in a housing economy, in comparison with municipal.

In a housing and communal services such source of the involved capital, as creditor debts is used. This source is used by the enterprises of a domestic housing and communal services, but it is not always possible to consider it as the positive phenomenon.

From a position of an estimation of a financial condition of branch the absolute meanings(importance) debtor and creditor debts, how many their parity(ratio) are important not so much. The financial condition is estimated by comparison of creditor debts (source of actives) with debtor (accommodation of actives). It is satisfactory in case of excess debtor of debts above creditor.

The specificity of branch, is use of a means of the state budget in the form of the charges. The charges on a housing and communal services of Ukraine carry to the second group of the charges of the budget (charges on public and social services, which are given to a society and directly to citizens).

It is necessary to notice, that the character of functioning of branch exists in the majority of the countries of the world, irrespective of a level of their economic development.

In the majority of the countries of the world housing and communal services is subsidy branch, its financial condition depends on volumes of the charges of the state budget. With the purpose of development of ways of an exit housing and communal services of Ukraine from crisis, in work the comparisons of dynamics and volumes of the charges of the budget on the contents of housing and communal services of the Russia, Republic of Belarus and Great Britain with the appropriate parameters for the Ukraine are carried out. Is established, that in the Russia and Republic of Belarus the volumes of the charges on housing and communal services are made approximately by 2,3 % and essentially did not change during 2000 – 2011 years. Volume of the charges concerning a total sum of the charges of the budget of these countries made: 6-8 % in Russia; 4-7 % - in Republic of Belarus. In the Great Britain, the charges of the budget only on a communal services, make 2,5 %. Is shown, that in Ukraine volume of the charges on housing and communal services makes less than 1 % GDP of the country and approximately 2,5 % from a total sum of the charges of the budget. Is proved, that the insufficient level of budget financing housing and communal services in Ukraine is the basic reason of financial crisis of the branch.

The break-even of housing and communal services the Ukraine's are possible for reaching under condition of, if the charges of the budget of Ukraine will make from 4,3 % up to 7,82 % of a total sum of the charges of the budget, or from 1,6 up to 2,5 % GDP, as it is done in the Republic of Belarus. It will be possible if dynamics of the charges on the contents housing and communal services from the budget of the country to keep at a level 2000 – 2005 years, when there was a gradual acceleration of rates of their growth, it will be possible to reach of the break-even in 2013 year.

Conclusion

As was found out, a specific source of own financial resources of a housing and communal services are the charges of the budget of the country, in our opinion, such mechanism of state financial support can be optimum which provides a sufficient level of financial and economic safety of a housing and communal services and opportunity of constant development of branch.

At formation of the mechanism of financial support of branch it is necessary to take into account such circumstances.

On the one hand, total amount of financial resources of branch should be enough that it was profitable. Therefore it is important to determine a sufficient level of additional external financing from the state budget. It in aggregate with own, involved and borrowed financial resources of branch will ensure a necessary level of its financial stability.

On the other hand, the additional financing should not turn to the basic source of financial resources of branch. The basic task of financial management of branch should be activation of internal opportunities and reserves concerning the factors of manufacture.

Under such circumstances of optimum association branch of the factors of manufacture and external financial support of the state will allow to ensure stable development of a housing and communal services of Ukraine.

References

- [1] *Innovation-integration technology of socio economic development of region* [the Text]: the monography / V. P. VOLKOV - L. A. GOROSHKOVA - M. O. PANKOVA. Under general edition V.P.Volkov. - Zaporozhye: ZNU, 2011. 290 p.
- [2] *Management of industrial and infrastructural development of economic potential of Ukraine* [the Text]: the monography / Under general edition V.P.Volkov. - Zaporozhye: ZNU, 2012. 500 p.
- [3] VOLKOV, V. P. *Modeling of conditions without unprofitability functioning of the Housing-municipal services of Ukraine* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova // Theoretical and practical aspects of economy and intellectual property: the collection of scientific works. - Mariupol: DVNZ «PDTU», 2013. - Release 1. - V. 1 pp. 179 -183.
- [4] GOROSHKOVA, L. A. *The analysis the determinant of economic safety of branches of a national economy* / L.A. Goroshkova // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytskyi: Pereyaslav-Khmelnytskyi state pedagogical university. 2012. - №19. p. 149-163.
- [5] VOLKOV, V. P. *Problems energysaving in inhabited fund of Ukraine* / V.P. Volkov // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytskyi : Pereyaslav-Khmelnytskyi state pedagogical university. - 2013. - №20/1. — p. 83-90.
- [6] VOLKOV, V. P. *Forecasting of development of complex technical and economic systems mezolevel* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova // Economic bulletin of university: the collection of scientific works of the scientists and post-graduate students. - Pereyaslav-Khmelnytskyi : Pereyaslav-Khmelnytskyi state pedagogical university. - 2013. - №20/2. p. 257-263.
- [7] VOLKOV, V. P. *The structure of financial and economic safety of the Housing-municipal services of Ukraine* / V.P.Volkov, V.Shmal, L.A.Goroshkova // The municipal Services of cities: the scientific and technical collection. - Kharkov: Kharkov national academy of municipal economy, 2013. - V.108. p. 279 - 285.
- [8] VOLKOV, V. P. *Quality of the Housing-municipal services as compound system of the social responsibility of the enterprises of area* / V.P.Volkov, L.A.Goroshkova, V.Shmal // Scientific bulletin Uzhgorod university. Series "Economy": the collection of scientific works. - Uzhgorod: DVNZ "UzhNU", 2014. - V.3 (44). p. 86-90.
- [9] VOLKOV, V. P. *Problems of energysaving in the inhabited fund of Ukraine* / V.P.Volkov // International conference «Regional development - basis of development of the Ukrainian state» (Donetsk, April 4-5, 2012). - Donetsk, DDUU. p. 323-331.
- [10] VOLKOV, V. P. *Energysaving services, making to financial and economic safety of Ukraine* / V.P.Volkov, V.Shmal, L.A.Goroshkova // III International scientific - practical conference «Information-analytical maintenance of the financial management and economic safety: audit support and business investigation» (Kharkov, April 11-13, 2013). - Kharkov: KhNUMG, 2013. 162 p. p. 29-30.
- [11] ZAPATRINA, I. V. *Housing-municipal infrastructure: reforms and system of their financial maintenance* [the Text]: the monography / I.V.Zapanrina. - Kiev.: Institute of economy and forecasting, 2010. 336 p.
- [12] *Reforming of the Housing-municipal services: the theory, practice, prospect* [the Text]: the monography / O.M.Ticshenko, M.O.Kizim, T.P.Yureva, S.Y.Yureva, I.V.Pokusa. - Kharkov.: "INZhEK", 2008. 368 p.
- [13] *Scientific bases of reforming and development of Housing-municipal services* [the Text]: the monography / Povazhny O.S., Popov O.P., Zapatrina I.V., Volkov V.P. Etc. Cherkasy: Brama-Ukraine, ChDTU, 2011. 436 p.

Perspectives for the development of trade relations between Slovak Republic and Republic of Bulgaria via Danube River

Petya KORALOVA*

Abstract

River Danube is an international inland waterway that is part of the Rhine – Danube Core Network Corridor. The favorable geographic location of Slovakia and Bulgaria, as well as their outlet on the River Danube, are key factors for the insurance of better transport and trade relations among West of Europe and Middle East. In this regard, the main objective of the report is to reveal the perspectives for development of the trade relations between both countries via inland waterway transport.

For that purpose, a review of the status quo of Bulgarian and Slovak ports is made, as well as an analysis of the cargo turnover, export, import and balances of trades of the countries. As a conclusion, the results of the current research are summarized.

Keywords: trade relations, inland waterway transport, cargo turnover

JEL Classification: F16

Introduction

The Danube is the second longest river (2,845 km) in Europe and is essential for the countries through which it flows: Germany, Austria, Slovakia, Hungary, Romania, Bulgaria, Croatia, Serbia, Ukraine, and parts of Switzerland, Poland and Moldova. As part of the Main - Danube Canal the river is linked to the Black and North Sea.

Depending on the terms of navigation, Danube is divided into three main sections:

1. Upper Danube - from source to Vienna - the riverbed is wide, but it is enough for navigation. In this area the water level is highest between May and August, and lowest water levels are recorded between October and March (Via-Donau, 2006);
2. Middle Danube - from Vienna to Iron Gate. The river is the deepest in April and March and low water levels are observed between August and October. Slovak ports are situated on this section of the river;
3. Lower Danube - from Iron Gate to Sulina. Fluctuations in the water level of that section have been observed during the same periods of the year that are typical for Middle Danube. Bulgarian ports are situated on this section of the river.

In accordance with the European transport policy, inland waterway transport, together with rail transport are seen as the transport modes that fully respond to its main objectives to achieve sustainable and competitive transport system, where all transport services are provided by energy efficient and environmentally friendly transport modes. Moreover, inland waterway is characterized by the following advantages:

- High degree of security, safety and reliability during freight transportation – the number of accidents in inland waterway transport is 60 times (Koparova, 2013) lower than these in road transport and 15 times lower than these in railway transport;
- The cost of inland waterway freight transport services is much lower than the cost of freight transportation services in road and railway transport – approximately between 30% and 60%, depending on the cargo type and distance (UNECE, 2011);
- Environmentally friendly and energy efficient – green house gas emissions by inland waterway transport are 3 times lower than these in road transport (UNECE, 2011)

* Assistant professor Petya Koralova, PhD, Todor Kableshkov University of Transport, department "Economics and accountancy in transport", Bulgaria, e-mail: petyakoralova@icloud.com

Danube River is also part of the Rhine – Danube Core Network Corridor (Commission, 2015) which provides the main east-west link between continental European countries, connecting France, Germany, Austria, the Czech Republic, Slovakia, Hungary, Romania and Bulgaria along the Main and Danube Rivers to the Black Sea. In this regard, there is good opportunity for inland waterway transport on the River Danube to serve the trade traffic between Slovakia and Bulgaria. First of all, Danube flows through the territory of both countries as their main river ports, which serve as export and import centres, are Bratislava and Komárno in Slovakia and Rousse and Lom in Bulgaria. Secondly, the favourable geographic location of both countries in Europe is a prerequisite for their importance of ensuring the cargo and traffic flows from West of Europe to the Middle East and Asia.

1 Current status and characteristics of river ports in Slovakia and Bulgaria

Bratislava

The port is located in the southeast part of the capital Bratislava, on the left bank of the Danube River (1865 - 1866 km). It is the largest of the Danube ports in Slovakia, and its total area is 1,431,586 m². The port is linked to the main industrial centres of Slovakia, Czech Republic, Austria and Hungary. It has direct connection by road and rail with the Baltic-Adriatic Core Network Corridor, as well as to the pipeline network of the country. The port is located close to the international airports of Bratislava, Budapest and Vienna and is linked by rail with the European railway networks C-E63 and C-E61. The port is specialized in handling and storage of bulk, general, oversized and liquid cargoes. It is equipped with the following facilities:

- Covered warehouses with total area of 25 790 m²;
- Open storage area – 75 335 m²;
- Ro-Ro ramp for handling of transport units with capacity of 400 cars per hour, which is too rarely used;
- 17 cranes with capacity between 2,3 and 32 t;
- 2 cranes for handling of oversized cargoes with capacity 280 t each;
- Tri-modal container terminal, which covers a territory of 25 000 m² and facilitated with 5 reach stackers and railway tracks with length of 250 m. The total capacity of the terminal is 50 000 TEUs per year and it serves the container traffic between Bratislava, Bremerhaven and Budapest. The main problem is that 86 % of its capacity is not used efficiently.

There is a terminal for handling and storage of liquid cargoes (LPG, light and crude mineral oils and their derivatives) which are shipped directly from the Slovak refinery Slovnaft (Balis, 2012).

Port Komárno

The port is situated on 1767 kilometre of the Danube River and is specialized in handling and storage of bulk and general cargo. The port is equipped with transshipment facilities which include 8 portal cranes with capacity of 16 tonnes; mobile crane with capacity of 17 tons and 4 universal cranes. Its storage warehouses cover an area of 23 130 m² and its open storage areas are respectively 6597 m². The port is very important for the foreign trade of Slovakia with the countries from the Black Sea and North Sea area (Balis, 2012).

Port Lom

Port Lom is of national importance as it is on the intersection of Rhine – Danube and Orient – East Med Core Network Corridors, and is located approximately 160 km north of the capital Sofia, on the right bank of the Danube River. Its territory covers a total area of 299 380 m² and has 13 berths. The total length of the waterfront is 1463 meters and the proposed maximum depth of berth is 1,8 m. Port Lom is specialized in handling and storage of bulk (ores and coal), general cargoes and containers. For loading and unloading operations are used 22 cranes with capacity of up to 10-20 tones, 6 universal cranes with capacity of 3-5 tones. The predominant age of the transshipment facilities is between 58 and 65 years. The port total open and covered storage area is 121 014 m² and is equipped with terminal for liquid cargoes with capacity of 188 m³. Total capacity of the port at the existing operational mode is: berth throughput 3 100 t/dwt and storage – 5 860 t/y. It is open

for transit traffic from FYROM and Greece and has a good connection with the port of Thessaloniki, which is the largest transport hub in the Mediterranean.

By March 2013 the port was managed by Executive Agency “Maritime administration”, then its management and operation is borne by the concessionaire “Port Invest” Ltd through public-private partnership. The contract is signed for a period of 35 years (Koralova, 2014).

Port Rousse

“Port Complex Ruse” Jsc is the largest transportation hub in the Bulgarian section of the Danube River with a total area of 920 000 m². Its importance is determined by its geographical location as an intersection point of Rhine – Danube Core Network Corridor, “The Route of Silk” and corridor TRACEKA. Port Rousse is a multimodal center, which is set at two port terminals:

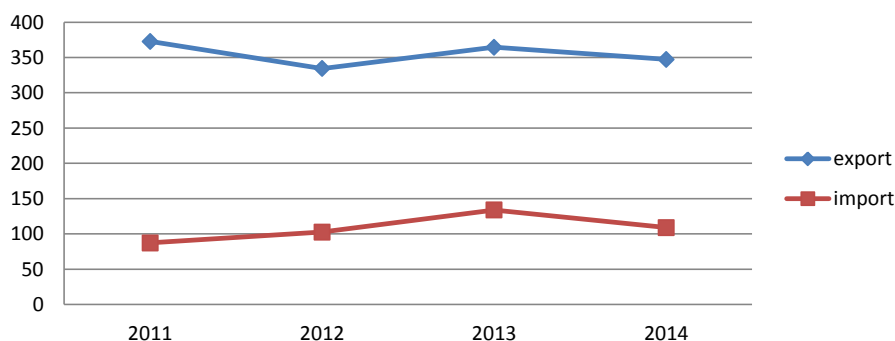
- Rousse-West – specialized in the transshipment and storage of bulk and general cargo. It is equipped with loading facilities, including 11 universal cranes with capacity of 3-5 items. The capacity of the terminal is 500 000 t per year;
- Rousse East – is equipped with Ro-Ro terminal for handling of cars and trucks, universal cranes (17 to 32 tons capacity), forklifts (20 with 3-5 tons capacity), and pneumatic devices with average age between 30 and 40 years. The total cargo that can be handled along the harbor of Port Rousse East for a year is 1.5 million tones. The port is equipped with its own railway track with total length of 4700 m, and the distance to the nearest road is 2 km. It has an artificial estuary with vertical quay wall to facilitate loading and unloading of vessels at low water levels.

Port Rousse plays a major role in the national transport system, being directly connected to the biggest Black Sea port of Bulgaria – Varna, which could provide opportunities to attract transit cargo flows from Europe to the Near and Middle East (Koralova, 2014).

2 Analysis of the ports cargo turnover by import and export

Turnover is defined as the amount of money, taken by a business in a particular period. (Press, 2005). Rebates and price deductions are taken into account as well as special charges that the customer might have to pay. Turnover does not include VAT or similar deductible taxes (Commission, Structural Business Statistics, 2015). Turnover of river ports and inland waterway carriers in foreign trade is primarily associated with the balance of trade of both Danube riparian countries: Slovakia and Bulgaria. It is necessary, so as to be explained in monetary terms the trade relations between these countries. Turnover of river ports and river operators in foreign trade manifested as revenues from export or import is decisive in calculating the net export, whose values are determinant for the formation of positive or negative countries’ balance of payments (Kopálová, 2013).

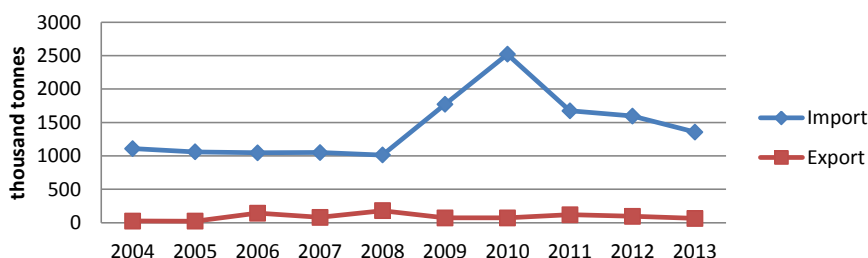
Figure 1

Source: Statistical Office of the Slovak Republic

As can be seen on the figure above, the highest share of trade relations between Bulgaria and Slovakia is occupied by exported cargoes – 76.6% and the rest is for the imported products – 23.4%. The export to Bulgaria forms 0.7% of the total export of the country, as the import from Bulgaria constitutes only 0.2% of the total import of Slovak Republic. The general trend that is observed is of slight increase after 2012 in the volume of exported and imported goods to and from Bulgaria. In 2014 import increases with 24.7% compared to 2011, while export decreases with 6.9%, compared to 2011.

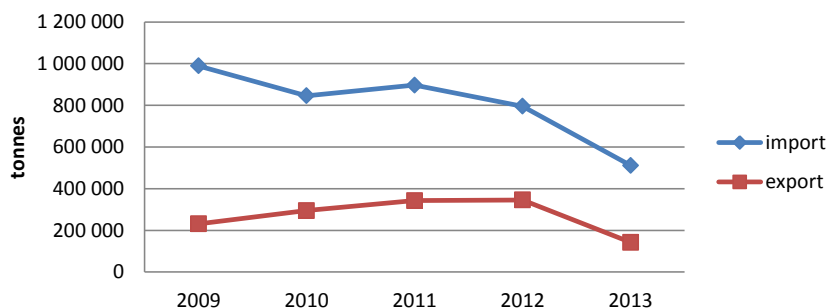
Figure 2

Source: Statistical Office of the Slovak Republic

Seen from figure 2, Slovak carriers transport cargoes via inland waterways mostly by import, as its share is approximately 10 times higher than that of export. The volume of exported goods by Slovak inland waterway operators is almost constant during the observed period /2004-2013/ as average 87.7 thousand tonnes are transported per annum. Significant share of the total cargo volume constitutes the imported goods via road or rail from Poland and their export to Bulgaria and Romania via Danube River (Коралова, 2013).

Figure 3

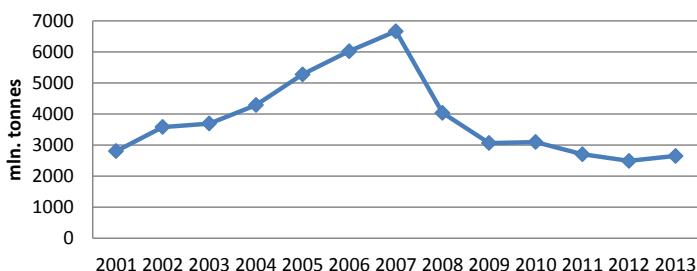

Source: Executive Agency Maritime Administration, Bulgaria

The general trend that could be seen on the figure above is of decrease for both import to and export from Bulgaria via inland waterways. The volume of imported cargoes decreases 2 times in 2013 compared to 2009, while the decrease in export is not so significant – only 88 thousand tonnes. The main trade partners of Bulgaria in terms of export are Romania and Republic of Serbia and as far as import is concerned, its trading partners are Slovakia, Austria, Germany and Ukraine, which consisted fewer than 3% of the total import of the country (Коралова, Изследване на състоянието и товарооборота на пристанищата и прилежащата им инфраструктура в българския участък на река Дунав, 2013). Exported cargoes are mostly agricultural products and fertilizers, while the

imported cargoes consisted of cars, rolling stock and etc. The imported and exported cargoes are predominantly handled at ports of Lom and Rousse, as they are Bulgarian's largest infrastructure terminals.

Figure 4

Source: Executive Agency Maritime Administration, Bulgaria

Cargoes handled at Bulgarian river ports on the Danube have increased average with 461.6 thousand tonnes per annum from 2001 till 2007. However, as a result of the world economic and financial crisis, a sharp decrease of 359.3 thousand tonnes in 2009 compared to 2007 is realised. The reason why such kind of tendencies are observed, due to the changes in the world economy, which result in moving industry and services toward small batch production. Obviously, the objectives of the European transport policy in the recent years has great impact on the transport services via inland waterways, as in 2013, a slight increase of 15 thousand tonnes compared to 2012 is presented.

Conclusion

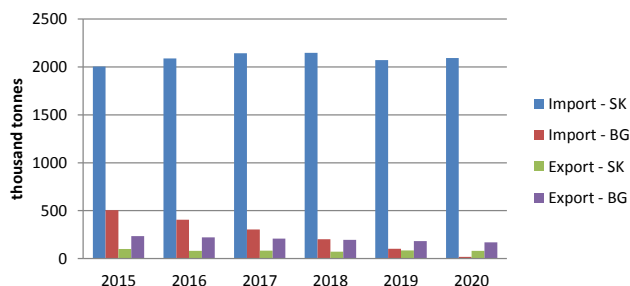
The favourable location of Bulgarian /Lom and Rousse/ and Slovak ports /Bratislava and Komárno/ on the Danube, as well the fact that Rhine – Danube Core Network Corridor passes through their territories, have key role for the trade relations between West of Europe and Middle East. As a consequence of the analysis, it was found out that ports' free capacity is not utilized efficiently, which results in decrease of import and export of cargoes at the ports /the trends are of general decrease for both countries in 2013 compared to 2011, (see figures 1 – 3)/. It was ascertained that ports are equipped with enough storage areas, transshipment facilities to handle variable cargo types and are well connected to the road and rail infrastructure of European transport network. In this regard and in accordance with the European White Paper on Transport for smart mobility, energy efficient and environmentally friendly transport services (DGMT, 2011), the transportation of all cargo volumes that forms the import and export between Slovakia and Bulgaria could be shifted to inland waterway transport on the Danube.

Moreover, the application of information and communication technologies (Commission, Directive 2005/44 on harmonised river information services /RIS/ on inland waterways in the Community, 2005) at Bulgarian and Slovak ports is in favour of development of the trade relations between both countries via Danube River, because:

- Tracking and tracing of cargoes and vessels in real time may limit the liability of transport operators in the event of force majeure such as loss and complete or partial damage of the transported goods;
- River information services are an innovative way by which the efficiency of river freight transportation can be enhanced. They help improve the terms of navigation and optimize the utilization of vessels and port infrastructure by time.

In this regard, a forecast for the development of trade relations between Slovakia and Bulgaria, on the basis of statistical extrapolation for the period 2015 – 2020 is made. The statistical data used consists mainly of transported cargo volumes by export and import via Danube River.

Figure 5

Source: Author's own calculations

Seen from the figure above, the balance of trade of Slovakia via Danube River will be formed mainly by import as its values are expected to reach 2.1 million tonnes in 2020, but the values of export will decrease to 81 thousand tonnes. What is observed about balance of trade of Bulgaria via Danube River is that till 2017 import will exceed export but after 2018 the opposite trends will be achieved. It is expected that in 2020 the export will reach the values of 170 thousand tonnes compared to 19 thousand tonnes for import. That is why, the future development of the trade relations between Slovakia and Bulgaria via inland waterway transport must be directed to attract more cargo flows from Middle and Far East through Bulgarian and Slovak river ports via Rhine – Danube Core Network Corridor.

References

- [1] BALIS, A. 2012. *DaHar Project, IWT Lab Bratislava, Status quo Report*. Brussels: European Commission.
- [2] COMMISSION, E. 2015. *About Us: Mobility and Transport*. Letöltés dátuma: 2015. October 17, forrás: Mobility and Transport: http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/corridors/rhine-dan_en.htm.
- [3] COMMISSION, E. 2005. September 7. Directive 2005/44 on harmonised river information services /RIS/ on inland waterways in the Community. Brussels.
- [4] COMMISSION, E. 2015. *Structural Business Statistics*. Letöltés dátuma: 2015. October 17, forrás: EUROSTAT, Statistics Explained: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Services_turnover_index_overview.
- [5] DGMT. 2011. *Roadmap to a single European Transport Area - towards a competitive and resource efficient transport system*. Brussels: European Commission.
- [6] International, B. C. - ProgTrans - VDB & Donau, V. 2004. *Prospects of Inland Navigation within Enlarged Europe*. European Commission.
- [7] KORALOVA, P. 2014. *GAP analysis of the assessment of serving potential transport demand and infrastructure needs by utilizing the existing terminal and infrastructure from Slovakia to the Black Sea*. Brussels: ADB multiplatform.
- [8] PRESS, O. U. 2005. *Oxford Dictionary*. United Kingdom: London.
- [9] UNECE. 2011. *White Paper on Efficient and Sustainable Inland Waterway Transport in Europe*. Geneve: ECE/TRANS.
- [10] Via-Donau. 2006. *About Us: Via Donau*. Letöltés dátuma: 2015. October 16, forrás: Via Donau Web site: www.donaushiffahrt.info/daten_fakten/verkehrsweg_donau/eckdaten.
- [11] КОРАЛОВА, П. 2013. Възможности за повишаване ефективността на речните товарни превози. София, България: Университет за национално и световно стопанство.
- [12] КОРАЛОВА, П. 2013. юли 17. Изследване на състоянието и товарооборота на пристанищата и прилежащата им инфраструктура в българския участък на река Дунав. Железопътен и интермодален транспорт , 4, old.: 26-37.

Medzinárodné audítorské štandardy v podnikateľskej sfére v kontexte s etickým kódexom

Nora ŠTANGOVÁ* - Agneša VÍGHOVÁ**

International auditing standards in the context of the code of ethics

Abstract

Currently, the globalization is creating common standards and regulations for the operation and evaluation of business. It also created a need for certain human values, of the man, evaluating - performing audit in terms of its internal attitudes. In the article we deal with linking of the expert knowledges and the human internal values, which the auditor follows in terms of regulations.

Keywords: *international auditing standards, code of ethics, creative accounting, accounting information, ethical requirements*

JEL Classification: M41

Úvod

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie vznikla povinnosť implementovať medzinárodné účtovné štandardy do legislatívy SR. Táto povinnosť sa týkala aj profesie audítorstva, v prostredníctvom implementácie medzinárodných audítorských štandardov do legislatívy Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu od 1.1. 2008 vstúpil do platnosti zákon č. 540/2007 o auditoch v znení neskorších predpisov, v zmysle tejto právnej normy audítori majú povinnosť postupovať pri výkone auditu podľa Medzinárodných audítorských štandardov ISA) a podľa medzinárodného etického kódexu. Tieto štandardy audítor má dodržiavať aj v situáciách, kedy zistí náznaky kreatívneho účtovníctva. Cieľom článku je poukázať na vybrané praktiky uvedeného problému na Slovensku..

1 Krátka história vzniku medzinárodných audítorských štandardov

Medzinárodné audítorské štandardy vznikali z dôvodu zabezpečenia vysokej odbornej úrovne a spoľahlivosti overovania účtovných závierok. Medzinárodná prax sa nimi zaoberala od konca sedemdesiatych rokov minulého storočia. Účelom audítorských štandardov je stanoviť princípy, ktorými sa riadi audítor pri overovaní účtovnej závierky. [2, s. 211]. Medzinárodné audítorské štandardy (ISA) pripravujú a vydávajú zamestnanci inštitúcie Medzinárodná federácia účtovníkov (The International Federation of Accountants – IFAC) a Rada pre medzinárodné štandardy pre audit a uisťovacie služby.

Hlavným cieľom vzniku medzinárodných audítorských štandardov je ich implementácia do legislatívy jednotlivých štátov Európskej únie a ďalších štátov sveta. Implementáciou medzinárodných audítorských štandardov do praxe je zabezpečené jednotný postup audítorov pri overení finančných výkazov.

Cieľom auditu finančných výkazov je umožniť audítorovi vyjadriť názor na to, či sú finančné výkazy vo všetkých významných súvislostiach zostavené v súlade so zákonom o účtovníctve a postupov účtovania. Účelom auditu je zvýšiť mieru dôvery používateľov finančných výkazov. ISA ako celok poskytujú pre prácu audítora dôležité usmernenia pri napĺňaní tohto cieľa. Audítor uplatní všetky štandardy ISA, ktoré sú pre audit aktuálne. Štruktúru ISA obsahuje tabuľka 1.

* prof. Ing. Nora Štangová, CSc., Katedra malého a stredného podnikania, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: nora.stangova@vsemvs.sk

** PhDr. Agneša Víghová, PhD., Katedra verejnej správy, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: agnesa.vighova@vsemvs.sk

Tabuľka 1 Štruktúra medzinárodných audítorských štandardov ISA

ISA 200 – 299 Základné princípy a zodpovednosť	
200	Celkové ciele nezávislého audítora a vykonanie auditu v súlade s medzinárodnými audítorskými štandardmi
ISA 210	Dohodnutie podmienok zákaziek na audit
ISA 220	Kontrola kvality auditu finančných výkazov
ISA 230	Audítorská dokumentácia
ISA 240	Zodpovednosť audítora týkajúce sa podvodu pri audite finančných výkazov
ISA 250	Zohľadnenie zákonov a predpisov pri audite finančných výkazov
ISA 260	Komunikácia s osobami poverenými spravovaním
ISA 265	Informovanie osôb poverených spravovaním a manažmentu o nedostatkoch v internej kontrole
ISA 300 – 499 Posúdenie rizík a reakcia na posúdené riziká	
ISA 300	Plánovanie auditu finančných výkazov
ISA 315	Identifikácia a posúdenie rizika významných nesprávností poznaním účtovnej jednotky a jej prostredia
ISA 320	Významnosť pri plánovaní a vykonávaní auditu
ISA 330	Rekcie audítora na posúdené riziká
ISA 402	Úvahy počas auditu týkajúce sa účtovnej jednotky, ktorá používa organizácia poskytujúcu služby
ISA 450	Vyhodnotenie nesprávností zistených počas auditu
ISA 500 – 599 Audítorské dôkazy	
ISA 500	Audítorské dôkazy
ISA 501	Audítorské dôkazy – špecifické úvahy pre vybrané položky
ISA 505	Externé potvrdenia
ISA 510	Prvotná zákazka na audit – začiatkové stavy
ISA 520	Analytické postupy
ISA 530	Výber vzorky v audite
ISA 540	Audit účtovných odhadov vrátane účtovných odhadov reálnej hodnoty a súvisiace zverejnenia
ISA 550	Spriaznené osoby
ISA 560	Následné udalosti
ISA 570	Nepretržité pokračovanie v činnosti
ISA 580	Písomné vyhlásenia
ISA 600 – 699 Použitie práce ostatných	
ISA 600	Špeciálne úvahy – audit finančných výkazov skupiny
ISA 610	Použitie práce interných audítorov
ISA 620	Použitie práce experta nominovaného audítorom
ISA 700 – 799 Závery auditu a správy	
ISA 700	Formovanie stanoviska k finančným výkazom k správa k finančným výkazom
ISA 705	Modifikácie stanoviska v správe nezávislého audítora
ISA 706	Odseky so zdôraznením skutočností a odseky o iných skutočnostiach v správe nezávislého audítora
ISA 710	Porovnávacie informácie – zodpovedajúce údaje a porovnávacie finančné výkazy
ISA 720	Zodpovednosť audítora za iné informácie v dokumentoch obsahujúcich auditované finančné výkazy
ISA 800 – 899 Špeciálne oblasti	
ISA 800	Špeciálne úvahy – audit finančných výkazov zostavených v súlade s rámcom na osobitné účely
ISA 805	Špeciálne úvahy – audit jednotlivých finančných výkazov a konkrétnych prvkov, účtov alebo položiek finančného výkazu

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov

Medzinárodné audítorské štandardy (ISA) poskytujú presný postup pre audítora, teda návod pri overovaní finančných výkazov účtovnej jednotky. Postupy sú vypracované detailne, od úvahy audítora o prijatí zákazky až po postupy, ktoré zahŕňajú závery audítorských prác. Uvedený štandard definuje skutočnosť, ako má audítor postupovať pri riešení špeciálnych problémov, ktoré sa môžu vyskytnúť v praxi. Implementácia Medzinárodných audítorských štandardov zjednotila legislatívu Slovenskej republiky v oblasti auditu, pretože prijala aj implementovala ISA štandardy do svojej legislatívy. Hlavným cieľom je, aby tieto jednotné štandardy používali audítori na celom svete.

Pre ilustráciu uvádzame výsledky prieskumu, ktoré krajiny sa ako pripojili k užívaniu štandardov:

a/ prijaté v plnom rozsahu:

Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Grécko, Maďarsko, Írsko, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Holandsko, Poľsko, Fínsko, Rumunsko, Slovenská republika, Španielsko, Švédsko, Veľká Británia, Rakúsko, Litva

b / prijaté čiastočne :

Česko, Taliansko - okrem štandardu 720, 250,

c/ neprijaté vôbec :

Nemecko, Francúzsko, Portugalsko (dôvody nedostupné verejnosti).

Väčšina štátov Európskej únie prijala štandardy ISA v plnom rozsahu, teda audítori a asistenti audítorov týchto krajín majú povinnosť tieto štandardy používať v praxi. Používanie audítorských štandardov v praxi má vplyv aj na audítorskú dokumentáciu, nakoľko hlavne audítorská dokumentácia má byť vedená podľa medzinárodných audítorských štandardov (ISA). Audítor priebeh auditu, ako aj dôkazy tvrdení dokumentuje v dokumentácii audítora. Význam audítorskej dokumentácie spočíva predovšetkým v tom, že je :

- jediným hodnoverným dôkazom toho, že sa audit vôbec vykonal,
- hlavným a nezameniteľným argumentačným zázemím v rukách audítora,
- trvalým rezervoárom pozitívnych i negatívnych poznatkov, ku ktorým sa audítor môže kedykoľvek vrátiť. [2, s. 293]

Audítorská dokumentácia slúži predovšetkým ako základňa, ktorá pomáha audítorovi vytvoriť si jeho názor. Je pomôckou pri vykonávaní a kontrole práce audítora. Predstavuje nástroj organizovania, katalogizácie a používania audítorských dôkazov, nástroj pre vedenie a kontrolu audítorského tímu v priebehu zákazky a ako východisko pre audítora pri príprave ďalších zákaziek, pre doloženie súladu s audítorskými štandardmi a pre plánovanie ďalších auditov.

Obsah audítorskej dokumentácie

Špecifický obsah dokumentácie sa líši podľa každej zákazky, obvykle však obsahuje audítorské dôkazy, ktoré potvrdzujú, že :

- audit bol primerane naplánovaný, vedený a kontrolovaný,
- bol analyzovaný vnútorný interný kontrolný systém účtovnej jednotky, čo pre audítora predstavuje základ pre určenie rozsahu a charakteru substantívnych testov,
- získaná audítorská dokumentácia, použité audítorské postupy a vykonané testy poskytujú dostatočne kvalifikovaný predpoklad pre vyslovenie názoru audítora na finančné výkazy. [2, s. 294]

2 Etický kódex audítora

Audítor má právo overovať účtovné výkazy účtovných jednotiek. Účtovné jednotky môžu vykonávať činnosť v rôznych odvetviach hospodárskeho života : napríklad podnikateľské subjekty, subjekty samosprávy, subjekty bánk, poisťovní a ďalšie. Bez ohľadu na to, v ktorom odvetví účtovná jednotka vykonáva svoju činnosť, audítor má postupovať podľa etických pravidiel.

Etika stanovuje systém morálnych hodnôt a zásady správania sa ľudí pri danej činnosti v konkrétnej situácii pri plnení spoločenského cieľa. Audítori a asistenti audítorov pri výkone svojej audítorskej profesie by sa mali riadiť etickými požiadavkami. Etické požiadavky, ktoré sú kladené na audítorov a asistentov audítora sú definované v etickom kódexe pre audítorov. Etický kódex pre audítorov vydáva Medzinárodná federácia účtovníkov (IFAC), jedná sa o medzinárodný etický kódex, teda aplikujú sa v kódexe ustanovené všeobecne platné etické pravidlá, ktoré ovšem vzhľadom na rozdiely v kultúre, jazyku, sociálnych systémoch atď. musia byť citlivo aplikované a implementované v danej krajine členskými orgánmi v zmysle konkrétnych situácií. Na elimináciu možných rozdielov štáty môžu prijímať opatrenia pri implementácii etického kódexu v danom štáte. Takýto prístup umožní riešiť alebo vysvetliť prípadné rozdiely medzi očakávanými a predpísanými štandardmi. [2, s. 59]

Posledný Etický kódex audítora-- vydaný IFAC-om v roku 2014 bol novelizovaný, zároveň bola vydaná úplná verzia kódexu, ktorá je účinná od 1.1.2015.

Všeobecné etické požiadavky, ktoré sú uvedené v novelizovanom etickom kódexe pre audítorov, sú zamerané na:

- Zachovanie etických pravidiel pri akejkoľvek činnosti,
- Objektívitu audítora a riadnu starostlivosť pri výkone činnosti,
- Odbornú kvalifikáciu audítora a jej udržiavanie,
- Dodržiavanie práva a auditorských usmernení,
- Mlčanlivosť audítora o veciach zistených pri výkone činnosti,
- Nezávislosť audítora,
- Obmedzenie v ostatných činnostiach audítora,
- Spôsoby propagácie a získavania klientov,
- Vzťahy k ostatným audítorm,
- Odmenu za prácu audítora.

Základné princípy, ktoré majú povinnosť dodržiavať audítori pri výkone profesie, podľa etického kódexu audítora sú nasledovné :

- a) Dodržiavať princíp bezúhonnosti, teda byť otvorený a čestný vo všetkých profesionálnych a obchodných vzťahoch. Bezúhonnosť v zákone je definovaná v nadväznosti na právoplatné odsúdenie za úmyselný trestný čin.
- b) Ďalšia požiadavka, ktorá je kladená na audítora je objektívnosť, čo v praxi znamená nedopustiť, aby predpojatosť, konflikt záujmov alebo neprípustný vplyv iných subjektov prevážili nad odborným alebo obchodným úsudkom.
- c) odborná spôsobilosť a primeraná starostlivosť. Dôvodom tejto požiadavky je to, aby audítor mohol klientovi poskytovať kvalifikované odborné služby, odrádzajúce súčasný vývoj v praxi, legislatíve a metódach práce a konať s primeranou starostlivosťou a v súlade s platnými technickými a odbornými normami.
- d) Dôvernosť informácií predstavuje dodržiavať dôverný charakter informácií, nadobudnutých v dôsledku profesionálnych a obchodných vzťahov. Zákon o audítorm definuje povinnosť zachovávať mlčanlivosť audítorm, taktiež definuje výnimky, ktoré môžu nastať v praxi.
- e) Profesionálne správanie v zmysle etického kódexu znamená dodržiavať relevantné zákony a nariadenia a zdržať sa akéhokoľvek konania, ktoré znevažuje auditorskú profesiu.

2.1 Postupy audítorov podľa etického kódexu pri odhalení praktík kreatívneho účtovníctva v podnikateľskej sfére.

Kreatívne účtovníctvo znamená vo všeobecnosti skreslenie účtovných informácií a nedodržiavanie zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Účtovné jednotky často využívajú rôzne praktiky kreatívneho účtovníctva a to hlavne z dôvodov, uvedených v tabuľke číslo 2.

Tieto dôvody spôsobujú veľké straty v štátnych financiách a preto je potrebné sa stále viac zamerať na praktiky kreatívneho účtovníctva s cieľom ich maximálneho odhaľovania.

Tabuľka 2 Dôvody a prostriedky využitia kreatívneho účtovníctva

Dôvody využitia praktík kreatívneho účtovníctva	Prostriedky využitia kreatívneho účtovníctva
žiadosť účtovnej jednotky o bankový úver	zvyšovanie zisku, vykázanie kladného vlastného imania zapričíňuje zvýšenie likvidity a rentability
povinná registrácia DPH zo zákona (§ 4 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov)	zníženie obratu na účely povinnej registrácie dane z pridanej hodnoty - pre účtovnú jednotku
zníženie vlastnej daňovej povinnosti dane z pridanej hodnoty (§78 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov)	uplatnenie odpočtu dane z pridanej hodnoty aj pri nákupoch, ktoré zákon o DPH nedovoľí
zníženie daňovej povinnosti dane z príjmov právnických osôb	zvýšenie nákladov účtovnej jednotky aj o také náklady, ktoré zákonom o dani z príjmov nie sú dovolené

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov

Profesia audítora je úzko spojená s etikou. Podľa etického kódexu audítora musí byť objektívny a mal by mať profesionálne správanie. Tieto normy správania si má audítora zachovať aj v prípade, ak zistí náznaky vyššie uvedeného kreatívneho účtovníctva pri overovaní účtovných výkazov. V rámci profesie audítorstva pri odhalení praktík kreatívneho účtovníctva audítormi uvádza postup Medzinárodný audítorský štandard ISA 240, ktorý má názov: „zodpovednosť audítora za posudzovanie podvodu pri audite finančných výkazov“. Uvedený ISA definuje „podvod“ ako úmyselné konanie jednej alebo viacerých osôb manažmentu, osôb poverených spravovaním, zamestnancom alebo tretích strán, ktoré zahŕňa použitie lží na získanie neoprávnenej alebo nelegálnej výhody. Pre audítora sú relevantné dva typy úmyselných nesprávností, a to nesprávností:

1. vyplývajúca - z podvodného finančného vykazovania a,
2. nesprávnosť - vyplývajúca z odcudzenia aktív.

V praxi sa často stáva, že audítora zistil, resp. odhalil podvod buď vo forme sprenevery aktív alebo v oblasti manipulácie s finančnými výkazmi. V tom prípade má povinnosť postupovať podľa zákona 540/2007 Z. z. o audítormi, audite a dohľade nad výkonom auditu a podľa Etického kódexu Slovenskej komory audítormi. Zákon o audítormi v § 30 uvádza povinnosť zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel audítora v súvislosti s výkonom auditu, pričom táto povinnosť trvá aj po skončení výkonu auditu, počas pozastavenia licencie, ako aj po vyčiarknutí z príslušného zoznamu. Taktiež uvedená právna norma stanovuje, že ak audítora alebo audítorská spoločnosť zistí pri výkone auditu v účtovnej jednotke skutočnosti, o ktorých sa predpokladá, že môžu naplniť skutkovú podstatu niektorého trestného činu korupcie alebo trestného činu proti majetku, sú povinní písomne informovať orgány, činné v trestnom konaní. Audítora má povinnosť podľa medzinárodného audítorského štandardu ISA 240 zdokumentovať rizikové faktory podvodu a zabezpečiť príslušné vyhlásenie manažmentu.

Aké sú dôvody skresľovania účtovných informácií?

Je to množstvo indícií a motívov, z ktorých spomeňme najčastejšie:

- podnik sa chce reprezentovať v lepšom svetle z hľadiska hospodárskych výsledkov;
- ciele, ktoré mal stanovené, sú ťažko dosiahnuteľné;
- vykazovať lepšiu finančnú výkonnosť v súvislosti s budúcimi cieľmi / napr. úver/;
- oddialenie napr. bankrotu podniku...

Keď pojmem etický kódex audítora voči klientovi, hovoríme o 3 prvkoch:

1.Koncept zodpovednosti, 2.nezávislosť audítora a 3. profesionálna etika.

Z tohto pohľadu teda má audítora určený koncepčný rámec, ktorý ho má ochraňovať pred širokým spektrom hrozieb, napr. súkromného záujmu na výsledkoch, v dôsledky lobizmu, dôsledky známosti atď.

Účinnosť Jednotlivých ohrození pacifikuje práve etický kódex.

Záver a otvorené otázky

Kreatívne účtovníctvo spôsobuje zníženie daňovej povinnosti účtovnej jednotky a tým zníženie príjmov do štátneho rozpočtu. Z tohto dôvodu je veľmi dôležitý prístup audítormi v procese odhaľovania praktík kreatívneho účtovníctva. Prítom audítormi pri odhaľovaní praktík kreatívneho účtovníctva majú povinnosť postupovať podľa etického kódexu audítora a podľa Medzinárodného audítorského štandardu (ISA) 240. Kreatívne účtovníctvo je úzko späté s daňovými únikmi. Daňové úniky predstavujú problematiku, ktorá sa vyskytuje nielen v Slovenskej republike, ale aj v Európskej únii. V Slovenskej republike daňové úniky celkovo v roku 2011 dosiahli hodnotu 2,773 mld. Eur. Podľa štatistických údajov Európskej únie najväčšie daňové úniky v roku 2012 boli na dani z pridanej hodnoty vo výške 177 miliárd EUR.

Slovenská republika bojuje proti daňovým únikom pomocou konkrétnych opatrení, aby znížila ich výskyt. Boj proti daňovým únikom vykonáva aj Finančná správa a tiež jednotliví audítori.

Novinkou v legislatíve je to, že bola zavedená povinnosť pre audítorov oznamovať orgánom činným v trestnom konaní daňové úniky, ktoré majú charakter trestného činu.

Boj proti daňovým únikom je nepretržitý proces, nakoľko daňové úniky sú nežiadajúcim javom, ktorý existuje v trhovej spoločnosti a preto v záujme zvýšenia príjmov štátneho rozpočtu je potrebné venovať tejto problematike veľkú pozornosť. Dôležitú úlohu hrá etika, pretože len morálne a eticky človek na patričnej úrovni má zastávať túto dôležitú úlohu pomáhať štátu zvyšovať úroveň a povedomie jeho fungovania.

Túto problematiku nepovažujeme za uzavretú. Vyššie uvedenými problémami sa zaoberáme podrobne vo výskumnom projekte č. IGP 4/2015 a závery z neho budeme publikovať v ďalších článkoch.

Literatúra

- [1] KAREŠ, L. 2015. *Teória auditu*. Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-8168-149-3.
- [2] KAREŠ, L. 2010. *Audítorstvo*. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-334-1.
- [3] KABÁT, L. a kol. 2013. *Hodnotenie podniku a analýza jeho finančného zdravia*. Bratislava: Iura Edition, 2013. ISBN 978-80-8078-608-3.
- [4] MADĚRA, F. 2014. *Audit a audítorstvo (regulácia profesie a výkonu jej činnosti)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-8168-147-9.
- [5] NASER, KAMAL H.M. 1993. *Creative Financial Accounting – Its Nature and Use*. 1. Vydanie. London: Prentice Hall International Limited, 1993. 250 s. ISBN 0-13-061763-6.
- [6] Zákon č. 540/2007 Z. z. audítoroch, audite a dohľade nad výkonom auditu v znení neskorších predpisov.
- [7] Medzinárodný audítorský štandard ISA 240. Zodpovednosť audítora za posudzovanie podvodu pri audite finančných výkazov.

Основные этапы становления понятия региональной национальной безопасности Украины

Stanislav FILIP* - Andrey STARODUBCEV** - Sergey CHUMACHENKO***

The basic stages of development of the regional national security concept of Ukraine

Abstract

In the article the stages of development of regional national security concept as component of the national security of Ukraine are considered, where object of protection of the vital interests of Ukraine and its people are served. As conclusions are outlined, that it is necessary to understand an organic part of uniform state system of national security, based on the system approach, because it provides the integrity and completeness of administrative cycles in the different levels as organizational structure of maintenance of regional national security and, in particular, in area of maintenance of the national security in Ukraine.

Keywords: *regional national security, classification, subordination and coordination attitudes, a national security of Ukraine*

JEL Classification: F52, K00

Введение

Понятие «региональная национальная безопасность» (РНБ) выделяется среди международной, национальной, военной, информационной, личной, общественной, экологической, экономической и иных видов безопасности как определенная совокупность правоотношений, урегулированных нормами различных отраслей законодательства и складывающихся по поводу охраны суверенитета и территориальной целостности Украины и ее населения [8].

Само РНБ имеет сложносоставное содержание и отражает преемственность с типовыми понятиями «безопасность» и «национальная безопасность» на основе соотношения философских категорий общего, особенного и частного. Следует обратить внимание на содержание понятия «конституционная безопасность» в его соотношении с понятием «региональная безопасность», которое проводится по критерию единства правового пространства в связи с тем, что при регулировании вопросов обеспечения национальной безопасности (НБ) представительные органы в ряде случаев выходят за пределы своей компетенции и тем самым нарушают принцип верховенства Конституции Украины [1, 12].

В определении содержания понятия РНБ весьма важен философско-исторический аспект, позволяющий выявить основные этапы его становления и развития, поскольку выведение лишь частных научных понятий вне научно-абстрактного их осмысления приводит к формально-логическим противоречиям в установлении генезиса и закономерностей теории и практики обеспечения безопасности. Исходя из философской интерпретации общей теории безопасности и потребностей социально-правовой практики в обеспечении НБ необходимо заметить, что теоретико-методологической основой определения понятия РНБ является синтез социогуманитарных знаний, выходящих за пределы какой-либо одной отрасли, например, юриспруденции [5].

* doc. Ing. Stanislav Filip, Department of Management, School of Economics and Management of Public Administration in Bratislava, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, Slovakia, e-mail: stanislav.filip@vsemvs.sk

** Professor Andrey Starodubcev, Dr.Sc. National V.N. Karazin University, Kharkov, Ukraine

*** Sergey Chumachenko, National V.N. Karazin University, Kharkov, Ukraine

1 Основные положения механизма формирования системы безопасности

С развитием и усложнением общественных отношений стали возникать процессы дифференциации содержания понятия «безопасность» в различных отраслях научного знания, само понятие получило отражение в научной литературе как исследовательская проблема, а в социально-правовой практике проблема обеспечения безопасности трансформировалась в конкретные направления государственной политики, например, в области экологии, экономики и т.д., дифференцируемые по объектно-охранительному признаку

Понятия «безопасность» анализируется не только с точки зрения научного (междисциплинарного), но и нормативного (межотраслевого) содержания, выделяя специфическую совокупность общественных отношений, подлежащих правовой охране и образуя особый объект правового регулирования, получивший закрепление в различных отраслях законодательства. Следовательно, задачи и функции государства в области обеспечения РНБ нельзя ни абсолютизировать, ни недооценивать, поскольку они образуют одно из направлений политики государства по реализации конституционных положений, закрепленных в Конституции Украины. Его следует дополнить положением о механизме обеспечения НБ, что создаст не только целевую гарантию упрочения конституционного строя, но и послужит источником развития регулятивных функций, на основе которых, как известно, возникают как правоустановительные, так и охранительные правоотношения [9].

РНБ следует рассматривать как составную часть НБ, где объектом охраны служат жизненно важные интересы Украины и ее населения; состояние защищенности общественных отношений, складывающихся в области регулирования жизнедеятельности разных регионов Украины, нормальной реализации государственно-правовых и общественных институтов, прав, свобод и законных интересов местного населения [3].

При рассмотрении концептуальности как принципа обеспечения РНБ следует подчеркнуть, что развитие новой политико-правовой концепции обеспечения НБ имеет не только глобальное, но и региональное значение, особенно в условиях государства и предполагает использование соответствующего международного и зарубежного опыта правового регулирования. Концептуальный подход к обеспечению НБ обусловлен исторически. Организация обеспечения НБ особенно необходима в кризисные периоды развития в любом обществе, когда социально-экономические и политико-правовые противоречия обостряются настолько, что государству приходится принимать как превентивные, так и карательные меры, препятствующие перерастанию этих противоречий в антагонистические и возникновению на этой почве социальных конфликтов. Сложный характер взаимосвязи проблем социально-экономического развития и государственно-правового устройства требует разработку системы и социальных и правовых форм противодействия негативным явлениям. Новая социально-политическая ситуация в нашей стране, развивающаяся по пути ее движения в мировое пространство, обуславливают потребность приведения норм украинского законодательства и практики их реализации в соответствии с международными и зарубежными концепциями и идеями в области обеспечения НБ [6].

Современная трактовка понятия НБ предусматривает не только общие ее компоненты (гарантии реализации, охраны и защиты прав, свобод и законных интересов личности, общества и государства, понимание конституционного строя как объекта национальной безопасности», обеспечение суверенитета и территориальной целостности Украины), но и региональные, дополняющие ее не сколько в совокупно-суммарном, сколько в структурно-содержательном плане [7].

Разработку совершенствования концептуальных основ обеспечения НБ следует осуществлять на основе: принципов конституционности, приоритетного положения прав, свобод и законных интересов человека и гражданина в структуре национальных интересов государства; законности обеспечения РНБ, упреждающей влияние на условия и факторы, обуславливающие возникновение угроз РНБ; взаимной ответственности граждан и общества

за состояние обеспечения РНБ; подконтрольности обеспечения РНБ государственными и общественными институтами; интеграции организационной структуры обеспечения РНБ с международными и коллективными системами обеспечения НБ и предлагает обеспечение РНБ трактовать как особое направление государственной национальной политики в каждом регионе, которая будет отражать определенный комплекс мер по защищенности этих регионов от внешних и внутренних угроз; анализа достоверной, полной и объективной информации о различных сферах жизнедеятельности регионов Украины, которая составляет совокупность социально-экономических, государственно-правовых, социально-психологических данных о факторах, оказывающих влияние на социально-политическую обстановку в данном конкретном регионе, а также на основе учета социально-экономических и политико-правовых приоритетов безопасного развития общества, государства и человека [10].

При этом основными направлениями разработки и реализации концептуальных основ РНБ являются: создание организационно-правовых основ обеспечения РНБ; развитие нормативной правовой базы региона; организация разработки и реализации целевых региональных программ социально-экономического развития и обеспечение социально-правовой защиты субъектов их реализации; совершенствование системы контроля и надзора в сфере реализации мер обеспечения РНБ [4].

Также выделены основные элементы организационно-правовых основ обеспечения НБ Украины, которыми являются: особенности государственного и конституционно-правового устройства; практика разграничения предметов ведения общегосударственных и региональных органов государственной власти; наличие национально-культурных традиций и ценностей; уровень правового, религиозного и других форм общественного сознания.

Нами определены основания классификации источников угроз РНБ: по сферам социальной деятельности (экономическая, политическая, военная и т.д.); внешние (международные, межрегиональные и т.д.) и внутренние или внутригосударственные (политико-правовые, этнические и т.п.); по протяженности во времени (кратковременные, длительные); по масштабности (глобальные, транснациональные, национально-государственные; локальные) и др. К общим причинам возникновения угрозы РНБ следует отнести: практику решения социально-экономических, государственно-правовых и др. проблем вне концептуального учета детерминант естественного механизма взаимодействия государства, общества и человека; дисбаланс социально-экономического развития; социально-медицинскую недооценку показателей состояния здоровья населения; снижение уровня законности; разрушение национальных традиций украинского народа; несовершенство форм и методов пропаганды, воспитания и обучения населения основам НБ [2, 11].

На основании анализа организационной структуры выделено и рассмотрено содержание элементов организационной структуры обеспечения РНБ: уровень организации, целевое назначение и функциональную специфику, а также методы, характер связей и особенности объектов. Характеризуя уровень организации как элемент организационной структуры обеспечения НБ, необходимо признать, что он присутствует и на государственном, и на региональном уровнях, где разграничиваются и детализируются задачи, функции и компетенция субъектов обеспечения НБ (в том числе и полномочия должностных лиц). Также необходимо отметить, что любой уровень обеспечения НБ предполагает создание соответствующего полномочного субъекта, наделенного межотраслевой юрисдикцией, позволяющей осуществлять координационные функции по обеспечению РНБ. Уровень обеспечения НБ в связи с процессами глобализации все больше приобретает условный характер и угрозы НБ в равной мере актуальны как для отдельного региона, отдельного государства и мирового сообщества [7].

Целевое назначение и функциональная специфика организационной структуры обеспечения РНБ раскрывает цели, задачи, функции и полномочия ее субъектов и открывает возможность для моделирования соответствующей организационной структуры, которая

помимо установления правового статуса, предполагает определение присущей ей методов регулирования: как правило, ими являются финансово-экономические и административно-правовые методы регулирования, которые различаются тем, что если сущность первых составляет экономическое стимулирование, то сущность вторых состоит в императивном повелевании. Данные меры обеспечения РНБ целесообразно дополнять применением социально-психологических методов или способов психологического воздействия на общественно-политическое мнение, групповое и (или) индивидуальное политико-правовое сознание.

Характер связей между субъектом и объектом обеспечения РНБ устанавливается на каждом иерархическом уровне организационной структуры обеспечения РНБ, имеет свои особенности, а важность этого элемента определяется тем, что изменение характера связей, складывающихся на одном уровне, неизбежно влечет соответствующие изменения в общей организационной структуре; подобные изменения возникают при детализации задач, дополнении или передаче отдельных функций, уточнении компетенции и т.д. В системе обеспечения РНБ, как и во всякой иной организационной структуре, полномочия ее субъектов реализуются соподчиненными и несоподчиненными субъектами не только через соответственно субординационные («вертикальные») и координационные («горизонтальные») отношения, но и через отношения равноправных субъектов, обусловленных административным договором, действующим в рамках не основанной на принципе административного соподчинения единой организационной структуры.

Выводы

Таким образом, под организационной структурой обеспечения РНБ следует понимать органическую часть единой государственной системы НБ, основанную на разделении компетенции и функций, объединенную с помощью коммуникационных связей совокупность субъектов управления, а ее основное назначение состоит в создании механизма их взаимодействия (и оптимальность построения и функционирования), но главное состоит в том, что она обеспечивает целостность и завершенность того или иного управленческого цикла и, в частности, в сфере обеспечения национальной безопасности Украины.

Литература

- [1] БОНДАРЬ, Н.С. *Конституционная безопасность личности, общества, государства: постановка проблемы в свете конституционного правосудия, обеспечения социальной справедливости, равенства и прав человека* // Законодательство и экономика. – 2004. – № 4. – С. 11-17.
- [2] ВОЗЖЕННИКОВ, А.В. *Национальная безопасность: теория, политика, стратегия* / А.В. Возжеников. – М., - 2000. – 255 с.
- [3] КАЙГОРОДЦЕВ, А.А. *Национальная безопасность, как система* // Социум и власть. - 2006. - №3. - С. 62.
- [4] КИРЬЯНОВ, А.Ю. *Правовая основа деятельности органов, обеспечивающих национальную безопасность* // Консультант Плюс Электронный ресурс.
- [5] КОЛЬЦОВ, В. А. *Философские основы концепции национальной безопасности: автореф. дис. ... канд. филос. наук* / В.А. Кольцов. - Н. Новгород, - 2006. – 18 с.
- [6] КОРТУНОВ, С.В. *Национальная и международная безопасность: концептуальные основы*. М. Издательский дом ГУ-ВШЭ, - 2007. — С. 70-84.
- [7] ПРОХОЖЕВ, А.А. *Безопасность как социальное явление и категория общей теории национальной безопасности*. Изд. 2-е, доп. М.: Изд-во РАГС, 2005.

- [8] Указ Президента України від 07.02.2008 р. № 109/2008 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main>.
- [9] ЯРОЧКИН, В.И., БУЗАНОВА Я.В. *Теория безопасности М.*, 2005. – 211 с.
- [10] BYRAM, M. (2011). *Intercultural citizenship from an internationalist perspective* // Journal of the NUS Teaching Academy. - 2005. - № 1 (1). – P. 10-20.
- [11] FAGAGNINI, H. *Was soli den politische Fuerung?* / Zeitschrift fuer politik. Munchen. 2000, №3. – S. 98-109.
- [12] VON PLATE BERNHARD. *Frieden und Sieherheit als Gesellschaftliche Aufgabe* / Informationen zur politische Bildung. Bonn. 2002. № 274.

Ekonomické efekty a perspektívy rozvoja euroregiónov na Slovensku

František VOJTECH* - Michal LEVICKÝ** - Marek VRBINČÍK***

Economic effects and the development prospects of euroregions in Slovakia

Abstract

The main aim of this article is to show on the bases of the regional politics development analyse in Slovakia, which influence can have a regional politics in certain region. Comparing statistical data from various already realized projects in Slovakia for certain monitored time period in various major regional units, we can get an overview about, how many project in Slovakia in monitored time period have been realized by now.

Keywords: Schengen area, euroregion, cross-border cooperation, structural funds, regional development

JEL Classification: F50

Úvod

Dňa 21. decembra 2007 Slovenská republika vstúpila do *Schengenského* priestoru. Ďalším krokom v európskej integrácii Slovenska bolo zavedenie eura od roku 2009. Týmto krokom funkcia hranice zaznamenala v našej histórii pomerne dynamické zmeny. Od druhej polovice 20. storočia pokročil v západnej Európe tento vývoj smerom k zoslabeniu jej vplyvu. Tým sa napomáha rozvoju prihraničných regiónov vo všetkých smeroch geografického priestoru, kým naopak v centralizovaných politických systémoch majú obmedzenú možnosť rozvoja len smerom k vlastnému štátu (jeho jadru) čo často spôsobuje ich posun smerom k marginalizácii. Najefektívnejším nástrojom na postupné zoslabovanie vplyvu hranice sa stáva cezhraničná spolupráca, ktorá je v Európe zároveň dôležitou súčasťou integračných procesov.

1 Cezhraničná spolupráca a euroregióny

Fungujúca cezhraničná spolupráca môže v konečnom dôsledku vyústiť do cezhraničných integračných procesov na regionálnej (lokálnej) úrovni a formovaniu regiónov prekračujúcich štátnu hranicu – v Európe nazývaných euroregióny. Prvé euroregióny sa začali formovať už koncom päťdesiatych rokov na holandsko-nemeckej hranici, v roku 1958 bol prvýkrát použitý pojem Euregio (bolo to pre konkrétne územie, neskôr bol tento termín nahradený všeobecne používaným označením euroregión). Táto spolupráca je podporovaná prostredníctvom viacerých medzinárodných zmlúv a dokumentov. Jej rozvoj najpodstatnejšie ovplyvnil Európsky rámcový dohovor (ERD) o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi. Bol podpísaný v Madride 21. mája 1980, platnosť nadobudol 22. decembra 1981.

Ciele dohovoru sú vyjadrené v článku 1, ktorý hovorí, že každá zmluvná strana sa zaväzuje uľahčovať a podporovať cezhraničnú spoluprácu medzi územnými celkami alebo orgánmi podliehajúcimi jej jurisdikcii a územnými celkami alebo orgánmi podliehajúcimi jurisdikcii ostatných zmluvných strán. Bude podporovať uzatváranie všetkých zmlúv a dohôd, ktoré sa môžu ukázať ako vhodné na tento účel s povinnosťou dbať na rozdielne ústavné ustanovenia každej zmluvnej strany. Zároveň tento dokument v článku 2 definuje čo je cezhraničná spolupráca. Ide o každé spoločné

* Ing. František Vojtech, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra malého a stredného podnikania, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: frantisek.vojtech@vsemvs.sk

** Ing. Michal Levický, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra malého a stredného podnikania, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: michal.levicky@vsemvs.sk

*** PhDr. Marek Vrbínčík, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, e-mail: marek.vrbincik@gmail.com

konanie zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov medzi územnými celkami alebo orgánmi podliehajúcimi jurisdikcii dvoch alebo viacerých zmluvných strán.

Euroregióny nemôžeme považovať za akúsi novú úroveň miestnej a regionálnej správy, ale za miesto stretnutia existujúcich orgánov verejného a súkromného sektora a vyvážením nerovnakých kompetencií existujúcich na rôznych stranách hranice. Z hľadiska právnej formy alebo organizácie nemusia byť identické, ale mnohé charakteristické prvky majú spoločné: majú stále štruktúry; ich identita je oddelená od ich členov; majú svoju vlastnú administratívu, technické a finančné zdroje; majú vlastné vnútorné rozhodovanie.

Zo strany EÚ bola cezhraničná spolupráca podporovaná prostredníctvom viacerých programov a iniciatív. Je súčasťou programu Interreg (ten okrem toho zahŕňa transnacionálnu a interregionálnu spoluprácu), ktorý je regulovaný smernicami pre štrukturálne fondy EÚ. Beží od roku 1990 (1990–1993 pod hlavičkou Interreg I, 1994–1999 Interreg II, 2000–2006 Interreg III), pôvodne sa sústredil len na vnútorné hranice krajín v rámci EÚ, až neskôr zahrnul aj vonkajšie hranice styku členských a kandidátskych krajín. V roku 1994 bol zahájený program Phare CBC (Cross-border co-operation) pokrývajúci hranice členských krajín s kandidátskymi krajinami, od roku 1998 rozšírený aj na hranice medzi kandidátskymi krajinami (v rámci doplnkového programu Phare CREDO). Interreg aj Phare CBC mali svoje prioritné okruhy činnosti, no v mnohých momentoch sa prekrývali. Najviac kritizovaná bola nedostatočná komunikácia a koordinácia medzi nimi. To bolo odstránené nadviazaním užšej spolupráce, prípadne integráciou, cezhraničnej časti Interreg (Interreg IIIA) a Phare CBC.

Vo štvrtom programovom období (2007 -2013) bola Európska územná spolupráca novým samostatným cieľom kohéznej politiky Európskej únie. Opierala sa o skúsenosti nadobudnuté v regionálnej spolupráci iniciatív Spoločenstva Interreg a programov cezhraničnej spolupráce (CBC). Jej cieľom bolo dosiahnutie vyrovnanej integrácie rôznych území EÚ prostredníctvom podpory spolupráce regiónov. V rámci tretieho cieľa Európska teritoriálna (územná) spolupráca bolo cieľom dosiahnuť posilnenie cezhraničnej, nadnárodnej a interregionálnej spolupráce. Programy tohto cieľa sa týkali 181,7 miliónov Európanov žijúcich v prihraničných regiónoch (37,5% všetkých obyvateľov EÚ), pričom všetky regióny EÚ a ich obyvatelia mali byť pokrytí jedným z 13 súčasných transnacionálnych spolupracujúcich regiónov. Pre cieľ 3 bolo určených 8,723 mld. eur (2,5% rozpočtu regionálnej politiky)

V rámci politiky súdržnosti 5. programového obdobia 2014 – 2020, cieľa Európska územná spolupráca sa z EFRR podporuje cezhraničná spolupráca (podporované regióny na úrovni NUTS 3), nadnárodná spolupráca (regióny na úrovni NUTS 2) a medziregionálna spolupráca (celé územie Európskej únie).

2 Euroregióny v Slovenskej republike a ich cezhraničná spolupráca

Po vzniku Slovenskej republiky sa cezhraničná spolupráca miestnych orgánov verejnej správy uskutočňovala neformálnym spôsobom. Vznikajúce euroregionálne združenia – euroregióny, zahŕňajúce územia presahujúce rozlohu Slovenskej republiky a zvlášť vstup obcí a miest i orgánov miestnej štátnej správy do cezhraničného združenia, nemali v tom období jasné vymedzenia právneho rámca. V roku 1999 vydalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky metodický pokyn na registráciu záujmových združení právnických osôb, ktoré vznikali za účelom rozvíjania cezhraničnej spolupráce v rámci euroregiónov. Vznik, právne postavenie a zánik týchto záujmových združení upravuje § 20f a následne Občianskeho zákonníka. Združenie nadobúda právnu spôsobilosť a stáva sa právnickou osobou zápisom do registra vedeného na okresnom úrade príslušnom podľa sídla združenia. O odvolaní proti rozhodnutiu okresného úradu vo veci registrácie rozhoduje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Na základe aj týchto legislatívnych opatrení bolo potrebné na túto činnosť vyčleniť finančné prostriedky, ktoré boli realizované formou projektov. Tie sa mohli realizovať na základe Národného strategického referenčného rámca na roky 2007 – 2013, ktorý schválila vláda SR svojím uznesením č. 832 zo dňa 8.10.2006. Tento dokument predstavuje referenčný nástroj na prípravu programovania

fondov. Stanovuje národné priority, ktoré budú financované zo štrukturálnych fondov. V sledovanom období boli vyhradené financie pre 35 projektov, ktoré boli predložené rôznymi euroregionálnymi združeniami. Celkovú čiastku tvorila účelová dotácia vo výške 9 mil. Sk. Podporené boli aj štyri projekty predložené združením „TATRY“, ktorých dotácia predstavovala 1 134 000 Sk [8].

Pod projektmi zameranými na zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce sa rozumejú projekty pripravované a uskutočňované v spolupráci s vyššími územnými celkami, s regionálnou rozvojovou agentúrou zaradenou do integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr a majú priamy cezhraničný dosah na organizovanie propagačných aktivít, seminárov, konferencií, prezentácií a služieb venovaných na prehĺbenie cezhraničnej spolupráce, na prípravu pracovníkov euroregionálnych združení na sledované programovacie obdobie 2007 - 2013, spracovanie programových dokumentov a na spoločné plánovanie.

V súčasnosti na území Slovenskej republiky svoju činnosť vyvíjajú tieto euroregionálne združenia:

- Karpatský euroregión,
- Euroregión Tatry,
- Euroregión Beskydy,
- Euroregión Bílé-Biele Karpaty,
- Euroregión Pomoravie,
- Euroregión Podunajský trojspolok,
- Euroregión Váh-Dunaj-Ipeľ,
- Ipeľ-Ipoly euroregión,
- Euroregión Neogradiensis,
- Euroregión Slaná-Rimava,
- Euroregión Kras,
- Euroregión Ister-Granum.

3 Euroregión Tatry – jeho ekonomické efekty

Myšlienka zblíženia a spolupráce medzi Poľskom a Slovenskom v oblasti Tatier vznikla v novembri 1991. 31. októbra 1993 bola v Zakopanem podpísaná Deklarácia samosprávnych orgánov územných častí Poľskej republiky a Slovenskej republiky o projekte vytvorenia cezhraničného združenia. 26. augusta 1994 na ustanovujúcom Kongrese v Nowom Targu bola podpísaná dohoda medzi samosprávami Poľska a Slovenska o založení cezhraničného zväzu Euroregión „Tatry“. Za slovenskú stranu sú členmi tohto zoskupenia Dolný Kubín, Kežmarok, Levoča, Liptovský Mikuláš, Námestovo, Poprad, Sabinov, Spišská Nová Ves, Stará Ľubovňa, Ružomberok, Tvrdošín. Na druhej strane je to Województwo Małopolskie a poľské okresy a mestá, ktoré sú jeho súčasťou.

Naším cieľom bolo na príklade Euroregiónu Tatry ukázať ako funguje región, kam smeruje a zároveň prezentovať programy, cez ktoré sa do regiónu dostávajú finančné prostriedky z fondov Európskej únie.

V nových finančných plánoch Európskej Únie pre programové obdobie 2007 – 2013 aktivity podporované v rámci Iniciatívy Spoločenstva Programu INTERREG IIIA, pokračovali v rámci Cieľa 3 Regionálnej politiky EÚ, stanoveného ako Európska územná spolupráca (EÚS). Jednou z priorít EÚS bola cezhraničná spolupráca, ktorá bola realizovaná formou rozvoja aktivít v oblasti hospodárstva, sociálnych vzťahov, životného prostredia v rámci spoločnej stratégie v záujme trvalého územného rozvoja. V rámci Operačného programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013 Európska komisia schválila dňa 20.12.2007 nasledovné prioritné osi:

1. Rozvoj cezhraničnej infraštruktúry.
2. Socioekonomický rozvoj.
3. Podpora miestnych iniciatív (Mikroprojekty).
4. Technická asistencia.

Mikroprojekty boli pokračovaním „Spoločného fondu malých projektov“, ktorý realizovali Euroregióny: Beskydy, Karpaty, Tatry a VÚC Prešov a Žilina na slovensko – poľskom pohraničí od roku 2000 v rámci predvstupového programu Európskej únie Phare CBC a výhradnej aktivity 2.3 „Podpora miestnych iniciatív“, realizovanej v rámci programu INTERREG IIIA Poľsko – Slovenská republika 2004 – 2006. Na podporovanom území Euroregióny Beskydy, Karpaty, Tatry a Vyššie územné celky Prešovský a Žilinský (Slovenská republika) boli v tom období realizované projekty z oblasti hospodárskeho rozvoja, kultúrnej výmeny, miestnej demokracie, ochrany životného prostredia, turistiky, zdravia a informovanosti. V programe cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 - 2013 mohli žiadatelia získať z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) podporu vo výške 85% celkových oprávnených nákladov projektu.

Za implementáciu mikroprojektov na poľskej strane zodpovedajú Euroregióny pôsobiace na poľsko – slovenskom pohraničí Euroregión Beskydy, Euroregión Karpaty a Euroregión Tatry. Na slovenskej strane sú za implementáciu mikroprojektov zodpovedné: Vyššie územné celky Žilina a Prešov.

Na spolufinancovanie prioritnej osi 3: Podpora miestnych iniciatív, v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013, bola vyhradená suma 26 759 320 EUR (t.j. 17 % z celkových prostriedkov alokovaných v Programe). Pre poľskú stranu je vyčlenená suma 14 604 320 EUR a pre slovenskú stranu je vyčlenená suma 12 155 000 EUR. Účasť poľských a slovenských prijímateľov v mikroprojektoch Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007–2013, je spolufinancovaná z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) vo výške 85% oprávnených nákladov. Minimálny limit pre spolufinancovanie z prostriedkov ERDF je 5 000 EUR, maximálny 50 000 EUR. [7, str. 5]

Obdobie 2014 - 2020 je v Euroregióne Tatry charakterizované stratégiou, ktorej cieľom je uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce. Založenie Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s. r.o. v auguste 2013 Zväzkom Euroregión „Tatry“ z poľskej strany a Združením Euroregión „Tatry“ zo slovenskej strany bolo prirodzeným následkom doterajšej stabilnej spolupráce partnerov v rámci Euroregiónu „Tatry“, založenej na správnej praxi a mnohých spoločných podujatiach. EZÚS TATRY je spoločný poľsko-slovenský právny subjekt, ktorý bol založený na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení *územnej spolupráce (EZÚS)*. Jeho cieľom je ďalší rozvoj, uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce na oboch stranách Tatier. Úlohy EZÚS TATRY sa predovšetkým sústreďujú na prípravu a realizáciu projektov cezhraničnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou a projektov z iných zdrojov a prostriedkov. Využitie tohto potenciálu EZÚS TATRY je príležitosťou ďalšieho rozvoja poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“. Aby mohol tento inovačný právny nástroj náležite fungovať a účinne realizovať spoločné projekty, bolo však potrebné vypracovať Poľsko-slovenskú stratégiu činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY na roky 2014 – 2020.

Dňa 15. septembra 2014 prijal 20. kongres Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“, ktorý rokoval v Nowom Targu, uznesenie č. 2 o schválení Poľsko-slovenskej stratégie činnosti EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020. Táto stratégia bude predovšetkým slúžiť samosprávam z oboch strán hranice ako nástroj, ktorý uľahčí efektívnejšiu realizáciu spoločných cezhraničných projektov v rokoch 2014 – 2020. Týmto spôsobom prispeje k lepšej koordinácii spolupráce na poľskej a slovenskej strane hranice.

Poľsko-slovenská stratégia činnosti EZÚS TATRY vďaka vybranej sústave štyroch strategických oblastí spolupráce aktívne podporuje Stratégiu Európa 2020, ktorej cieľom je zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu a dosiahnutie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. Ide o tieto oblasti:

SPOLOČNÉ KULTÚRNE A PRÍRODNÉ DEDIČSTVO – oblasť spolupráce, v rámci ktorej sa predpokladá ochrana kultúrneho a prírodného dedičstva na oprávnenom území, podporuje a

umožňuje využitie kultúrneho a prírodného dedičstva na poľsko-slovenskom území pôsobenia EZÚS za účelom dosiahnutia udržateľného cezhraničného rozvoja.

KOMUNIKAČNÁ DOSTUPNOSŤ ÚZEMIA OKOLO TATIER – oblasť spolupráce, v ktorej sa prostredníctvom podpory cezhraničných dopravných systémov priaznivých pre životné prostredie podporuje modernizácia a dostupnosť dopravy na oprávnenom území a prostredníctvom podpory cezhraničnej mobility vytvára podmienky pre rozšírenie oblasti aktivít zamestnaných osôb a umožňuje, aby sa všetci obyvatelia oprávneného územia mohli aktívne podieľať na cezhraničnom spoločenskom živote.

CEZHRANIČNÉ VZDELÁVANIE – oblasť spolupráce, ktorá môže prispieť najmä k implementácii hlavnej iniciatívy Európskej únie, t. j. „Programu pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“. Prostredníctvom osvetu a vzdelávania generuje cezhraničné zručnosti, ktoré podporujú cezhraničnú mobilitu pracovnej sily, umožňujú lepšie využiť existujúci potenciál ľudských zdrojov a cezhraničnú ponuku v oblasti ekonomiky a služieb. Podporuje hlavnú iniciatívu Európskej únie „Mládež v pohybe“, skvalitňuje kapacity vzdelávacích systémov a podporuje cezhraničné využívanie zručností získaných v regióne.

CEZHRANIČNÉ PARTNERSTVÁ – oblasť spolupráce, ktorá podporuje cezhraničnú spoluprácu a výmenu medzi obyvateľmi, mimovládnyimi organizáciami, úradmi a ostatnými inštitúciami oprávneného územia, čo zlepšuje možnosť spoluúčasti obyvateľov oprávneného územia na výhodách vyplývajúcich z hraničného susedstva a posilňuje územnú súdržnosť a súdržný rast.

Hlavným zdrojom financovania aktivít Zoskupenia budú fondy Európskej únie v rámci programov Európskej územnej spolupráce na roky 2014 – 2020, z toho predovšetkým Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020. EZÚS TATRY môže byť rovnako ako iné zoskupenia prijímateľom iných programov medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce.

Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY sa môže uchádzať o finančný príspevok na svoje aktivity aj z iných európskych programov, ako napr. Európa pre občanov, Erasmus+, Horizont 2020, z ktorých sa spolufinancuje realizácia projektov implementovaných partnermi z rôznych členských krajín. Ďalším zdrojom financovania aktivít EZÚS TATRY uvedeným v tejto stratégii môžu byť poľské a slovenské národné a regionálne programy, napr. Malopoľský regionálny operačný program 2014 – 2020, Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020 v Slovenskej republike, príspevky v rámci výziev na realizáciu verejných úloh v prospech európskej integrácie a rozvíjania vzťahov a spolupráce medzi občanmi, ktoré vyhlasujú o. i. Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky, Maršalek Malopoľského vojvodstva. Aktivity EZÚS TATRY uvedené v stratégii môžu byť tiež financované v rámci programov mimo Európskej únie, o. i. Medzinárodného vyšehradského fondu. Na ukážku uvedieme len niekoľko čísel:

Program cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 - je určená suma 155 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, z toho bude pre poľskú stranu dostupných 100 mil. EUR a pre prijímateľov zo slovenskej strany 55 mil. EUR. Miera dofinancovania – do 85 %. Na slovenskej strane ide o Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a dodatočne okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji.

Program medziregionálnej spolupráce INTERREG EUROPA – ide o sumu 359 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, finančný príspevok do 85 %. Spoluprácu môžu realizovať inštitúcie z územia celej Európskej únie, ako aj z Nórska a Švajčiarska.

Program nadnárodnej spolupráce Stredná Európa - rozpočet je 246 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, finančný príspevok do 85 %. Týka sa to deväť krajín EÚ: Chorvátsko, Česká republika, Maďarsko, Nemecko (niektoré regióny), Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko a Taliansko (niektoré regióny).

Záver

Za obdobie, kedy regionálna politika vznikala dochádzalo postupne k takým zmenám v tejto oblasti, ktoré pomáhali skvalitňovať život občanov v jednotlivých konkrétnych regiónoch. Na príklade Euroregiónu Tatry sme ukázali aké podmienky mali občania, ktorí sa pustili do realizácie cezhraničných projektoch. Zároveň sme chceli ukázať budúcnosť cezhraničnej spolupráce. Potvrdilo sa nám, že občanom tohto regiónu nie je jedno ako ich kraj bude vyzeráť. Presvedčili sme sa, že cieľom týchto občanov je využiť finančné prostriedky na skvalitnenie života v tejto oblasti po všetkých stránkach, a tak dať tomuto kraju „visačku“ kvality.

Literatúra

- [1] EURÓPA 2020. *Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu*. 2010.
- [2] *Integrovaná štúdia podmienok ďalšieho rozvoja regiónu Slovensko – Východ; Profil regiónu Slovensko – Východ; Rozvojový plán Slovensko – Východ; Štúdia realizovateľnosti Rozvojového plánu Slovensko – Východ*. Košice: Karpatský rozvojový inštitút, o. z. 2006.
- [3] *Národný strategický referenčný rámec na roky 2007 – 2013*.
- [4] *Partnerská dohoda na roky 2014 – 2020*.
- [5] *Poľsko-slovenská stratégia činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY na roky 2014 – 2020*. Nowy Targ. 2014. ISBN 978-83-931270-9-2.
- [6] *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008-2015*.
- [7] *Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013 Mikroprojekty*.
- [8] *Sekcia verejnej správy MV SR*. [online]. [cit. 09-10-2015]. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?sekcia-verejnej-spravy>.

Recenzia: Táncošová, J., Hudáková, M., Švecová, S.: Ekonómia

Elena BEŇOVÁ*

Predstavovať učebnicu Ekonómie, ktorej základy zvládli všetci absolventi vysokej školy ekonomického zamerania môže niekto považovať za zbytočné. A neobstojí ani argument, že kníh o ekonomii sú na Slovensku a v zahraničí desiatky. Vždy sa dá aj tradičný klasický ekonomický text vylepšovať – o tom svedčí práve recenzovaná publikácia autoriek prof. Ing. J. Táncošovej, CSc., doc. Ing. M. Hudákovovej, PhD. a Ing. S. Švecovej, PhD. ktorej druhé doplnené a rozšírené vydanie práve „opustilo“ vydavateľstvo Wolters Kluwer.

V čom je osobitosť spracovania tejto učebnice? Hoci základy ekonómie sa učia žiaci už na stredných školách, najmä obchodných akadémiách, väčšine vysokoškolákov stále robia zákonitosti ekonomickej teórie problémy. Preto autorky zvolili takú metodiku spracovania, ktorá študentom umožňuje ľahšie zvládnuť obsah danej témy. Každá kapitola sa začína *Cieľom kapitoly*, z ktorej sa dá vyčítať, o čom sa v nej pojednáva. Nasleduje *Postup pri štúdiu*, čiže ako sa „popasovať“ s jadrom veci. V samotnom texte sú zvýraznené jednotlivé pojmy a kapitola sa končí *Zhrnutím a Otázkami a úlohami*. Už tento prístup naznačuje, že učebnicu písali autorky, ktorých vysvetlenie fungovania ekonómie z mikro a makro pohľadu je ich „srdcovou“ záležitosťou. Navyše sa v tom odzrkadľuje ich dlhoročné pedagogické majstrovstvo a snaha zorientovať aj toho posledného študenta na jeho budúce pôsobenie v podmienkach trhovej ekonomiky. A možno práve preto necelé dva roky po prvom vydaní prišlo toto druhé. Žeby si študenti konečne uvedomili, že je výhodnejšie vlastniť učebnicu, naštudovať text, riešiť úlohy a robiť si poznámky do vlastnej knihy? Lebo hoci sme zaplavení novými informačnými technológiami a využívame najmä e-knihy, mať kvalitnú učebnicu, ktorá poslúži aj pri štátniciach, je predsa len výhodné. Napomáha tomu aj grafická úprava a celkový dizajn knihy.

Ale teraz späť k obsahu učebnice. Cieľom tejto recenzie je prednostne osloviť tých študentov prvých ročníkov denného a externého štúdia VŠEMVs v Bratislave, pred ktorými sa len otvárajú pomyselné dvere do sveta ekonomickej vedy.

K výkladu ekonomickej teórie možno pristupovať rôznymi spôsobmi. Neekonomické študijné programy ich učia jednosemestrálne, v našom prípade sa učí v zimnom semestri mikroekonómia a v letnom makroekonómia spolu s medzinárodnými ekonomickými vzťahmi.

Učebnica pozostáva z 22 kapitol. Má tri časti a o ich logickej štruktúre hovorí vedúca autorského kolektívu prof. Táncošová už v úvode. Lebo sa odporúča čítať odborné knihy od prvých strán kde zistíme, čo nám chcel autor, alebo autori svojou prácou povedať. Na vzbudenie aspoň čiastočného záujmu čitateľa, tu je stručný obsah.

Prvá časť Mikroekonómia má desať kapitol. Okrem základných pojmov, vzniku a vývoja ekonómie ako vedy je tu vysvetlená celá podstata fungovania trhu a jeho systému, dopyt a ponuka statkov a služieb aj s grafickým zobrazením, pôsobenie firmy v podmienkach dokonalej a nedokonalej konkurencie, či úloha výrobných faktorov a tvorba ceny. Rozdeľovanie dôchodkov a kvalita života sú už len odrazom diferenciácie dôchodkov, vysvetlené za pomoci Lorenzovej krivky.

Makroekonómia v druhej časti s kapitolami jedenásť až devätnásť pojednáva najprv o mikro a makroekonomických vzťahoch, subjektoch, patriacich do makroprostredia, o význame agregátneho dopytu a agregátnej ponuke, makroekonomických veličinách, ktoré umožňujú merať ekonomický rast a ako prebieha ekonomický cyklus. Študentom je priblížené učenie J. M. Keynesa, nekeynesovské teórie rastu u Domara a Harroda, neoklasické teórie Cobba a Douglassa, či historicko-sociologické teórie rastu Rostooova. V závere kapitoly je zdôvodnená úloha štátu v ekonomike, lebo od smerovania hospodárskej politiky sa odvíja aj fiškálna a monetárna politika.

* doc. Ing. Elena Beňová, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra ekonómie a financií, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: elena.benova@vsemvs.sk

Rozsahom najmenšia, ale z hľadiska významu a pochopenia ekonomických procesov v čase integrácie a globalizácie je tretia časť (kapitoly dvadsať až dvadsaťdva) o medzinárodných ekonomických vzťahoch. Autorky v nej nadväzujú na klasické teórie medzinárodného obchodu od Smitha a Ricarda z 18. a 19. storočia až po súčasné teórie medzinárodného obchodu. Až touto časťou sa uzatvára proces reálneho fungovania ekonomiky v trhových podmienkach.

Čo povedať na záver? Do pozornosti možno dať ešte register na konci knihy, dôležitý pri hľadaní súvislostí v texte, bohaté grafické, obrázkové a tabuľkové zobrazenia, či konkrétne príklady, označené špecifickým logom. To všetko neslúži na odradenie čitateľa, ale ako výborná pomôcka na osvojenie textu.

V knižniciach sa môžu študenti, ale aj iní čitatelia stretnúť so samostatnými učebnicami Mikroekonómie a Makroekonómie. Ale práve prepojenie a poznanie základov ekonómie z týchto dvoch pohľadov, doplnené o „nadstavbový“ rozmer zahraničných ekonomických vzťahov rozširuje poznanie v súvislostiach a navodzuje riešenie praktických otázok, ktoré prináša vývoj spoločnosti a zložité globálne problémy sveta.

TÁNCOŠOVÁ, J. - HUDÁKOVÁ, M. - ŠVECOVÁ, S. 2015. *Ekonomía*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 347 s. ISBN 978-80-8168-294-0.

Informácia z medzinárodnej vedeckej konferencie VŠEMvs „Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska 2015“

Viera ČIHOVSKÁ*

Dňa 5.11.2015 zorganizovala VŠEMvs v Bratislave 11. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie „Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska“. Konferencia sa tradične konala pri príležitosti Týždňa vedy a techniky, ktorý vyhlasuje MŠVVŠ SR a je prehľadom vedecko–výskumných aktivít pedagogických a výskumných zamestnancov školy ako aj zástupcov praxe.

Hlavným cieľom konferencie bola prezentácia aktuálnych trendov a perspektívnych výziev v rozvoji verejnej správy a malého a stredného podnikania ako hybnej sily rozvoja regiónov, komparácia výsledkov výskumu akademických pracovísk v tejto oblasti, ako aj nadviazanie a prehĺbenie vzájomných kontaktov s domácimi a zahraničnými vysokými školami, vedecko–výskumnými pracoviskami, orgánmi a inštitúciami verejnej správy a hospodárskou praxou.

Hlavné tematické okruhy konferencie tvorili:

- Verejná sféra a regionálny rozvoj.
- Manažment a podnikanie, malé a stredné podniky v hospodárstve.
- Znalostná ekonomika a rozvoj vedomostného potenciálu.
- Bezpečnosť a riešenie krízových situácií vo verejnom a privátnom sektore.

Pozvanie na toto významné vedecké podujatie VŠEMvs v Bratislave prijali významní zástupcovia orgánov štátnej a verejnej správy, vedecko–výskumných inštitúcií, univerzít, vysokých škôl ako aj hostia z partnerských vzdelávacích inštitúcií z ČR, Bulharska, Ukrajiny, Poľska, Maďarska, Srbska a Ruskej federácii, celkom 66 účastníkov.

Konferenciu otvorila rektorka VŠEMvs Dr. h. c. prof. Ing. Viera Cibáková, CSc., ktorá privítala domácich a zahraničných hostí a akademických pracovníkov VŠEMvs v Bratislave. V úvodnom vystúpení zhodnotila dosiahnuté výsledky VŠEMvs v pedagogickej a vedecko–výskumnej oblasti a jej fungovanie na trhu vzdelávacích inštitúcií SR, ktoré boli tiež premietnuté do prípravy Akreditačného spisu školy a predložené Akreditačnej komisii pri MŠVVŠ SR.

V predpoludňajšej časti rokovania konferencie vystúpili s pozdravnými prejavmi zástupcovia zahraničných partnerských vysokých škôl:

- prof. PhDr. Ján Lidák, CSc. – rektor VŠPSV Kolín, ČR,
- prof. M. Eng. Petar Kolev, PhD. – rektor Todor Kableshkov University of Transport Sofia Bulharsko,
- prof. dr. Artur Horbovyi, DrSc. – rektor VIEM Lutsk, Ukrajina,
- prof. dr. Zoran Čekerevac – Union – Nikola Tesla University Beograd, Srbsko.

S odbornými príspevkami v predpoludňajšom programe konferencie vystúpili:

- doc. Ing. Juraj Sipko, PhD., MBA – riaditeľ Ekonomického ústavu SAV,
- Ing. Vladimír Sirotko, CSc. – prezident Slovenskej asociácie malých podnikov a živnostníkov,
- Ing. Milan Muška – výkonný podpredseda ZMOS.

Popoludňajší program bol venovaný ďalším odborným príspevkom z oblasti reformy verejnej správy, ekonomického a sociálneho rozvoja Slovenska a globálnym problémom Európskej únie. Svoje názory a výsledky vedeckého skúmania v uvedených oblastiach prezentovali:

- prof. Ing. Milan Šikula, DrSc. – Ekonomický ústav SAV,
- dr.hab. Robert Magda, PhD. – Szent István University, Maďarsko,

* prof. Ing. Viera Čihovská, PhD., prorektorka pre vedu a výskum, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: viera.cihovska@vsemvs.sk

- prof.dr. Stanislaw Zieba – ALMAMER Wyzsza Szkola Varšava, Poľsko,
- akad. mal. Marián Minarovič – generálny sekretár Únie miest Slovenska,
- prof. JUDr. Peter Škultéty, DrSc.,- VŠEMvs v Bratislave,
- Assoc. prof. Daniela Todorova PhD. – prorektorka Todor Kableshkov University of Transport Sofia, Bulharsko.

Hmotným výstupom z medzinárodnej vedeckej konferencie je vydaný Zborník abstraktov a elektronický Zborník vedeckých statí, v ktorých prezentovalo svoje príspevky 60 autorov.

Podľa ohlasov domácich i zahraničných účastníkov mala vedecká konferencia vysokú odbornú i spoločenskú úroveň, dobré organizačné zabezpečenie, a to všetko vhodne umocnené atraktívnym prostredím historického prostredia Mirbachovho paláca v Bratislave.

INFORMÁCIE A POKYNY PRE AUTOROV PRÍSPEVKOV

Redakcia prijíma a uverejňuje príspevky v slovenskom, českom a anglickom jazyku. Za originalitu, odbornú i formálnu správnosť príspevku zodpovedá autor. V časopise nie je možné publikovať článok, ktorý už bol uverejnený v inom periodiku. Redakcia si vyhradzuje právo uverejnenia len pôvodných príspevkov, ktoré spĺňajú obsahové a všetky formálne náležitosti vedeckého článku a boli recenzentom odporúčané na publikovanie.

PRÍSPEVKY SA PREDKLADAJÚ:

- jedenkrát elektronicky (e-mailom na adresu: edita.kulova@vsemvs.sk),
- a v dvoch tlačенých exemplároch na adresu redakcie časopisu Verejná správa a regionálny rozvoj: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava. Príspevky je potrebné odovzdať vo formáte MS Word (2003 alebo staršom). Rozsah príspevku je limitovaný na max. 15 strán, pri recenziách a správach je rozsah limitovaný na max. 5 strán predpísaného formátu vrátane grafov, tabuliek a literatúry.

POPLATKY ZA ZVEREJNENIE

- Poplatok za uverejnenie príspevku pre externých prispievateľov je 50,-€.
- Poplatok je potrebné zaplatiť až po akceptácii príspevku redakčnou radou časopisu.
- Platbu uhrádzajte na účet SK4011000000002624520927 s variabilným symbolom 200 a do správy pre prijímateľa uveďte meno autora príspevku.
- Doklad o úhrade je potrebné predložiť najneskôr do 31. mája pre júnové číslo alebo do 30. novembra pre decembrové číslo časopisu buď elektronicky na edita.kulova@vsemvs.sk alebo doporučenou poštou na adresu VŠEMvs.
- Nie sme platcami DPH.

PREHLÁSENIE O PÔVODNOSTI PRÍSPEVKU

Spolu s príspevkom odovzdá autor prehlásenie o tom, že príspevok je originálny a nebol doteraz ponúknutý k publikovaniu inému vydavateľovi.

ZÁKLADNÉ FORMÁTOVANIE

NASTAVENIA STRANY:

- Veľkosť papiera je A4.
- Okraje stránky musia byť nastavené na 2 cm zo všetkých strán.
- Musí sa zvoliť voľba zrkadlových okrajov.
- Vzdialenosť záhlavia a päty od okraja stránky má byť 1,25 cm.

TEXT:

- Typ písma textu príspevku musí byť Arial s veľkosťou 10 bodov.
- Riadkovanie 1,5.
- Prvý riadok každého odseku má byť odsadený o hodnotu 0,8 cm.
- Za každým odsekom je potrebné nastaviť medzeru 6 bodov.
- Pred každým nadpisom je potrebné vynechať dva prázdne riadky a za každým nadpisom jeden voľný riadok.

OBRÁZKY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za obrázkom sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie obrázka sa musí začínať skratkou a číslom (Obr. 1), za ktorými sú dve medzery a nasleduje popis obrázka.
- Skratky Obr. a číslo obrázka sú napísané tučnými písmenami.

GRAFY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za grafom sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie grafu sa musí začínať slovom (Graf 1) a číslom, z a ktorými sú dve medzery a nasleduje popis grafu.

- Slová Graf a číslo grafu sú napísané tučnými písmenami.
- Grafy je potrebné uviesť v Exceli, a to aj ako prílohu v elektronickej verzii k rukopisom

TABUĽKY:

- Musia byť začlenené do textu článku s číslovaním.
- Pred a za tabuľkou sa vynecháva jeden voľný riadok.
- Označenie tabuľky sa musí začínať skratkou a číslom (Tab. 1), za ktorými sú dve medzery a nasleduje popis tabuľky.
- Skratka Tab. a číslo tabuľky sú napísané tučnými písmenami.
- Pod každým obrázkom, tabuľkou i grafom musí byť uvedený zdroj, z ktorého autor údaje čerpal

ROVNICE:

- Musia byť napísané v editore rovníc Microsoft Equation, ktorý je súčasťou textového editora MS Word.
- Matematické symboly je nutné písať aj vo vnútri textu pomocou editora rovníc

ANGLICKÝ NÁZOV A ABSTRAKT:

- V každom príspevku musí byť uvedený anglický názov a abstrakt rozsahu 8 riadkov v anglickom jazyku.
- Pod abstraktom je potrebné uviesť kľúčové slová (keywords) v angličtine (viď <https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php>).

LITERATÚRU:

- Uvádzať v súlade s normou STN ISO 690 v abecednom poradí podľa vzoru uvedenom v šablóne.
- Odvolania na literatúru sa označujú v texte metódou mena, dátumu a poradia v zozname literatúry tak, že na príslušnom mieste v texte sa do zátvoriek napíše meno autora, dátum publikovania dokumentu/ číslo podľa toho, ako sú tieto údaje uvedené abecednom profile v zozname literatúry; napr. (Kotler,2001/14)

RECENZOVANIE PRÍSPEVKOV:

- Recenzovanie príspevkov zabezpečuje redakčná rada. Recenzné konanie voči autorovi príspevku je anonymné.

PRÍSPEVKY NIE SÚ HONOROVANÉ.

Instructions for authors

The scientific journal - Public administration and Regional Development publishes scientific contributions, discussion contributions and reviews related to its focus. Contributions must be at the required professional and scientific level. They are published in the Slovak, Czech, Russian or English language.

The editor's office of the journal accepts contributions electronically (by email to: edita.kulova@vsemvs.sk), or in a written form in 3 copies together with a CD in the text editor Word (operation system Windows), page size A4 (21×29.7), 2 cm margins, font type: ARIAL, single line spacing.

Publication fees

Publication fees for external contributors is 50,- €. Please, pay the publication fee after the acceptance from the Editorial Board.

Payment details

Account No.: SK4011000000002624520927

Variable symbol: 200

Message to the recipient: Indicate name of the author

Recipe of the payment must send before publication of the article to the email edita.kulova@vsemvs.sk or send by post to the address of VSEMvs.

We are not VAT payers.

Title of Article (size 12 pt bold)

Name and surname ¹ (size 10,5pt normal)

Abstract (size 10pt bold)

Body text (size 10pt, italic, max. 8 lines)

Keywords: (size 10pt bold)

Text (size 10pt, italic)

JEL Classification: (size 10pt bold)

Introduction (size 10pt bold)

Text (size 10pt, normal)

1 Title of chapter (size 10pt bold)

Text (size 10 pt normal)

1.1 Subchapter title (size 10pt bold)

Text (size 10 pt normal)

Conclusion (size 10pt bold)

Text (size 10 pt normal)

References

¹ Contact information of author (or authors), workplace, address, email address

Autori príspevkov

doc. Ing. Iveta Dudová, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra verejnej správy, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: iveta.dudova@vsemvs.sk

Ing. Alexander Kelíšek, PhD. Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: alexander.Kelisek@fbi.uniza.sk

doc. Ing. Jozef Klučka, PhD. Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: jozef.Klucka@fbi.uniza.sk

Grigory Kovalenko, postgraduate of the Department of business management and logistics, Zaporizhzhya National University, Ukraine, e-mail: kovalenkogv62@mail.ua

Daniela Todorova, Professor, PhD, "Todor Kableshkov" University of Transport, 158 Geo Milev Str., Sofia, Bulgaria, e-mail: daniela_dt@abv.bg

Ing. Emil Burák, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra ekonómie a financií, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: emil.burak@vsemvs.sk

PaedDr. Peter Polakovič, Ph.D., Katedra manažérskej informatiky, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: peter.polakovic@vsemvs.sk

Mgr. Ivana Slováková, PhD., Ústav cudzích jazykov, Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, e-mail: ivana.slovakova@tuzvo.sk

Ing. Dušan Paulík, Katedra ekonómie a financií, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: dusan.paulik@vsemvs.sk

Irina Horbova, postgraduate of the Department of business management and logistics, Zaporizhzhya National University, Ukraine, e-mail: horbova@mail.ua

Assistant professor Petya Koralova, PhD, Todor Kableshkov University of Transport, department "Economics and accountancy in transport", Bulgaria, e-mail: petyakoralova@icloud.com

prof. Ing. Nora Štangová, CSc., Katedra malého a stredného podnikania, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: nora.stangova@vsemvs.sk

PhDr. Agneša Výchová, PhD., Katedra verejnej správy, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: agnes.vighova@vsemvs.sk

doc. Ing. Stanislav Filip, Department of Management, School of Economics and Management of Public Administration in Bratislava, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, Slovakia, e-mail: stanislav.filip@vsemvs.sk

Professor Andrey Starodubcev, Dr.Sc. National V.N. Karazin University, Kharkov, Ukraine

Sergey Chumachenko, National V.N. Karazin University, Kharkov, Ukraine

Ing. František Vojtech, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra malého a stredného podnikania, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: frantisek.vojtech@vsemvs.sk

Ing. Michal Levický, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra malého a stredného podnikania, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: michal.levicky@vsemvs.sk

PhDr. Marek Vrbincík, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, e-mail: marek.vrbincik@gmail.com

doc. Ing. Elena Beňová, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra ekonómie a financií, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: elena.benova@vsemvs.sk

prof. Ing. Viera Čihovská, PhD., prorektorka pre vedu a výskum, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, e-mail: viera.cihovska@vsemvs.sk

VEREJNÁ SPRÁVA A REGIONÁLNY ROZVOJ

Verejná správa a regionálny rozvoj je recenzovaný vedecký časopis Vysokej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. Uverejňuje vedecké príspevky, príspevky do diskusie a recenzie. Je orientovaný predovšetkým na problematiku verejnej správy a regionálneho rozvoja, manažmentu, marketingu, financií, malého a stredného podnikania, ale aj na iné oblasti, ktoré sú v súlade s profilom a zameraním školy. Jeho poslaním je publikovať významné výsledky vedeckého výskumu trvalejšieho obsahu z oblasti verejnej správy a príbuzných tém, vytvárať priestor pre publikovanie výsledkov výskumných projektov Vysokej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave a ponúkať priestor na publikovanie dôležitým záujmovým skupinám (verejná správa, domáce a zahraničné vysoké školy, výskumné inštitúcie).

PUBLIC ADMINISTRATION AND REGIONAL DEVELOPMENT

Public Administration and Regional Development is a reviewed scientific journal of the School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava. It publishes scientific articles, contributions to discussions and reviews. It mainly focuses on problems in public administration and regional development, management, marketing, finance, small and medium sized entrepreneurship as well as on other areas that are related to the profile and aim of the school. Its mission is to publish significant results of scientific research with continuous content from the field of public administration and related topics, to create space for publishing results from research projects of the School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava and to offer space for publishing articles to important interest groups (public administration, domestic and foreign universities, research institutions).

School of Economics and Management in Public Administration

Chairperson of Editorial Board: Dr. h. c. prof. Ing. Viera Cibáková, CSc., rector

Editor in Chief: prof. Ing. Viera Čihovská, PhD.

Order and distribution of the Scientific Journal are administrated by editor.

Reg. No 2950/09

Scientific Journal

No. 2, December 2015, Volume XI.

Vedecký časopis Verejná správa a regionálny rozvoj vydáva Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. Vychádza 2-krát ročne.

ISSN 1337-2955